

go admonition
by rebu

Bazzona

Ego sum dominus
huius libri -

Alexius
Bazzana
Alexius
Bazzana

60

SELECTAE

E VETERI

TESTAMENTO

HISTORIAE

Ad usum eorum, qui Latinae Linguae
rudimentis imbuuntur.

Nova editio accuratior, et emendatior.

VENETIIS

Sumptibus Bibliopolae sub signo Apollinis

1816.

1816.

1816 1816.

Lo Filippo Rucellari
di ~~Quaranta~~ anni

142

142

SELECTÆ
EVETERI
TESTAMENTO
HISTORIÆ.

Ad usum eorum, qui Latinæ linguæ
rudimentis imbuuntur

PARS PRIMA.

*Creatur mundus. Homo, et mulier
formantur.*

(Gen. c. 1.) **D**eus omnipotens creavit sex diebus cælum, et terram, et omnia, quæ in eis sunt. Cessavit ab opere, et requievit die septimo, benedixitque ei, et sanctificavit illum.

Formavit autem Dominus Deus hominem ex limo terræ, dedit illi animam viventem, et ad imaginem, et similitudinem suam fecit eam, vocavitque illum Adamum.

Dixit deinde Dominus Deus: *Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.* Immisit ergo soporem in Adamum; cumque obdormisset, tulit unam e costis ejus, ex qua formavit mulierem, adduxitque eam ad Adamum, qui

Selectæ e veteri

illa visa, dixit: *Ecce nunc os ex ossibus meis est, et caro e carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una.*

Itaque Dominus Deus, masculo, et femina fornicatis, benedixit illis, dicens: *Crescite, et multiplicamini: et replete terram, et subjicite eam: dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et universis bestiis, quæ moventur super terram. Omnes herbæ, et arbores producentes fructum, et habentes in semetipsis sementem secundum speciem suam erunt in escam vobis, et cunctis animalibus terræ, omnique volucris cæli.*

Primorum Parentum peccatum, et pœna.

(Gen. 2: 3.) Posuit Dominus Deus hominem in horto amœnissimo, qui Paradisus terrestris vocari solet, ut coleret illum, et custodiret. Erant ibi omnes arbores pulchræ oculis, et gustui suaves; et in medio earum arbor scientiæ boni, et mali. Dixitque Deus homini: *Ex omnium Paradisi arborum fructibus comede, præterquam ex fructu arboris scientiæ boni, et mali: nam statim atque comederis ex eo, morieris.*

Sed Serpens, qui erat callidior cunctis animalibus, quæ fecerat Dominus Deus, dixit mulieri: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis ex omni arbore Paradisi? Cui respondit mulier: fructu arborum; quæ sunt in Paradiso vescimur; Deus autem vetuit, ne fructum comederemus illius arboris, quæ est in medio Paradisi, et ne tan-*

geremus, ne forte moriamur. Nequaquam, inquit Serpens, moriemini: scit vero Deus, statim atque comederitis ex fructu illius arboris, fore, ut aperiatur oculi vestri, et fore, ut sitis, sicut Dii scientes bonum et malum.

Videns igitur mulier, fructum illius arboris bonum esse ad vescendum, aspectuque delectabilem, decerpsit, et comedit: obtulit etiam viro suo, qui pariter comedit. Et statim aperti sunt oculi amborum. Fuerat adhuc uterque nudus, et non erubescabant. Cum vero cognovissent, se esse nudos, consuerunt folia ficus, quibus quidam veluti cingula sibi fecerunt, absconditque se Adamus, et uxor ejus a facie Domini.

Vocavit autem Dominus Deus Adamum, et dixit ei: Ubi es? Et respondit Adamus: Conspectum tuum timui, et quoniam nudus essem, et abscondi me. Quia, inquit Dominus, indicavit tibi nudum esse te, quia per fructum, quem præcepi tibi, ne comederes, comedis? Dixitque Adamus: Mulier, quam dedisti mihi sociam, fructum illum mihi porrexit, ut ederem. Et dixit Dominus mulieri: Quare hoc fecisti? et respondit: Serpens decepit me.

Et dixit Dominus Serpenti: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, et bestias terræ: super pectus tuum gradieris, et terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Inimicitias ponam inter te, et mulierem, et inter semen tuum, et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis

ris calcaneo ejus. Mulieri quoque dixit: Multiplicabo æumnas tuas, in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Dixit autem Adamo: Quia audisti vocem uxoris tue, et fructum comedisti illius arboris, quæ tibi interdicta fuerat, maledicta erit terra propter peccatum tuum. Multo cum labore comedes ejus fructus; spinas, et tribulos germinabit tibi, et in sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, e qua sumptus es, quia pulvis es, et in pulverem revertaris.

Ejecit deinde Dominus Deus Adamum e paradiso, ut coleret terram: et collocavit ante paradysum Angelum, qui gladium flammeum manu præferebat, et versabat. Vocavit autem Adamus nomen uxoris suæ Heva.

Cainus occidit fratrem Abelem.

(Gen. 4.) Habuit Adamus ex Heva conjugæ suæ liberos multos, inter quos numerantur Cainus, et Abel. Fuitque Abel pastor ovium, et Cainus agricola. Factum est autem, ut, cum obtulisset Cainus e fructibus terræ munera Domino, Abel quoque offerret primogenitorum gregis sui pinguiissimos. Respexit Dominus ad Abelem, et munera ejus: ad Cainum vero, et munera illius non respexit. Iratusque est Cainus vehementer, et concidit vultus ejus. Dixitque ei Dominus: Quare iratus es, et cur concidit facies tua? nonne, si bene egeris, mercedem recipies: sin autem male,

statim peccati pœnam? Cainus Dei monentis vocem non audiens, dixit fratri suo: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, insurrexit adversus Abelm, et interfecit eum. Et dixit Dominus Caino: Ubi est Abel frater tuus? qui respondit: Nescio; num custos fratris Dei sum ego? Dixitque Deus: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram; quæ suscepit, et bibit sanguinem fratris tui, quem ipse vinctu tua fudisti. Quia etiam longo, et duro labore colueris, non dabit tibi fructus suos: profugus eris, et vagus super illam. Tum dixit Cainus Domino: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. Ecce ejicis me hodie, a facie tua abscondar, et ero vagus, et profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me. Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cainum, septuplum punietur, et gravissimas pœnas feret. Posuitque Dominus in Caino signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum.

*Malitia hominum. Diluvium. Exordium
Dei cum Noë.*

(Gen. 6. 9.) Cum copisissent homines multiplicari super terram, multiplicata quoque sunt peccata eorum, et scelera. Cum ergo vidisset Deus magnam esse hominum malitiam, et cunctarum cogitationem cordis eorum intentam esse ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset. Et talis dolore cordis intrinsecus:

Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, cum omni reptili, volucribus, ceterisque animantibus: pœnitet enim me fecisse ea omnia.

Noacus vero vir iustus, et perfectus invenit gratiam coram Domino, qui dixit illi: *Repleta est terra iniquitate hominum, et ego disperdam eos. Compinges tibi arcam ex lignis levigatis: mansiunculas in ea facies, et eam bitumine liques intrinsecus, et extrinsecus. Trecentis cubitis longa erit arca, quinquaginta vero cubitorum erit ejus latitudo, et triginta cubitorum altitudo. Tectum habebit incurvum, et in altitudinem cubiti assurgens. Tria tabulata facies, et fenestram: ostium pones in latere. Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, et interficiam omnem carnem, in qua spiritus vite est subter cœlum. Universa, quæ in terra sunt, consumentur: ponamque fœdus meum tecum; te enim vidi justum coram me. Et ingredieris arcam tu, et filii tui, uxor tua, et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus bina induces in arcam, masculini sexus, et feminini, ut possint vivere, et salvum fiat eorum semen. Tolles etiam ex omnibus escis, quæ manui possunt, et comportabis in arcam, eruntque tibi, quam animantibus in cibum.*

(Ann. M. 1656.) Fecit Noacus omnia, quæ mandaverat ei Dominus. Eratque tunc annorum sexcentorum. Itaque ingressus est ipse, et uxor ejus, filii tres, Semus, Chamus, et Japhetus, et tres uxores eorum in

arcam. Ingressa quoque sunt animalia bi-
na ex omni-specie, masculus, et femina;
et clausit ostium Dominus forinsecus. Tunc
maris, et fontium omnium aquæ in ter-
ram eruperunt, et cataractæ cœli apertæ
sunt, et cecidit pluvia quadraginta diebus,
et quadraginta noctibus. Aquæ multiplica-
tæ repleverunt omnia in superficîe terræ, et
elevaverunt arcam in sublime, opertique
sunt omnes montes excelsi sub universo
cœlo; ita ut quindecim cubitis altior fue-
rit aqua montibus, quos operuerat. Igitur
consumpta est, et mortua omnis caro tam
hominum, quam animalium. Remansit au-
tem solus vivus Noacus, et qui cum eo
erant in arca, quæ ferebatur super undas.

Cum aquæ terram, et montes altissimos
obtinuissent centum, et quinquaginta die-
bus; recordatus Deus Noaci, *U* et eorumque
animantium, quæ erant conclusa cum eo
in arca, adduxit ventum vehementer su-
per terram, et sensim imminutæ sunt a-
quæ. Mense undecimo, ex quo diluvium
cœperat, aperiens Noacus fenestram arcæ,
dimisit corvum, qui reversus non est. E-
misit quoque columbam post eum, ut vi-
deret, an adhuc essent aquæ super faciem
terræ. Quæ cum non invenisset, ubi re-
quiesceret pes ejus, reversa est ad Noacum,
qui extendit manum, et apprehensam in-
tulit in arcam. Expectatis autem septem
diebus aliis, rursum dimisit columbam ex
arca. At illa venit ad eum circa vesperam,
portans ramum olivæ virentibus foliis in

ore suo. Intellexit ergo Noacus, cessasse aquas egere terram. Expectavitque septem alios dies, et emisit columbam, quæ non est ultra reversa ad eum.

Itaque aperiens Noacus tectum arcæ, aspexit, viditque omnino exsiccata esse superficiem terræ. Noluit tamen ante egredi ex arca, quam allocutus eum Deus dixit: *Egredere ex arca-tu, et uxor-tua cum filiis, et nuribus tuis. Cuncta animantia, quæ sunt apud-te, eluc tecum, ingredimini super terram, et implete eam: crescite, et multiplicamini.* Egressus est ergo Noacus ex arca, in qua annum totum manserat inclusus, et familia ejus, et jumenta, et volatilia, et reptilia, ceteraque animantia. Tum edificavit altare Domino, super quod obtulit holocausta.

Gratum Deo sacrificium Noaci. Itaque dixit illi, et filiis ejus: *Nequaquam ultra maleficam terræ propter homines: census enim, et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia. Non igitur percutiam deinceps omnem animam viventem, sicut feci. Deinceps sementis, et messis, æstas, et hyems, nox, et dies non requiescent. Timeant vos cuncta animalia terræ, et volucres cæli. Omnes pisces maris manui vestræ tradidi. Quidquid movetur, et vivit, erit vobis in cibum; et omnia, quasi olera virentia, trado vobis. Ecce statuo pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos. Arcum meum ponam in nubibus; et erit signum fœderis, quod constitui inter me, et omnem carnem su-*

per terram. Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus, et recordabor fœderis mei sempiterni vobiscum, et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendam universam carnem.

Vixit autem Noachus post diluvium trecentos quinquaginta annos, et cursus ejus vitæ nongentorum quinquaginta annorum fuit, et mortuus est.

Turris Babel.

(*Gen. 11.*) Idem erat omnium hominum sermo post diluvium, eadem lingua utebantur. Dixitque alter alteri: *Venite, faciamus lateres, et coquamus eos igne. Habueruntque lateres pro saxis, et bitumen pro cæmento. Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem, et turrim, cuius culmen pertingat ad cælum: et celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras.*

Descendit autem Dominus, ut videret civitatem, et turrim, quam ædificabant filii Adami. Et dixit: *Ecce unus est populus, et unum labium omnibus: cœperantque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant. Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit illos Dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusa est lingua universæ terræ.*

et inde dispersit eos Dominus in cunctas orbis regiones. (*Ann. m. circiter 1800*).

Abrahamus vocante Deo venit in terram Chanaan.

(*Gen. 12. ann. m. 2803.*) Dixit Dominus Abrahamo: *Egredere e terra tua, et cognitione tua, et domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. Faciam, ut crescas in gentem magnam, et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicientibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universæ gentes terræ.* Abrahamus itaque, sicut præceperat ei Dominus, egressus est ex urbe, quæ vocatur Haram in Mesopotamia; secumque deduxit Saram uxorem suam, et Lothum filium fratris sui. Cumque venissent in terram Chanaan, apparuit Dominus Abrahamo, et dixit ei: *Semini tuo dabo terram hanc.* Abrahamus ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei, et invocavit nomen ejus.

Cum autem prævaluisset fames in terra Chanaan, descendit Abrahamus in Ægyptum cum uxore sua, et Lotho, et omnibus, quæ habebat, ut peregrinaretur ibi.

Lothus discedit ab Abrahamo.

(*Gen. 13.*) Ex Ægypto reversus est Abrahamus in terram Chanaan dives valde auro, et argento. Sed Lothus, qui erat cum eo, habebat etiam greges ovium, et armenta, et tabernacula: nec poterat eos

capere eadem terra, ut habitarent simul. Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abrahami, et Lothi. Cui ut finis imponeretur, dixit Abrahamus Lotho: *Ne, quæso, sit iurgium inter me, et te, et inter pastores meos, et pastores tuos: fratres enim suntus. Hæc universa terra coram te est: recede a me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Elevatis itaque oculis Lothus vidit regionem, quæ circa Jordanem amnem erat. Ea irrigabatur universa, sicut paradisus terrestris, antequam subverteret Dominus Sodomam, et Gomorrhæam. Elegitque Lothus sibi sedem ibi, et moratus est in oppidis, et habitavit inter Sodomitas, qui pessimi homines erant, et peccatores coram Domino. Abrahamus vero habitavit in terra Chanaan.

Novæ promissio de multiplicando semine Abrahami.

Dixit Dominus Abrahamo, postquam recessit ab eo Lothus: *Leva oculos tuos, et vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem, et meridiem, ad orientem, et occidentem. Omnem terram, quam conspicias, tibi dabo, et semini tuo in sempiternum. Faciamque semen tuum, sicut pulverem terræ. Si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit. Surge, et perambula terram in longitudine, et latitudine sua, quia tibi daturus sum eam.* Movens igitur tabernaculum suum Abraha-

mus, habitavit prope urbem Hebronem, ædificavitque ibi altare Domino.

Angeli hospitio excepti ab Abrahamo, et Lotho.

(Gen. 18.) Cum sederet in ipso fervore diei Abrahamus ante ostium tabernaculi sui, et elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi, et procumbens in terram dixit: Domine, si inventi gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum: sed offeram pauxillum aque, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore: ponamque buccellam panis, et corroborate cor vestrum. Postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac, ut locutus es.

Festinavit Abrahamus in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera; similam commisce, et panes sub cinere tostos offer quamprimum. Ipse vero ad armentum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum, et optimum, deditque servo, qui festinavit, et coxit illum. Tulit quoque butyrum, et lac, et vitulum, quem coxerat, et posuit coram eis: ipse vero stabat juxta eos sub arbore. Cum autem comedissent, et surrexissent, deduxit eos Abrahamus.

(Gen. 19.) Venerunt duo ex illis viris, seu Angelis Sodomam vespere, sedente Lotho in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis, adoravitque pronus in terram, et dixit: Obse-

cro, domini, declinate in tabernaculum servi vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane, quo vobis animus est ire, proficiscimini. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. Compulit Lothus eos oppido, ut diverterent ad eum: cumque ingressi essent domum illius, paravit eis convivium, et coxit panes sine fermento, et comederunt.

Abrahamus filium Isaacum immolare parat.

(Gen. 22.) Tentavit Deus Abrahamum, et dixit ei: Abrahame, Abrahame. At ille respondit: Adsum. Tolle, inquit Deus, filium tuum unigenitum Isaacum, quem diligis, et vale in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi. Igitur Abrahamus de nocte consurgens, stravit asinum suum, duxitque secum duos juvenes, et Isaacum filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit in locum, quem præceperat ei Deus.

Die tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque servis suis: Expectate hic cum asino: ego, et puer ibimus illuc properantes, et postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, et ea imposuit super Isaacum filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem, et gladium. Cumque duo pergerent simul, dixit Isaacus patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis, et ligna: ubi est victima holocausti?

Dixit autem Abrahamus: *Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi.* Pergebant ergo pariter.

Ubi venerunt ad locum, quem ostendebat Deus, Abrahamus ædificavit in eo altare, et super altare ligna composuit. Cumque alligasset Isaacur filium suum, posuit eum super struem lignorum. Extenditque manum, et arripuit gladium, ut immolaret filium suum. Et ecce Angelus Domini e cælo clamavit, dicens: *Abraham, Abraham.* Qui respondit: *Adsum.* Dixitque ei: *Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: jam video: times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me.* Levavit Abrahamus oculos suos, et post tergum vidit arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens, obtulit holocaustum pro filio.

Vocavit autem Angelus Domini Abrahamum secundo e cælo dicens: *Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hunc rem; et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, et velut arenam, quæ est in litore maris; possidebit semen tuum portas inimicorum suorum: et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ: quia obedisti voci meæ.* Reversusque est Abrahamus ad servos suos, abieruntque Bersabee simul, et habitavit ibi.

Eliezer Rebecca uxorem adducit ad
Isaacum

(Gen. 24.) Erat Abrahamus senex, di-
rumque multorum: et Dominus in cunctis
benedixerat ei. Dixitque servo seniori do-
mus suæ nomine Eliezer, qui præerat omni-
bus, quæ habebat: Jura mihi per Domi-
num Deum cæli, et terre, te non acceptu-
rum uxorem filio meo et filiabus Chanaanæo-
rum, inter quos habito: sed in Mesopota-
miam, ubi cognatio mea est, profecturum,
ut inde filio meo Isaac conjugem adducas.
Respondit servus: Si noluerit mulier venire
mecum in terram hanc, numquid reducere
debeo filium tuum in Chaldeam, e qua tu
egressus es? Dixitque Abrahamus: Cave,
nequando reducas filium meum illuc. Domi-
nus Deus cæli, qui jussit me domum patris
mei, in qua natus eram, relinquere, et qui
jurejurando confirmavit, se semini meo da-
turum terram hanc, ipse diriget viam tuam,
et mittet Angelum suum tecum, ut possis
inde filio meo uxorem eligere. Si vero mu-
lier noluerit sequi te, non teneberis jura-
mento. Hoc tantum te moneo, ne filium
meum illuc reducas, unde egressus sum.
Juravit Eliezer in verba Abrahami, tulit-
que decem camelos gregis domini sui, et
portans ex omnibus ejus bonis secum, pro-
fectus est.

Ubi pervenit in Mesopotamiam prope ur-
bem Haram, camelos suos fecit accubare,
ac requiescere extra oppidum juxta puteum
aque vespere, tempore, quo solebant mu-

lieres egredi ad hauriendam aquam. Et dixit: *Domine Deus domini mei Abrahami, occurre mihi, mihi hodie, et bonum esto, atque misericors erga dominum meum Abrahamum. Ecce ego sto prope fontem aquæ, et filie habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Fac igitur, ut puella, cui ego dixerò: inclina hydriam tuam, ut bibam, et quæ responderit: bibe, quin et camelis tuis dabo potum: ipsa sit, quam præparasti servo tuo Isuaco. Et per hoc intelligam, te bonitate, et misericordia usum esse in dominum meum.*

Vix hæc verba protulerat, cum conspecta ab eo est Rebecca, puella maxime decora, virgoque pulcherrima. Quæ ubi descendit ad fontem, et implevit hydriam, revertebatur. Occurrit ei Eliezer, et dixit: *Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe ex hydria tua. Quæ respondit: Bibe, Domine mi. Celeriterque deposuit hydriam ex scapula super vlnam suam, et dedit ei potum. Cumque ille biberet, adjecit Rebecca: Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effundensque hydriam in canales, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam: et haustam omnibus camelis dedit. Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens, utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, annon.*

Postquam biberunt cameli, protulit servus Abrahami innares aureas, et armillas, quas tradidit Rebecca, et dixit ei: *Cujus es filia? indica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum? Quæ respondit:*

Filia sum Bathuelis, qui natus est Nachore, fratre Abrahami. Palearum et fœni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. Tum inclinavit se homo, et adoravit Dominum, dicens: Benedictus sit Dominus Deus domini mei Abrahami, qui non abstulit misericordiam a domino meo; et recto itinere me perduxit domum fratris domini mei. Cucurrit vero puella, et nunciavit matri suæ Melchæ omnia, quæ contigerant.

Erat tunc domi frater Rebecæ, cui nomen Labanus. Hic cum vidisset inaures, et armillas in manibus sororis suæ, et cuncta audisset, quæ illa sibi ab Eliezure dicta referebat; festinus egressus est ad hominem, qui stabat cum camelis prope fontem aquæ, dixitque ei: *Ingredere, benedicite a Domino: cur foris stas? preparavi domum, et locum camelis.* Et introduxit eum in hospitium, camelis stragula detraxit, deditque illis paleas, et fœnum, et aquam hospiti ad lavandós pedes ejus, et virorum, qui venerant cum eo, et appositus est in conspectu ejus panis. At ille negavit se quidquam cibi degustaturum, antequam exposuisset suscepti itineris causam, et quæ sibi juxta fontem sedenti, atque Dominum Deum oranti contigissent. Quod ubi pluribus verbis præstitit, responderunt Labanus, et Bathuel: *A Domino egressus est sermo: non possumus adversus voluntatem ejus quidquam loqui tecum. En Rebecca coram te est, tolle eam, et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus*

est Dominus. Quod cum audisset servus Abrahami, procidens in terram adoravit Dominum. Prolatisque vasis argenteis, et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere. Fratribus quoque ejus, et matri dona obtulit. Deinde inito convivio, vescentes pariter, et bibentes manserunt ibi.

Surgens autem mane Eliezer, dixit: *Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.* Responderuntque fratres Rebeccæ, et mater: *Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur.* Nolite, ait, *me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum.* Et dixerunt: *Vocemus puellam, et queramus ipsius voluntatem.* Camque vocata venisset, sciscitati sunt: *Vis ire cum homine isto?* Quæ respondit: *Vadam.* Dimiserunt ergo eam, et nutricem illius, servumque Abrahami, et comites ejus, precantes prospera sorori suæ. Igitur Rebecca, et puellæ illius, ascensis camelis, secutæ sunt Eliezerem, qui festinus revertebatur ad dominum suum.

Eo autem tempore egressus Isaacus ad meditandum in agro, inclinata jam die deambulabat. Cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque, conspecto Isaaco, e camelo descendit, et dixit servo: *Quis est illa homo, qui venit per agrum in occursum nobis?* Respondit Eliezer: *Ipse est dominus meus.* At illa tollens cito pallium, operuit se. Servus autem cuncta, quæ gesserat, narravit Isaaco: qui introduxit Rebeccam in taber-

maculum matris suæ, et accepit eam in uxorem. Tantum vero dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte Saræ matris ejus acciderat, temperaret.

Profugum Jacobum consolatur Deus.

(Gen. 27.82.) Oderat Esau fratrem suum Jacobum propter benedictionem primogeniti, quam a patre acceperat, seque ei propterea mortem allaturum palam minabatur. Timens itaque Rebecka vitæ carissimi sibi filii Jacobi, persuasit illorum parenti Isaaco, mittendum esse eum quamprimum in Mesopotamiam, tum ut inde sibi e domo consanguinea uxorem assumeret, tum ut interea cessaret indignatio, et furor fratris ejus. Igitur cum dimisisset eum pater, profectus Jacobus venit ad quendam locum, voluitque in eo requiescere post solis occasum. Tulit unum e lapidibus, qui jacebant in agro, et supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram, et summam ejus partem tangentem cælum: Angelos quoque Dei ascendentes, et descendentes per eam; et Dominum innixum scalæ dicentem sibi: *Ego sum Dominus Deus Abrahami patris tui, et Deus Isaac: terram, in qua dormis, tibi dabo, et semini tuo: eritque semen tuum quasi pulvis terræ: dilataberis ad occidentem, et orientem, et septentrionem, et meridiem: et benedicentur in te, et in semine tuo cunctæ tribus terræ. Et ero custos tuus, quocunque perrexeris, et reducam te in terram hanc.*

nec dimittam, nisi complevero omnia, quæ dixi.

Cum evigilasset Jacobus de somno, dixit: *Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam.* Pavensque: *Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta cæli.* Surgens ergo Jacobus mane, tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum super eum. Vovit etiam votum, dicens: *Si fuerit Deus mecum, et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum, et lapis ille, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei; cunctorumque, quæ dederis mihi, Deus, decimas offeram tibi.*

Jacobus benigne excipitur a Labano avunculo.

(Gen. 29.) Jacobus iter prosecutus in Mesopotamiam pervenit, et vidit p^untum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora, et os ejus grandi lapide claudebatur. Morisque erat, ut, cunctis ovibus congregatis, devolverent lapidem, et reffectis gregibus, rursum super os putei ponerent. Dixitque pastoribus: *Eratres, unde estis?* Qui responderunt: *Ex urbe Haran.* Quos iterum interrogans: *Numquid, ait, nostis Labanum?* Dixerunt: *Novimus.* Sanus ne est? inquit. *Valet, inquam, et ecce Ra-*

chel filia ejus venit cum grege suo. Dixitque Jacobus: Adhuc multum diei superest, et nondum tempus est, ut reducantur ad caulas greges: date ante potum ovibus, et sic eas ad pastum reducite. Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, et amoveamus lapidem ab ore putei, ut adaquemus greges.

Adhuc loquebantur, et ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascēbat. Quam cum vidisset Jacobus, et sciret, consobrinam suam esse, ovesque Labani avunculi sui, amovit lapidem, quo puteus claudebatur, et adaquato grege, osculatus est eam, et elevata voce flevit, et indicavit ei, filium esse se Rebeccæ sororis patris ejus. At illa festinans nuntiavit patri suo. Qui cum audisset, venisse Jacobum filium sororis suæ, cucurrit obviam ei, complexusque eum, et in oscula ruens, duxit in domum suam.

Josephus patri charus, et fratribus in visus.

(Gen. 37.) Jacobus, qui et alio nomine Israel dicitur, filios habuit duodecim, inter quos præcipuo amore diligebat Josephum, eo quod in senectute genuisset eum: dederatque ei tunicam e filis varii coloris textam. Videntes autem fratres ejus, illum esse patri cæteris filiis chariorem, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificum dicere; maxime ex quo tempore sexdecim annos natus, et pascens gregem, quosdam ex iis accusaverat apud patrem.

crimine pessimo. Sed majori odio, atque invidiæ occasionem dedit somnium duplex, quod a se visum fratribus suis retulit Josephus. Dixit enim eis: *Audite somnium meum, quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum, et stare; a vestris vero manipulis circumstantibus adorari manipulum meum.* Responderunt fratres ejus: *Numquid Rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ?* Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus: *Vidi, inquit, inter somnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me.* Quod cum patri suo, et fratribus retulisset, increpavit eum pater, et dixit: *Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti? num ego, et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram?* Invidebant igitur ei fratres; pater vero rem tacitus considerabat.

Josephus venditus a fratribus.

Jacobus misit filium Josephum ad querendum fratres suos, qui pascebant oves in agris Sichem, et videndum, an cuncta prospera essent circa eos, et pecora. Ut illi conspexerunt eum procul, antequam accederet ad illos, ejus occidendi consilium ceperunt, et mutuo loquebantur: *Ecce somniator venit, venite, occidamus eum, et projiciamus in cisternam veterem, dicemusque: fera pessima devoravit eum. Et tunc apporebit, quid illi prosint somnia sua.* Audiens autem hoc Ruben, qui erat inter eos ætate maximus, nitebatur libera-
re

re Josephum e manibus fratrum, et dicebat: *Ne illam ei eripiatis, neque effundatis ejus sanguinem: sed tantum dimittite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras a fraterna cæde innoxias servate.* Hoc autem dicebat, volens eripere eum e manibus illorum, et reddere patri suo.

Confestim igitur, ut pervenit Josephus ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari, e filis varii coloris mixta, et demiserunt in cisternam veterem, quæ non habebat aquam. Cum autem consedisent ad comedendum panem, viderunt Ismaelitas viatores, et camelos eorum portantes varia aromata in Ægyptum. Dixit ergo Judas fratribus suis: *Quid nobis proderit, si occiderimus fratrem nostrum, et occultaverimus mortem ipsius? Melius est, ut venundetur Ismaelitis, et manus nostræ non polluantur: frater enim, et caro nostra est.* Paruerunt fratres verbis illis, et extrahentes Josephum e cisterna, viginti nummis argenteis vendiderunt prætereuntibus negociatoribus, qui duxerunt in Ægyptum. Reversusque Ruben ad cisternam non invenit puerum: et scissis vestibus pergens ad fratres suos, dixit: *Puer non comparet, et ego quo ibo?*

Tulerunt autem fratres Josephi tunicam ejus, et in sanguine lædi, quem occidebant, tinxerunt. Tum miserunt, qui ferrent ad patrem, et dicerent: *Hanc invenimus tunicam: vide utrum filii tui sit, an non.* Quam cum agnovisset pater, dixit:

Tunica filii mei est: fera pessima comedit eum, bestia devoravit Josephum. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed dixit: *Descendam ad filium meum lugens in sepulcrum;* diuque perseveravit in fletu.

Josephus hero Putiphari charus.

(*Gen. 39. Ann. m. 2276.*) Ubi in Ægyptum ab Ismaelitis perductus est Josephus, emit eum Putiphar Ægyptius. Fuit autem Dominus cum Josepho, ita ut cuncta illi prospere cederent. Habitavitque in ædibus domini sui, qui optime cognoscebat Deum esse cum illo, et omnia, quæ gereret, ad felicem exitum perducere. Invenit itaque Josephus gratiam coram hero, cui ministrabat, et præpositus ab eo omnibus, gubernabat creditam sibi domum, et universa, quæ ei tradita fuerant. Nec Putiphar, relicta fidei ministro rerum suarum cura, quidquam aliud noverat, nisi panem, quo vescebatur. Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Josephum, et quidquid habebat, sive domi, sive ruri, mire auxit.

Josephus in carcerem conjicitur.

(*Gen. 39.*) Erat Josephus pulchra facie, et decorus aspectu. Itaque domina ejus oculos injecit in illum, et turpi libidine ardens, juvenem ad flagitium pellicere voluit. At ille nequaquam consentiens sceler-

in nefario, respondit: *Ecce Dominus meus; omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua: nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, et peccare in Deum meum?* Per singulos dies mulier molesta erat adolescenti, et ille assentiri nolebat.

Contigit autem quadam die, ut intraret Josephus domum, et opus aliquod absque arbitris faceret. Tunc illa apprehendit oram vestimenti ejus. Verum ille, relicto in manu ejus pallio, fugit, et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, et se esse contemptam; vocatis ad se famulis domus suæ, dixit: *En Putiphar introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: voluit enim ille mihi vim inferre: cum vero ego exclamassem, reliquit pallium, quod tenebam, et aufugit.* In argumentum quoque fidei suæ relictum pallium ostendit marito revertenti donum. Ille, auditis querelis conjugis, et ejus verbis nimium credulus, iratus est valde; misitque Josephum in eum carcerem, ubi vincti regis custodiebantur, et ibi clausus est.

Fuit autem Dominus cum Josepho, et misertus illius, dedit ei gratiam, in conspectu Præfecti carceris. Hic ergo tradidit Josepho universos vinctos, qui in custodia tenebantur, ita ut nihil, nisi illius jussu, fieret; nec ipse Præfectus, cujusquam rei

curam gereret, cunctis ei creditis. Dominus quippe erat cum illo, et omnia opera ejus dirigebat.

*Somnia duorum vincitorum interpretatur
Josephus.*

(*Gen. 40.*) Anno uno, postquam in carcerem conjectus fuerat Josephus, adversus Regem dominum suum peccavere Ægyptii duo. Alter pincernis præerat, alter pistori. Accidit autem ut uterque in eum carcerem missus fuerit, in quo erat vinctus et Josephus. Cum aliquantulum temporis effluxisset, qui in custodia tenebantur, habuerunt ambo eadem nocte somnium indicans, quid in posterum utrique esset eveniturum. Ad quos cum introisset Josephus mane, et vidisset eos tristes, sciscitatus est, cur tristior solito esset facies eorum. Quî responderunt. *Somnium vidimus, et non est qui interpretetur nobis.* Dixitque eis Josephus: *Numquid non Dei est interpretatio somniorum? referte mihi, quid videritis.*

Tum Præpositus pincernarum narravit prior somnium suum his verbis: *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propaggines, crescere paulatim in gemmas; et postquam erupissent flores, uvas maturescere. Eratque calix Pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas, et expressi in calicem, quem tenebam, et tradidi poculum Pharaoni.* Respondit Josephus: *Hæc est interpretatio somnii: tres propaggines tres dies sunt,*

post quos recordabitur Pharao ministerii tui, et restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras. Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit; et sortis mee misertus, mentionem mei facias apud Pharaonem, ut educat me ex isto carcere: quia furtim sublatus sum e terra Hebræorum, et hinc innocens in foveam conjectus sum.

Videns pistorum magister somnium socii sui fuisse prudenter dissolutum a Josepho, dixit: *Et ego habui somnium. Nempe vidi, cum tria canistra haberem super caput meum, et in eo canistro, quod erat ceteris excelsius, portarem cibos omnes, qui fiunt arte pistoria, aves devolantes comedere ex eo. Respondit Josephus: Hec est interpretatio somnii: tria canistra tres dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, et lacerabunt volucres carnes tuas.*

Tertius post duplicem hanc somniorum interpretationem dies natalitius Pharaonis fuit: qui grande convivium parans, recordatus est magistri pincernarum, et pistorum principis; restituitque alterum in ministerium suum, ut porrigeret sibi poculum; alterum vero suspendit in patibulo. Ita Josephum vera prædixisse eventu probatum est. Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

*Gemium Pharaonis somnium
Iosephus explicat.*

(*Gen. 41.*) Post duos annos vidit Pharaosomnium. Putabat stare se juxta Nilum fluvium, e quo ascendebant septem boves pulchræ, et crassæ, et pascebantur in locis palustribus. Aliæ quoque septem emergebant ex eodem flumine sœdæ, confectæque macie, quæ devoraverunt eas, quarum mira species, et habitudo corporum erat. Expergesfactus Pharaos, rursum dormivit, et vidit alterum somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ, atque formosæ; aliæ quoque totidem spicæ tenues; et percussæ uredine oriebantur, quæ priores pulchras, et plenas devorabant.

Evigilans Pharaos post quietem, ubi dies illuxit, pavore perterritus misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes: et accersitis narravit somnium. Nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens eorum, quæ sibi biennio ante contigerant, magister pincernarum dixit: *Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis me, et magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem, ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum. Erat ibi puer Hebræus, cui narrantes somnia, audivimus, quidquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo, et ille suspensus est in cruce.*

Protinus ad Regis imperium educatum e carcere Iosephum totonderunt, ac veste

mutata in regiam perduxerunt. Tunc ei Rex: *Vidi, inquit, somnia, nec est, qui ea explanet: quæ audiui te sapientissime interpretari.* Respondit Josephus: *Absque me respondebit Deus prospera Pharaoni.* Narravit ergo Pharaon, quod viderat. *Putabam, me stare super ripam fluminis, et septem boves ab amne conscendere pulcherrimas, et obesis carnibus, quæ in pascu pulvis vireta carpebant. Et ecce has sequebantur aliæ septem boves tam deformes, et macilentæ, ut nunquam tales in Ægypto viderim: quæ devoratis, et consumptis prioribus, nullum saturitatis dedere signum: sed simili macie, et squalore torpebant. Evigilavi; at rursus sopore depressus, alterum vidi somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ, atque pulcherrimæ. Aliæ quoque septem tenues, et percussæ uredine oriebantur e stipula, quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, et nemo est, qui explicet.*

Respondit Josephus: *Geminum illud regis somnium unum, atque idem est: quæ factururus est Deus, ostendit Pharaoni. Septem boves pulchræ, et septem spicæ plenæ septem ubertatis anni sunt. Septem quoque boves tenues, atque macilentæ, et septem spicæ tenues, ac vento urente percussæ septem anni venturæ famis sunt, qui hoc ordine complebuntur. Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti, quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia, et ubertatis magni-*

*tudinem perditura sit inopiæ magnitudo. Quod autem duplex ad eandem rem perti-
nens somnium habuisti: hoc eventus certo,
et cito future indicium est. Nunc ergo quæ-
rat Rex virum sapientem, et industrium.
Præficiat eum Ægypto. Ille autem consti-
tuat præpositos per cuuctas regiones, et
quintam partem fructuum per septem annos
fertililitatis jam jam futuros convehat in hor-
rea. Omne frumentum condatur, servetur-
que in urbibus sub Pharaonis potestate,
atque præparetur futuræ septem annorum
fami, quæ oppressura est Ægyptum.*

Placuit Pharaoni consilium, et cunctis
ministris ejus, exclamavitque: *Num inve-
nire poterimus talem virum, qui spiritu Dei
plenus sit? Et dixit Iosepho: Quia ostendit
tibi Deus omnia, quæ locutus es, nunquid
sapientiore n quengquam, aut consimilem tui
invenire potero? Ecce constitui te super
universam terram Ægypti. Absque tuo im-
perio non movebit quisquam manum, aut
pelem. Et ad tui oris imperium cunctus
populus obediet: uno tantum regni solio te
præcedam. Tum detractum e manu sua
annulum ejus manui insernit; vestivit eum
stola byssina; collo torquem aureum cir-
cumposuit; voluit præterea eum ascendere
super currum suum secundum, clamante
præcone, ut omnes coram eo genuflecte-
rent, et præpositum esse scirent universæ
terræ Ægypti. Vertitque nomen ejus, et
vocavit eum lingua Ægyptiaca *salvatorem
mundi*. Deditque illi uxorem Assenetham
filiam sacerdotis Heliopoleos, ex qua nati*

sunt ei postea filii duo Manasses, et Ephraïmus. Porro triginta annorum erat Josephus, quando stetit in conspectu Pharaonis.

Septem anni ubertatis, totidemque inopiæ.

Egressus Josephus e conspectu Pharaonis circumivit, ac perlustravit omnes regiones Ægypti. Venitque fertilitas septem annorum: et in manipulos redactæ segetes congestæ sunt in horreis Ægypti. Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit copia tritici, ut arenæ maris cœquaretur, et mens. ann excederet. Transactis septem annis ubertatis, cœperunt venire septem anni inopiæ, quos prædixerat Josephus, et in universo orbe fames prævaluit: in cuncta autem terra Ægypti panis erat. Cum vero etiam apud Ægyptios grassari fames incæpisset, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: *Ite ad Josephum, et quidquid ipse vobis dixerit facite.* Aperuitque Josephus universa horrea, et vendebat Ægyptiis; nam et illos oppresserat fames. Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, et malum inopiæ temperarent.

Fratres Josephi traditi in custodiam.

(*Gen. 43.*) Cum audivisset Jacobus, alimenta vendi in Ægypto, dixit filiis suis:

Cur sic desiles cunctamini? audiui, triticum venundari in Ægypto: descendite, et emite nobis illinc necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia. Profecti igitur decem fratres Josephi, ut emerent frumenta, ingressi sunt in Ægyptum cum aliis, qui pariter veniebant ad emendam annonam. Jacobus vero retinuit domi Benjaminum, timens, ne forte in itinere aliquid mali pateretur.

Erat tum Josephus princeps in Ægypto, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, et agnovisset illos, non est ipse cognitus ab eis. Itaque quasi alienos durius alloquens dixit: *Unde venistis?* qui responderunt: *E terra Chanaam, ut emamus victui necessaria. Exploratores estis,* inquit Josephus: *ut videatis infirmiora Ægypti venistis.* Qui dixerunt: *Non est ita, domine, sed servi tui venerunt, ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus. Pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.* Quibus ille respondit: *Aliter est: ad exploranda immunita terræ hujus huc venistis.* At illi: *Duodecim,* inquit, *servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaam: minimus cum patre nostro est, alius non superest. Hoc est,* ait, *quod locutus sum: exploratores estis. Jam nunc experimentum vestri capiam; non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum, et adducat eum: vos autem eritis in vinculis,*

donec utrum vera, an falsa sint, quæ dixistis, compererim: alioquin certe exploratores estis. Tradidit deinde illos custodia.

Revertuntur ad patrem, Simeone relicto in vinculis.

Die tertio eductis e carcere fratribus, dixit Josephus: *Facite, quæ dixi, et vivetis: Deum enim timeo. Si pacifici estis, unus e vobis ligetur in carcere, ceteri autem abite, et ferte frumenta, quæ emistis ad expellendam famem e familia vestra. Fratrem vero vestrum minimum ad me adducite, ut possim sermonum vestrorum veritatem explorare, et non moriamini. Polliciti sunt illi se facturos, quæ jubebat Josephus, et inter se colloquentes dixerunt alter alteri: *Merito hæc putimur, quia peccavimus in fratrem nostrum; videntes animum ejus, dum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista calamitas. E quibus unus Ruben dixit: Numquid non dixi vobis; nolite peccare in puerum, et non audistis me? en sanguis ejus a nobis exquiritur. Nesciebant autem, quæcumque dicerent, intelligi a Josepho, eo quod per interpretem eos alloqueretur. Avertitque ille se parumper, et flevit. Mox reversus, vinxit Simeonem, illis presentibus, jussitque ministros implere eorum saccos tritico; et reponere pecunias singulorum in sacco cujusque, datis præterea cibariis in viam.**

Imposito avinis suis frumento profecti

sunt fratres Josephi. Apertoque unus sacculo, ut daret jumento pabulum in diversorio, vidit pecuniam in ore sacculi, et mirans dixit fratribus suis: *Reiddita est mihi pecunia, en est in sacco*. Tum vero obstupesciti, turbatique mutuo dixerunt: *Quidnam hoc est, quod fecit nobis Deus?* Veneruntque ad Jacobum patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt omnia, quæ accidissent sibi, dicentes: *Duris nos verbis compellavit Ægypti præfectus, et nos exploratores esse dixit. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non superest, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. Qui respondit nobis: sic experiar, pacifici ne sitis, et veraces: unum aliquem e fratribus relinquire apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite; fratremque vestrum minimum adducite ad me. Tum sciam, vos exploratores non esse, et illum, qui retentus in vinculis fuerit, recipere poteritis, ac deinceps licentiam habebitis emendi, quæ volueritis*. His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias, exterritisque simul omnibus, dixit pater Jacobus: *Absque liberis me esse fecistis, Josephus non extat, Simeon tenetur in vinculis, et Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala recidunt*. Cui respondit Ruben: *Duos filios meos interfice, si non reduxero Benjamin tibi: da illum in manum, fidemque meam, et ego eum tibi restituiam*. At ille: Non de-

scendet, inquit, filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, et ipse solus remansit e filiis Rachelis. Si quid ei adversi acciderit in terra ea, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad tumulum.

Redeunt in Ægyptum filii Jacobi cum Beniamino.

(Gen. 43.). Interim fames omnem terram vehementer premebat: consumptisque cibis, quos ex Ægypto detulerant filii Jacobi, dixit illis pater: *Revertimini, et emite nobis pauxillum escarum.* Respondit Judas: *Denuntiavit nobis, et adhibito jurejurando dixit vir ille, qui toti Ægypto præest: non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adluxeritis vobiscum. Si ergo vis eum mittere nobiscum, una ibimus, et ememus tibi necessaria: si autem non vis, non revertemur in Ægyptum.* Dixit eis Israel: *In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem.* At illi responderunt: *Interrogavit nos homo per ordinem de nostra progenie: an pater viveret, an aliquem præterea fratrem haberemus: et nos ad singula, quæ fuerat sciscitatus, respondimus. Numquid scire poteramus, eum dicturum esse: adducite fratrem vestrum vobiscum?* Judas quoque dixit patri suo: *Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere, et non moriamur nos, et parvuli nostri. Ego suscipio puerum: a me require illum. Nisi reducere, et reddidero eum tibi, ero peccati reus*

in te omni tempore. Si Benjaminum statim dimittere voluisses, jam secundo rediissemus. Igitur pater eorum dixit: Si sic necesse est, facite, quod vultis. Sumite ex optimis hujus terre fructibus, et deferite viro munera, modicum resinæ, et mellis, et storacis, stactes, et terebinthi, et amygdalarum. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: et illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: et remittat vobiscum fratrem vestrum, quem tenet: ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo munera deferenda ad Josephum, et pecuniam duplicem, et Benjaminum: descenderuntque in Ægyptum, et steterunt coram Josepho.

Josephus reversos fratres cum Beniamino excipit convivio.

(*Gen. 43.*) Cum fratres vidisset Josephus, et Benjaminum simul, hæc præcepit dispensatori domus suæ: *Introduc viros domum, et instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi meridiæ. Fecit ille, quod sibi fuerat imperatum, et introduxit viros domum. Ibique exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in sacculis nostris, introducti sumus: hæc in nos devolvitur calumniæ, ut subjiciamur servituti et nos, et asini nostri. Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad*

dispensatorem domus dixerunt : *Oramus, Domine, ut audias nos. Jam ante descendimus huc, ut emeremus escas : quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum, quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus, quæ nobis necessaria sunt : priorem vero pecuniam quis reposuerit in sacculis nostris omnino nesci sumus. At ille respondit : Pax vobiscum, nolite timere. Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris : Nam pecunia vestra ad me pervenit. Eduxitque ad eos Simeonem. Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. Illi vero parabant munera : donec ingrederetur Josephus meridie : audierant enim, se ibi convivio excipiendos.*

Igitur ingressus est Josephus domum suam, obtuleruntque ei fratres sui munera, et adoraverunt proni in terram. At ille clementer eos resalutavit, interrogavitque dicens : *Salvus ne est senex ille, quem vos patrem vobis esse mihi dixistis? adhuc vivit?* Qui responderunt : *Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem Josephus oculos, viso Beniamino fratre suo uterino, dixit : Iste est frater vester parvulus, quem domi remansisse apud patrem dixeratis mihi?* Et rursum : *Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. Festinavitque*

abire e conspectu fratrum, quia commota fuerant viscera ejus erga fratrem suum, et erumpebant lacrymæ: et introiens cubiculum, flevit. Rursumque lota facie regressus, continuit se, ac dixit: *Ponite panes.* Quibus apposis, sederunt fratres coram Josepho secundum suam quisque ætatem: et cum singuli ciborum appositorum partem accepissent a Josepho, quintuplo major erat ea pars, quæ venit Beniamino.

*Scyphus Josephi in sacco Beniamini
deprehenditur.*

Præcepit deinde hæc Josephus dispensatori domus suæ: *Imple saccos virorum illorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summo cujusque sacco. Scyphum autem meum argenteum pone in ore sacci junioris, et tritici pretium, quod dedit.* Factumque est ita: et orto sole dimissi sunt cum asinis suis. Jamque ex urbe exierant, et processerant paullulum, cum Josephus, accersito dispensatore domus: *Surge, inquit, et persequere viros; et cum assecutus fueris eos, dicit: Quare reddidistis malum pro bono? scyphus, quem furati estis, ipse est, in quo bibit dominus meus, et quo uti ad augurandum solet: pessimam rem fecistis.* Fecit ille, ut jusserat Josephus, et cum eos assecutus esset, cuncta, quæ mandata erant, ex ordine locutus est. Qui responderant: *Quare sic loquitur dominus noster? Absit hoc, ut servi tui tantum flagitium commi-*

serint. Pecuniam, quam invenimus in summo saccorum, reportavimus ad te e terra Chanaam. Et quomodo fieri potest, ut furati simus e domo domini tui aurum, vel argentum? apud quemcunque servorum tuorum inventum fuerit id, quod quæris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: Fiat, sicut vosmetipsi censestis: apud quem fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. Itaque festinanter deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli. Quos ille scrutatus, incipiens a maximo usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Beniamini. At illi scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

Judas offert se in servitutem pro Beniamino.

(*Gen. 44.*) Judas primus cum fratribus venit in conspectum Josephi, omnesque coram eo pariter in terram corruerunt. Quibus ille dixit: *Cur sic agere voluistis? an ignoratis, quod non sit similis mei in divinandi scientia?* Cui Judas: *Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit unde puniret iniquitatem servorum tuorum. En omnes servi sumus domini mei et nos, et apud quem inventus est scyphus.* Respondit Josephus: *Absit a me, ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus, vos autem abite liberi ad patrem vestrum.*

Accedens autem propius Judas, confidenter dixit: Oro, domine mi, servo tuo te alloquenti aures præbe, et ne irascaris famulo tuo. Interrogasti prius servos tuos: habetis patrem, aut fratrem? Et nos respondimus tibi domino meo: est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est, cuius uterinus frater mortuus est: relictusque est ipse solus ex matre sua, pater vero tenere diligit eum. Dixistisque servis tuis: adducite eum ad me, ut videam eum: responsum a nobis est domino meo: non potest puer relinquere patrem suum: si enim hic filium dimiserit, morietur. Et dixisti servis tuis: nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. Cum ergo rediissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia, quæ locutus erat dominus meus. Et dixit pater noster: revertimini, et emite nobis parum tritici. Qui diximus: ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin, illo absente, videre non audemus faciem viri. Atque ille respondit: vos scitis duos genitos mihi ab uxore mea Rachele: et me in agros egressus est unus, et dixistis: bestia devoravit eum: et lausque non comparet. Si toleratis et istum, et aliquid ei in via contigerit, deducetis canes meos cum mærore ad tumultum. Igitur si venero in conspectum servi tui patris nostri, et puer defuerit, videbitque eam non esse nobiscum; cum anima illius ex hujus anima pendeat, morietur,

et deducunt famuli tui canitiem ejus cum dolore ad sepulcrum. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et sponendi, dicens: nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Remaneat itaque, queso, servus tuus pro puero, ut ministret domino meo, et puer redeat cum fratribus suis. Non enim possum reverti ad patrem meum; absente puero: ne calamitatis, que oppressura est patrem meum, testis assistam.

Josephus se fratribus agnoscendum præbet.

(Gen. 45.) Non se poterat ultra cohibere Josephus multis coram astantibus: unde præcepit, ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutæ. Elevavitque vocem cum fletu, et dixit fratribus suis: *Ego sum Josephus: adhuc pater meus vivit?* Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. Quibus ille clementer: *Accedite, inquit, ad me.* Et cum accessissent prope: *Ego sum, ait, Josephus frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. Nolite pavere, neque mœrore conficiamini, quod me in has regiones deducendum vendidistis; pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum. Et quidam jam biennium fames est in terra: et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit, nec meti: præmisitque me Deus, ut salvi fiatis, et escus ad vivendum habere possitis. Non vestro consi-*

lio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi parem Pharaonis, et dominum universæ domus ejus, ac Principem in omni terra Ægypti. Festinate, ascendite ad patrem meum, et dicite ei: hæc mandat filius tuus Josephus: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me, ne moreris, habitabis in terra Gessen: eris juxta me tu, filii tui, filii filiorum tuorum, oves tue, armenta, et universa, quæ possides: ibi te pascam, ne et tu pereas, et domus tua, et omnia, quæ possides. Adhuc enim quinque anni residui sunt famis. En oculi vestri, et oculi fratris mei Beniamini vident me ipsum vos alloquentem. Nunciate patri meo universam gloriam meam, et cuncta, quæ vidistis in Ægypto: festinate, et adducite eum ad me. Cumque amplexatus fratrem Beniaminum, recidisset in collum ejus, flevit, illo quoque similiter flente super collum ejus. Osculatusque est Josephus omnes fratres suos, et ploravit super singulos: et postea ausi sunt cum eo colloqui.

Jubet Pharaon adduci Jacobum in Ægyptum cum universa domo.

Auditum est, et sermone vulgatum in regia domo: Venerunt fratres Josephi. Et gavisus est Pharaon, atque omnis domus ejus. Mandavitque Rex Josepho, ut hæc suo nomine fratribus imperaret. *Onerantes jumenta ite in terram Chanaan, elucite*

*inde patrem vestrum, et cognationem, et venite ad me: et ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. Accipite plaustra e terra Ægypti ad subvectionem parvulorum vestrorum, ac conjugum. Adducite patrem, et properate quantumcunque venientes. Nec nullum curetis suppellectilem vestram: quia omnes opes Ægypti vestre erunt. Feceruntque filii Israelis, quod eis mandatum fuerat. Quibus dedit Josephus plaustra, uti jusserat Pharao, et cibaria in iter. Singulis quoque asseri jussit binas stolas: Beniamino autem dedit trecentos nummos argenteos cum quinque stolis optimis. Tantumdem pecuniæ, et vestium misit patri suo: addidit et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti, et totidem asinos triticum, et cibos portantes. Dimisit deinde fratres suos, et proficiscentibus dixit: *Ne irascamini in via.**

Hi ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Jacobum, dixeruntque: *Josephus filius tuus vivit: et ipse dominatur in terra Ægypti.* Quo audito Jacobus, quasi e gravi somno evigilavit, neque tamen credebat filiis talia narrantibus. Illi contra referebant omnem ordinem rei. Cum autem vidisset plaustra, et universa, quæ miserat Josephus, revivixit spiritus ejus, et dixit: *Sufficit mihi, si adhuc filius meus Josephus vivit: vadam, et videbo illum antequam moriar.*

*Patri Ægyptum ingredienti occurrit
Josephus.*

(Gen. 46.) Profectus Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad puteum juramenti, et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaaci, audivit eum ~~per villas~~ *notis* vocantem se, et ~~eundem locum~~ *adsum*. Cui respondit: *adsum.* Tum illi dixit Deus: *Ego sum fortissimus, Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia faciam, ut in gentem magnam ibi crescas. Ego descendam tecum illic, et ego inde adducam te revertentem. Josephus quoque ponet manus suas super oculos tuos. Surrexit Jacobus a puteo juramenti: tuleruntque eum filii cum parvulis, et uxoribus suis in plaustris, quæ miserat Pharao ad portandum senem, et omnia, quæ possederat in terra Chanaan. Venit ergo in Ægyptum ipse, nepotes, filia, et cuncta simul progenies.*

Misit autem Jacobus Judam ante se ad Josephum, ut nunciaret ei adventum suum, et ille occurreret sibi in Gessen. Quo cum pervenisset Jacobus, Josephus junctis ad currum suum equis, ascendit obviam patri suo ad eundem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, et inter amplexus flevit. Dixitque pater Josepho filio: *Jam letus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo. At ille patri, et fratribus dixit: Adventum vestrum nunciabo Pharaoni, dicamque ei: fratres mei, et do-*

mus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me, et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, et armenta, et omnia, quæ habere potuerunt, adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos, et dixerit: Quod est opus vestrum? respondebitis; viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, et nos, et patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen; quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

Terra Gessen conceditur habitanda Josephæ, et fratribus.

(Gen. 47.) Accedens deinde Josephus ad Pharaonem, dixit: Pater meus, et fratres, oves eorum, et armenta, et cuncta, quæ possident, venerunt e terra Chanaan: et ecce consistunt in terra Gessen. Deinde quinque e fratribus suis constituit coram Rege: quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui et nos, et patres nostri. Ad hospitandum aliquandiu in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque, ut esse nos iubeas servus tuos in terra Gessen. Dixit itaque Rex Josepho: Pater tuus, et fratres tui venerunt ad te. Terra Ægypti in conspectu tuo est: cura, ut in optimo loco habitent, et trade eis terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, consti-

116

tue illos magistros pecorum meorum. Post hæc introduxit Iosephus patrem suum ad Regem, et statuit eum coram ipso. Iacobus Regem salutavit, eique fausta precatus est: atque interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vitæ tuæ? Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, pauci, et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt. Et cum Regem salutasset, egressus est foras. Iosephus vero patri, et fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optima terræ parte, ut præceperat Pharao. Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppreserat fames terram, maxime Ægypti, et Chanaan.

Jacobus postulat, ut sepeliatur in sepulcro patrum.

Vixit Iacobus in Ægypto decem, et septem annis: et omnis vita illius centum quadraginta septem annos complexa est. Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Iosephum, dixitque ei: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, jura te certissime id facturum, ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me e terra hac, condasque in sepulcro Majorum meorum.* Cui respondit Iosephus: *Ego faciam, quod jussisti.* Et ille: *Jura ergo, inquit, mihi.* Quo jurante, Israel adoravit Deum.

Mi-

*Minorem filiorum Josephi majori
præponit moriens Jacobus.*

(Gen. 48.) His transactis, cum nunciatum esset Josepho, ægrotare patrem ipsius, perrexit ad eum, assumptis secum duobus filiis Manasse, et Ephraïmo. Quos videns Jacobus, dixit: *Qui sunt isti?* Oculi enim illius caligabant præ nimia senectute, et clare videre non poterat. Respondit Josephus: *Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco.* Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis. Applicitosque ad se deosculatus, et circumplexus eos, dixit filio: *Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum.* Cùmque tulisset eos Josephus e gremio patris, adoravit pronus in terram. Et posuit Ephraïmum ad sinistram Israelis, Manassen vero ad dexteram, applicuitque ambos ad eum. At Jacobus commutans manus, extensam dexteram posuit super caput Ephraïmi minoris fratris, sinistram autem super caput Manassæ, qui major natus erat. Tum benedicens utrique, dixit: *Deus, in cuius conspectu ambulaverunt patres mei, Abrahamus, et Isaacus, Deus, qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem, Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, et crescant in multitudinem super terram.*

Videns autem Josephus positam fuisse a patre suo dexteram manum super caput Ephraïmi, graviter id accepit; et apprehensam levare conatus est, ac transferre

super caput Manassæ, dixitque patri: *Non ita convenit, pater, quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus: Qui renuens, respondit: Scio, fili mi, scio: et iste quidem multiplicabitur: sed frater ejus minor major erit illo, et semen illius crescet in gentes.* Constituitque Jacobus Ephraïmum ante Manassen. Et dixit Josepho filio suo: *En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum.*

Vocavit deinde duodecim filios suos, benedicensque singulis eorum benedictionibus propriis, prædixit inter cætera, nasciturum aliquando e Juda Messiam his verbis: (*Gen. 49.*) *Non auferetur sceptrum e Juda, nec dux e progenie ejus, donec veniat qui mittendus est: et ipse erit expectatio gentium.* Et obiit.

Sepelitur Jacobus in terra Chanaan.

(*Gen. 50.*) Extinctum patrem cernens Josephus, super faciem ejus ruit flens, et deosculans eum. Præcepitque servis suis medicis, ut aromatibus condirent illum. Deinde expleto luctus tempore, omnes filii Jacobi, comitantibus multis Ægyptiis, patrem deportarunt in terram Chanaan. Ibi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, sepelierunt eum in spelunca, quam olim emerat Abrahamus ab Ephrone Hethæo. Reversusque est Josephus in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre.

Fratres consolatur Josephus, et moritur.

Mortuo Jacobo, timentes sibi fratres Josephi, mutuo collocuti sunt: *Cavendum est, ne forte Josephus memor sit injuriæ, quam passus est, et reddat nobis omne malum, quod fecimus ei.* Miserunt itaque, qui eorum nomine diceret: *Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verba illius diceremus: obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, et malitiæ, quam exercuerunt in te: nos quoque oramus, ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc.* Quibus auditis flevit Josephus. Veneruntque ad eum fratres ejus, et proni adorantes in terram dixerunt: *Servi tui sumus.* Quibus ille respondit: *Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitastis adversum me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exultaret me, sicut nunc cernitis; et salvos faceret multos populos.* *Nolite timere: ego pascam vos, et parvulos vestros.* Consolatusque est eos. Et blande, ac leniter est locutus: et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui.

Morti proximus, convocatis fratribus, dixit: *Post mortem meam Deus visitabit vos, et e terra hac deducet vos in illam terram, quam jurando promisit Abrahamo, Isacco, et Jacobo. Asportate ossa mea vobiscum ex hoc loco.* Mortuus deinde est, expletis centum, et decem annis. Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto. (Anno m. 2369.)

*Opprimuntur Israelitæ ab Ægyptiis.
Nascitur Moses.*

(*Exod. c. 1. 2.*) Mortuo Josepho, et universis fratribus ejus, omnique cognatione illa, Israelitæ mirum in modum multiplicati sunt, et terram Ægypti impleverunt. Exortus interea rex novus in Ægypto, qui immemor beneficiorum Josephi, dixit Ægyptiis: *Ecce populus filiorum Israelis multus, et fortior nolis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte nimis multiplicetur, et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis, egrediatur ex hac terra.* Præposuit itaque eis magistros laborum, qui male habebant eos, et amaram illis, ac gravem efficiebant vitam operibus duris luti, et lateris, oneribus gravissimis, et omnis generis famulatu. Et coacti sunt ædificare aliquas urbes Pharaoni. Sed quanto magis opprimebant eos Ægyptii, tanto magis multiplicabantur, et crescebant.

Præcepit ergo Pharaon obstetricibus Hebræis, ut, quando mulieribus Hebræis parientibus adessent, marem quemlibet nascentem interficerent, feminam vero servarent. At illæ timentes Deum, non fecerunt, sicuti præceptum fuerat a Rege: et ideo Benefecit illis Deus. Crevitque populus Israelis, et roboratus est vehementer. Deindeque omni populo suo imperavit Pharaon, ut quidquid masculini sexus nasceretur apud filios Israelitas, in Nilum flumen

projiceretur statim; quidquid feminini, reservaretur. Tunc mulier nomine Jochabed, uxor viri e Tribu Levi, cui nomen erat Amramus, peperit filium: et videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus. Cumque jam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, et linivit eam bitumine ac pice: deinde posuit intus infantulum, et exposuit eum inter arundines ripæ fluminis, stante procul sorore ejus, et expectante eventum rei.

Ecce autem descendit filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine, et puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in arundinibus hærentem, misit unam e famulabus suis; et illatam aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta illius est, dixitque: *Unus ex infantibus Hebræorum est hic*. Cui soror pueri: *Vis, inquit, ut vadam, et vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?* Respondit: *Vade*. Perrexit puella, et vocavit matrem suam. Cui filia Pharaonis: *Accipe*, ait, *puerum istum, et nutri mihi*. *Ego dabo tibi mercedem tuam*. Suscepit mulier, et nutritivum puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis. Quem illa adoptavit pro filio, et voluit, ut vocaretur Moses, idest, servatus ab aquis.

Agni Paschalis immolandi ritus .

(Exod. 3. 11.) Profugus ex Ægypto Moses pascebat oves Ietronis soceri sui in deserto Madian prope Montem Horebum. Ap-

paruit ei Dominus e medio rubi, qui ardebat, nec tamen comburebatur: deditque illi mandata ad Pharaonem Ægyptiorum Regem perferenda. Quibus cum non paruisset rex impius, et ita induratum esset cor ejus, ut post gravissimas novem plagas, quibus ejus regnum jam percussum fuerat, nondum tamen voluerit Israelitas dimittere, dixit igitur Dominus. Mosi: *Alhuc una plaga tangam Pharaonem, et Ægyptum, et post hæc dimittet vos, et exire compellet. Elices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, et mulier a vicina sua vasa argentea, et aurea: daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis: et cum egrediemini, non exhibitis vacui. Decima diæ hujus mensis, qui deinceps primus erit in mensibus anni, tollat unusquisque agnum per familias, et domos suas. Si autem minor est numerus, quam sufficere possit ad comedendum agnum totum, assumet e vicinis suis, qui sufficient edendo agno. Erit autem agnus sine macula, masculus, anniculus. Et servabitis eum usque ad quartam decimam mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israelis ad vesperam. Et sumunt e sanguine ejus, acponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent nocte illa carnes ejus assas igni, et azimos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni. Caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. Nec remanebit quidquam ex eo usque*

ad ortum solis. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum: renes vestros accingetis, et calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter, est enim Pascha (idest transitus) Domini. Et transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque vinne primogenitum ab homine usque ad pecus: et adversus cunctos Deos Ægyptiorum exercebo judicia ego Dominus. Erit autem vobis sanguis in signum in aedibus in quibus eritis: et videbo sanguinem, et præteribo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percutiam terram Ægypti. Habebitis autem hunc diem in monumentum, et celebrabitis eum solemnem Domino cultu sempiterno. Septem diebus, fermentum non invenietur in domibus vestris, et quicumque a primo die usque ad diem septimum comederit fermentatum, peribit anima ejus e cœtu Israelis. Dies prima erit sancta atque solemnis, et dies septima pariter: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azima usque ad diem vigesimum primum ejusdem mensis ad vesperam.

Vocavit autem Moses omnes seniores filiorum Israelis, et dixit eis: Ite, tollite agnum per vestras quisque familias, et immolate. Fasciculum hyssopi tingite in ejus sanguine, et aspergite ex eo superliminare, et utrumque postem: nullus vestrum egredietur ostium domus suæ ante finem noctis. Transibit enim Dominus, percutiens Ægy-

ptios; cumque viderit sanguinem in superliminari, et in utroque poste, transcendet ostium domus, et non sinent percussorem ingredi domos vestras, et ledere. Cum introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis caeremonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri: quæ est ista religio? dicetis eis: victima transitus Domini est, quando transiit super domos filiorum Israelis in Ægypto percutiens Ægyptios, et domos nostras trberans. Incurvatusque populus adoravit Dominum. Et egressi filii Israelis fecerunt, sicut præceperat Dominus.

Egressus Israelitarum ex Ægypto.

(Exod. 12.) In noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivæ, quæ erat in carcere, et omne primogenitum jumentorum. Surrexitque Pharaos nocte, et omnes servi ejus, cunctaque Ægyptus: et ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus. Vocatisque Pharaos Mose, et Aarone nocte, dixit: *Surgite, et egredimini e populo meo vos, et filii Israelis. Ite, immolate Domino, sicut dicitis. Oves vestras, et armenta assumite, ut pectieratis, et abeuntes benedicite mihi. Urgebantque Ægyptii populum e terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.*

Fecerunt Israelitæ, sicut præceperant

Deus, et Moses: et petierunt ab Ægyptiis vasa argentea, et aurea, vestemque plurimam. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios. (*Ann. m. 2513.*) Profecti autem sunt Israelitæ sexcenta fere milia peditum virorum, præter parvulos. Sed et vulgus promiscuum innumerabile abiit cum eis, oves, et armenta, et animalia diversi generis plurima. Coxeruntque farinam, quam aqua tantum conspersam ex Ægypto tulerant, et fecerunt panes azymos. Neque enim fermentari panes potuerant, cogentibus exire Ægyptiis, et nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam in viaticum præparare per tempus licuerat.

*Columna ignis, et nubis dux itineris
Israelitæ.*

(*Exod. 13.*) Cum emisisset Pharaonis Israelitas, non eos duxit Deus per viam terræ Philistæorum, quæ vicina erat, ne forte pœniteret eos, si vidissent adversum se bella consurgere, et reverterentur in Ægyptum. Sed circumduxit per viam deserti juxta mare rubrum. Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Nec unquam per quadraginta annos defuit columna nubis, aut ignis coram populo.

Ægyptii Israelitas per medium mare persecuti fluctibus obruuntur.

(*Exod. 14.*) Ut nunciatum est Pharaoni, fugisse Israellem, immutatum est cor ejus, atque Ægyptiorum erga illum, et dixerunt: *Quid hoc fecimus, ut dimitteremus Israellem, ne serviret nobis?* Ascendit ergo currum Rex, et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos, et quicquid in Ægypto currum fuit, et duces totius exercitus. Incuravitque Dominus cor Pharaonis, et persecutus est Israelitas. At illi egressi erant per excelsam Dei manum.

Sequentes Ægyptii vestigia præcedentium Israelitarum, repperunt eos in castris prope litus maris. Hi ut viderunt omnem equitatum, et currus, et exercitum universum Ægyptiorum post se, timuerunt valde, clamaveruntque ad Dominum, et dixerunt Mosi: *Forsitan non erant sepulcra in Ægypto? ideo eduxisti nos, ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? Nonne merito tibi dicebamus, cum inter Ægyptios versaremur: recede a nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.* His populi querelis respondit Moses: *Nolite timere: state, et videte mirabilia, quæ factururus est hodie Dominus; Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra vilebitis in semperiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos cessabitis.* Tum dixit Dominus Mosi:

Dic Israelitis, ut viam pergant. Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud; ut gradientur Israelitæ in medio mari per siccum. Ego vero indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos, et gloriam colligam ex Pharaone, et omni exercitu ejus, et curribus, et equitibus illius. Et scient Ægyptii, me esse Dominum.

Tum Angelus Dei, qui præcedebat castra Israelitarum, tollens se abiit post eos. Cum eo pariter columna nubis anteriora dimittens, a tergo illorum stetit. Hæc illuminans eorum castra per noctem, Ægyptiis obscura erat, et tenebrosa, ita ut hi ad illos toto noctis tempore accedere non valerent.

Cum extendisset Moses manum super mare, sicut præceptum ei fuerat, abstulit illud Dominus flante vento vehementi, et urente tota nocte, et vertit in siccum: divisæque est aqua. Et ingressi sunt Israelitæ per medium sicci maris: erat enim aqua, quasi murus a dextra eorum, et læva. Insecuti Israelitas Ægyptii, ingressi sunt post eos, et omnes equitatus Pharaonis, currus ejus, et equites ejus per medium sicci maris.

Jam advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus castra Ægyptiorum, interfecit exercitum eorum, et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: *Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Et dixit Dominus Mosi: *Extende manum*

tuam super mare, ut revertantur aquæ super Ægyptios, et currus, et equites eorum. Cumque extendisset Moses manum supra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: sagientibusque Ægyptiis occurrerant aquæ, et involvit eos Dominus in mediis fluctibus: nec unus quidem superfuit ex illis. Israelitæ autem perrexerunt per medium sicci maris, et aquæ eiserant quasi pro muro a dextris, et a sinistris. Liberavitque Dominus die illa Israelem e manibus Ægyptiorum. Et viderunt Ægyptios mortuos super litus maris, et potentiam, ac virtutem illam magnam, qua usus erat Dominus in eos, timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Mosi servo ejus.

Tunc cecinit Moses, et Israelitæ carmen Domino. Et sumpsit Maria Prophetissa soror Aaronis, et Mosis tympanum in manus: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis, et choris; quibus præcinebat, dicens: (*Exod. 15.*) *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum, et sessorem ejus dejecit in mare.*

Lex data in monte Sina.

Cam die tertio mensis tertii post egressum ex Ægypto pervenissent filii Israelis in desertum Sinæ, castra metati sunt in eodem loco; ibique fixerunt tentoria e regione montis. Vocavit autem Dominus Mossem e monte, et ubi ascendit, dixit ei: (*Exod. 19.*) *Hec domui Jacobi dices, et*

Israëli annuntiabis: vos ipsi vidistis, quæ Ægyptiis fecerim, et quomodo portaverim vos, sicut aquila portat pullos suos super alas, et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pæctum meum, eritis mihi in peculium præ cunctis populis: mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi Reges, et Sacerdotes, et gens sancta. Hæc dices Israëlitis.

Venit Moses, et convocatis majoribus natu, exposuit omnia, quæ mandaverat ei Dominus. Responditque omnis populus simul: *Cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus.* Cumque retulisset Moses verba populi ad Dominum, dixit ei Dominus: *Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus te alloquentem, et credat tibi in perpetuum. Vade ad populum: sanctifica illos hodie, et cras; lavent vestimenta sua, et sint parati in diem tertium, quo descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinæ. Constitues terminos populo per circuitum, et dices ei: cavete, ne ascendatis in montem, nec attingatis fines illius: omnis, qui tetigerit montem, lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis; sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet. Cum cæperit clangere buccina, tunc accedant ad montem. Descendit Moses e monte, et fecit, quæ jusserat Deus.*

Jamque advenerat dies tertius, cum cæperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, et nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat. Et timuit populus, qui erat in castris. Et

ipse Moses dixit: (*Heb. 12. 21.*) *Exterritus sum, et tremebundus.* Ita terribile erat, quod videbatur. Cum eduxisset Israelitas Moses e castris in occursum Dei, steterunt ad radices montis, qui totus fumabat, ita ut ascenderet fumus ex eo, quasi e fornace, eo quod descendisset Dominus super eum in igne. Eratque omnis mons terribilis. Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, et prolixius tendebatur. Moses idquebatur, et Deus respondebat ei. Hæc autem locutus est Dominus.

(*Exod. 10.*) 1. *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te e terra Ægypti, e domo servitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neque ullam similitudinem eorum, quæ sunt in cælo desuper, et in terra deorsum, et in aquis. Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes (Æmulator).*

2. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.*

3. *Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua; septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est. Non facies ullum opus in eo tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cælum, et terram, et mare, et omnia, quæ in eis sunt, et requievit die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, et sanctificavit eum.*

4. *Honora patrem tuum, et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.*

5. *Non occides.*

6. *Non mæchaberis.*

7. *Non furtum facies.*

8. *Non dices contra proximum tuum falsum testimonium.*

9. *Non concupisces uxorem proximi tui.*

10. *Nec desiderabis ejus domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, et universa, quæ illius sunt.*

Hæc verba protulit Dominus ad omnem multitudinem in monte e medio ignis, et nubis, et caliginis, voce magna, nihil addens amplius. Cunctus autem populus audiebat tonitrua, et sonitum tubæ, videbatque lampades, et montem fumantem. Itaque perterriti, et pavore concussi steterunt procul, dicentes Mosi. (*Deut. 5. 21.*)

Loquere tu, et audiemus: non loquatur Dominus, ne forte moriamur. Et ait Moses: Nolite timere: venit enim Deus, ut probaret vos, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. Stetitque populus longe. Moses autem accessit ad caliginem, in qua erat Deus, permansitque in monte quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens. Et dedit illi Deus varia præcepta ad populum deferenda, quorum pauca hic juvabit exscribere.

(*Deut. 6. 5.*) *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua.*

(*Lev. 24. 16.*) Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

(*Exod. 21. 15.*) Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur.

Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.

(*Deut. 21. 28.*) Si genuerit homo filium contumacem, et protervum, qui non audiat patris, aut matris imperium; et jussus obedire contempserit: apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos: filius noster hic protervus, et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ, atque conviviis. Lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum e medio vestri, et universus Israel audiens, pertimescat.

(*Lev. 19. 32*) Coram cano capite consurge, et honora personam senis.

(*Deut. 24. 14.*) Non negabis mercedem indigenti: sed eodem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et vertatur tibi in peccatum.

(*Lev. 19. 14.*) Non maledices surdo, nec coram ceco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum.

(*Deut. 22. 1.*) Si bovem fratris tui, aut ovem errantem videris, non præteribis: sed reduces fratri tuo. Si autem non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: ducēs domum tuam, et erunt apud te quamdiu querat ea frater tuus, et recipiat.

(Exod. 23. 4.) Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum: Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.

(Lev. 17. 17.) Non oderis fratrem tuum in corde tuo.

Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.

(Deut. 23. 19.) Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed absque usura id, quo indiget, commodabis.

(Exod. 22. 25.) Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes.

(Exod. 23. 7.) Mendacium fugies.

Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium.

(Lev. 19. 16. 11.) Non eris calumniator, nec susurro in populo.

Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

(Deut. 25. 13.) Non habebis diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tua modius major, et minor. Ponderis habebis justum, et verum, et modius æqualis, et verus erit tibi.

(Exod. 22. 8.) Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba justorum.

(Deut. 22. 5.) Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominandus est enim apud Deum, qui facit hæc.

(Deut. 23. 21.) Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requireret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris, vertetur tibi in peccatum.

(Lev. 19. 15.) Non facies, quod iniquum est, nec injuste judicabis.

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Justus judex esto proximo tuo.

(Deut. 19. 15.) Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, et facinoris fuerit: sed in ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum.

(Exod. 23. 2.) Non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in judicio consenties plurimorum sententiæ, ut a vero declines.

(Exod. 21. 14.) Si quis de industria occiderit proximum suum, et per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

(Num. 35. 31.) Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur.

Transitus Jordanis arca præeunte.

(Jos. 3. 4.) Josua, et filii Israelis moventes castra e Setim venerunt ad Jordannem amnem, et non longe ab ejus ripa morati sunt tres dies. Quibus exactis, transierunt præcones per media castra, et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini. Cavete tamen, ne propius accedatis ad arcam; sed sit inter vos, et eam spatium cubitorum duorum

millium, ut videre eam procul possitis, et nosse, quam viam vos ingredi oporteat, quia prius illa non incessistis. Dixitque Josua populo: Sanctificamini, cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia, et hac ratione scietis, Dominum Deum viventem in medio vestri esse, et disperditurum in conspectu vestro Chananeos, aliosque hujus regionis populos. Ecce arca fœderis Domini omnis terræ antecedit vos per Jordanem. Et cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes, qui portant arcam, in aquis Jordanis; aquæ, quæ inferiores sunt, decurrent, utquæ deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistent.

Igitur egressus est populus e tabernaculis suis, ut transiret Jordanem: et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. Ingressisque eis Jordanem, et pedibus eorum aqua tinctis: aquæ, quæ superne defluebant, steterunt in loco uno, et instar montis intumescences apparebant procul; quæ autem infra erant, in mare mortuum descenderunt, donec omnino deficerent. Populus autem incedebat contra Jerichuntem: et sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordane, omnisque populus per arentem alveum transibat. Interea duodecim viri, quos, Domino ita præcipiente, elegerat Josua ex Israelitis, singulos e singulis Tribubus, duodecim lapides durissimos e medio Jordanis alveo, ubi stabant pedes sacerdotum, sublatis humeris asportarunt. Deinde in eorum lo-

cum alios totidem reposuerunt: ut hoc esset posteris exsiccati quondam fluminis monimentum.

Cum omnis populus transiisset, et sacerdotes, qui portabant arcam, e flumine ascendissent, vicinosque campos calcare cœpissent; reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluxerunt, sicut ante consueverant. Josua vero duodecim lapides, quos e Jordani alveo tollendos curaverat, posuit eo in loco, ubi primum castra metatus est, fixitque tentoria, sicut imperaverat Deus. Tum dixit Israelitis: *Quando interrogaverint vos posthac filii vestri, et dixerint: quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos, atque dicetis: per arentem alveum transivit Israel Jordanem istum, siccante Domino Deo vestro aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis: sicut fecerat prius in mari rubro, quod siccavit, donec transiremus: ut discant omnes terrarum populi, quanta sit Domini potentia, et vos timeatis. Dominum Deum vestrum omni tempore.*

Muri Jerichuntis corruunt.

Transgressi Jordanem Israelitæ venerunt in vicina urbis Jerichuntis, quæ timore eorum clausa erat, et munita, ita ut nulus ex ea egredi auderet, aut in eam ingredi. Dixitque Dominus Josuæ: (Jos. 6.) *Ecce dedi in manus tuas urbem Jerichuntis, et regem ejus, omnesque fortes viros. Circumeant eam sex diebus, semel per diem,*

cuncti filii Israelis silentes; dum septem Sacerdotes arcam fœderis præcedentes, buccinis, quarum usus est in jubilæo, clangent. Die vero septimo urbs septies circum-eatur, et septimo circuitu conciamet omnis populus vociferatione maxima. Futurum autem est, ut muri civitatis funditus corruant. Tuncque ingredientur singuli Israelitæ per locum, contra quem steterint.

Vocavit ergo Josua sacerdotes, et dixit eis: Tollite arcam fœderis, et septem alii sacerdotes tollant jubilæi buccinas, et incedant ante arcam Domini. Populo vero dixit: Ite, et circuite civitatem armati, præcedentes arcam Domini. Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies, in quo dicam vobis: clamate, et vociferamini. Cum Josua loqui desiisset, septem Sacerdotes ceperunt buccinis clangere ante arcam fœderis Domini, omnisque præcedebat armatus exercitus, reliquum autem vulgus arcam sequebatur. Sicque per sex dies circuierunt civitatem, semel singulis diebus, et quotidie reversi sunt in castra.

33

Die autem septimo diluculo consurgentes, circuierunt civitatem, quemadmodum imperatum erat, septies. Cumque septimo circuitu omnia personarent clangore buccinarum sacerdotum, dixit Josua Israelitis: Vociferamini, tradidit enim vobis Dominus civitatem. Civitas hæc tota cum suis habitatoribus deleatur. Sola Rahab vivat, quæ missos a nobis exploratores hospitio exce-

pit, et abscondit. Quidquid autem auri, et argenti, et vasorum æneorum, ac ferri repertum fuerit, id consecratur Domino, et in thesauris ejus reponendum servetur.

CC Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox, sonitusque increpuit, muri illico corruerunt. Ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: ceperuntque civitatem, et interfecerunt omnia, quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque, et oves, et asinos gladio percusserunt. Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit Josua: *Ingredimini domum Rahab mulieris, et educite eam, et parentes ejus, fratres quoque, et cognationem illius, et cunctam suppellectilem, et omnia, quæ illius sunt, sicut ei juramento firmastis.* Quod ubi factum est, urbem, et omnia, quæ erant in ea, succenderunt, seposito auro, et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt.

Levita benigne exceptus a socero, et a sene quodam Ephrataeo.

(Jud. 9.) Cum inter Levitam quendam Ephraimi montis, et uxorem ejus aliquid rixæ ortum esset; reversa erat mulier domum patris sui, qui habitabat in urbe Bethlehemo, manseratque apud eum quatuor mensibus. Sed Levita volens reconciliari uxori, eamque secum reducere, perrexit in urbem Bethlehenum ad socerum.

Qui cum audisset generi adventum, occurrit ei lætus, et amplexatus est hominem: mansitque gener apud socerum tribus diebus, comedens cum eo, et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens, proficisci voluit; sed eum tenuit socer, et dixit: *Gusta prius pauxillum panis, et corrobora stomachum, et sic proficisceris.* Sederuntque simul, ac comederunt, et biberunt. Dixitque pater mulieris genero suo: *Quaso te, ut hodie hic maneas, pariterque letemur.* At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixè cum socer tenuit, et apud se ut maneret, fecit. Postero die mane parabat item Levita proficisci. Cui socer rursum: *Oro te, inquit, ut pauxillum cibi capias, et assumptis viribus, donec incre-scat dies, postea proficiscaris.* Comederunt ergo simul. Surrexit deinde adolescens, ut abiret cum uxore sua, et servo. Cui rursum dixit socer: *Considera, diem ad occasum decliviorẽ esse, et propinquare vesperam: mane mecum etiam hodie, et duc lætum diem, et cras proficisceris, ut redeas domum.* Noluit gener obtemperare soceri sermonibus, sed statim abiit, ducens secum duos asinos onustos, et servum, et uxorem.

Cum iter carperent, occubuit eis sol juxta urbem Gabaam, quæ erat in Tribu Benjaminitica: diverteruntque ad eam; ut pernoctarent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, et nullus eos recipere voluit hospitio: erant enim homi-

nes illius regionis pessimi. Sed ecce apparuit quidam senex Ephrataus, revertens ex agro, et ab opere suo vesperi; qui peregrinus habitabat in illa urbe. Hic ut primum vidit sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, dixit ei: *Unde venis? et quo vadis?* Qui respondit: *Profecti sumus ex urbe Bethlehemo, et pergimus ad montem Ephraim; nullus tecto suo nos vult excipere, quamvis habeamus paleas, et fœnum in asinorum pabulum, et panem, ac vinum in meos, et ancillæ tuæ usus; et servi, qui mecum est; nulla re indigemus, nisi hospitio.* Cui respondit senex: *Pax tecum sit. Ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt. Tantum queso, ne in platea maneat.* Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis præbuit. Deinde ubi laverunt pedes suos, epulati sunt, post laborem itineris cibo, et potu reficientes corpora.

*Gedeonem adversus Madianitas
mittit Deus.*

(Jud. 6.) Fecerunt Israelitæ malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manus Madianitarum septem annis, et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra, et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cumque se-
verat Israel, ascendebant Madianitæ, et Amalecitæ, cæteraque orientales nationes, et in ejus agris figentes tentoria, sicut erant in herbis, cuncta vastabant, nihil-
que

que omnino ad vitam pertinens relinquebant, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim, et universi greges eorum veniebant, et quia hominum erat, et camelorum innumerabilis multitudo, complebant universa, et quidquid tetigerant, instar locustarum devastabant. *Humiliatusque* est, et attenuatus valde Israel propter frequentes illas Madianitarum incursiones, et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra illos.

Audivit Dominus clamorem Israelitarum, et cum Gedeon e Tribu Manassæ excuteret, atque purgaretumenta, ut cum iis fugeret Madianitas; apparuit ei Angelus Domini, dixitque: *Dominus tecum, virorum fortissime*. Cui respondit Gedeon: *Obsecro, domine mi, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia mala? ubi sunt mirabilia eius, quæ narraverunt patres nostri, dicentes quomodo eduxerit nos ex Ægypto? nunc autem dereliquit nos Dominus, et tradidit in manus Madianitarum*. Tunc respexit ad eum Dominus, et dixit: *Vade cum hac fortitudine tua, et liberabis Israel e manu Madianitarum. Scito, quod miserim te. Obsecro, domine mi, inquit Gedeon, quomodo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Tribu Manassæ, et ego minimus in domo patris mei sum*. Dixitque ei Dominus: *Ego ero tecum: et percuties Madianitas, quasi unum virum*. Et ille: *Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum, quo noverim, quod tu sis, qui sermonem habes*

mecum. Nec recedas hinc, donec revertar ad te, afferens tibi, atque offerens munus meum: Qui respondit: Ego præstolabor adventum tuum.

Ingressus itaque domum Gedeon coxit hædum, et e farinæ modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, et jus carniū mittens in olam, tulit omnia, atque obtulit Angelo sedenti sub quercu. Cui dixit Angelus Domini: *Et carnes, et azymos panes pone supra petram hanc, et jus desuper funde.* Cumque fecisset ita, extendit Angelus Domini virgam, quam tenebat manu, et tetigit carnes, et panes azymos: ascenditque ignis de petra, et carnes, azymosque panes consumpsit. Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. Vidensque Gedeon esse Angelum Domini, exclamavit: *Heu, Domine mi Deus, oculis meis vidi faciem Angeli Domini!* Dixitque ei Dominus: *Pax tecum: ne timeas, non morieris.* Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domino.

*Duplici velleris miraculo confirmatur
Gedeon.*

Omnes Madianitæ, Amalecitæ, et Orientales populi congregati sunt simul: et transeuntes Jordanem, castra metati sunt in valle Jezraelis. Spiritus autem Domini induit Gedeonem, qui clangens buccina convocavit omnem domum suam, ut sequeretur se. Misitque nuncios ad aliquot Tribus, unde ei occurrerunt multi filii I-

israelis. Dixitque Gedeon Deo: *Salvum ne facies opera mea Israelem, sicut locutus es? En ego ponam hoc vellus lanae in area: si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra circum siccitas, tunc sciam, liberatum iri opera mea Israelem, sicut pollicitus es.* Factumque est ita. Nam postero die mane consurgens Gedeon, rore e vellere expresso concham implevit. Dixitque rursus Deo: *Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, alterum signum querens in vellere.* Oro, ut solum vellus siccum sit, et omnis terra sit rore madida. Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat Gedeon, et, vellere sicco manente, fuit ros in omni humo.

Probantur ad aquas, qui ad bellum essent progressuri.

(Jud. 7.) Gedeon de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem, qui vocabatur Harad. Erant autem castra Madianitarum in valle ad Septentrionalem plagam collis excelsi. Dixitque Dominus Gedeoni: *Multus tecum est populus (32000. homines.), nec tradentur Madianitae in manus ejus, ne glorietur contra me Israel, et dicat: meis viribus liberatus sum. Itaque haec cunctis audientibus praedica: qui meticulosus, et timidus est, revertatur. Recesseruntque, et reversi sunt e populo viginti duo millia virorum, et tantum decem millia remanserunt.* Dixitque Dominus Gedeoni: *Adhuc populus multus est;*

duc eos ad aquas, et ibi probabo illos: et de quo dixerò tibi, ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur. Cum itaque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus Gedeoni: Qui lingua lambent aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: quicumque autem curvatis genibus proni biberint, in altera parte erunt. Fuerunt ergo qui lamberant aquam, manu eam ad os admoventes, numero trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Tunc dixit Dominus Gedeoni: Trecentis istis viris, qui lambērunt aquas, liberabo vos, tralamque in manum tuam Madianitas: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum.

*Tubis, lagenis, et lampadibus
debellantur Madianitæ.*

Dimisit itaque Gedeon omnes Israelitas in sua quemque tabernacula, retinuitque tantum trecentos illos viros, cum quibus se ad pugnandum accinxit: sumptis pro numero eorum cibariis, et tubis. Divisit autem trecentos viros in tres partes, et dedit tubas in manus singulorum, lagenasque testaceas vacuas, et lampades in medio lagenarum; et dixit eis: Quod me facere videritis, hoc facite. Ingrediar partem hostilium castrorum. Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum tubis clangite, et conclamate: Domino, et Gedeoni. Ingressusque

est Gedeon, et trecenti viri, qui erant cum eo, in partem castrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ: et custodibus suscitatis, cœperunt buccinis clangere, et collidere inter se lagenas. Cumque circumcundo castra in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, dextris vero tubas, quibus clangebant, clamaveruntque: *Gladius Domini, et Gedeonis*: stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium.

Jacebant tunc fusi in valle, et castris Madianitæ, et Amalecitæ, et omnes Orientales populi, ut locustarum multitudo. Cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena, quæ jacet in litore maris. Itaque audito tubarum sonitu, visisque lampadibus, omnia hostium castra turbata sunt, et vociferantes, ululantesque huc, et illuc fugerunt. Sed insistebant trecenti viri buccinis personantes, direxitque Dominus gladios hostium in se invicem, ita ut ipsi se mutua cæde perimerent. Qui vero fuga salutis suæ consulere tentaverant, eos Gedeon comprehensos omnes necavit.

(Jud. 8.) Post debellatos tam insigni victoria hostes, dixerunt omnes Israelitæ Gedeoni. *Dominare in nos tu, et filius tuus, et filius filii tui: quia liberasti nos e manu Madianitarum.* Quibus ille respondit: *Non dominabor ego, nec dominabitur filius meus in vos: sed ipse dominabitur vobis Dominus.* ..

*Samuel nascitur, et Deo
offertur.*

(1. Reg. 1. 2.) Elcana Ephratæus habuit uxores duas: nomen uni Anna, et nomen alteri Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii: Annæ autem liberi non erant. Insestabatur quoque Annam æmula ejus, et vehementer vexabat, adeo ut etiam exprobraret, quod filios ei Dominus non dedisset. Porro illa flebat, et non capiebat cibum. Dixit ergo ei Elcana vir suus, qui eam diligebat: *Anna, cur fles, et quare non comedis? et quam ob rem maxore conficitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?*

Elcana autem, et uxores ejus e civitate sua ascenderunt ad urbem Silo, ut adorarent Deum, et sacrificarent Domino exercituum, sicuti statutis diebus consueverant. Tunc Anna, quam amara angebat tristitia, oravit Dominum, flens abunde, et votum vovit, dicens: *Domine exercituum, si respiciens videris angorem famule tuæ, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem; dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, et novacula non admovebitur capiti ejus.* Cui dixit Heli Sacerdos, qui sedebat super sellam ante postes tabernaculi Domini: *Vade in pace: Deus Israelis annuat petitioni tuæ, et det, quod rogasti eum.*

Recordatus est autem Dominus Annæ.

Et factum est post aliquot dies, ut conciperet, ac deinde pareret filium. Vocavitque nomen ejus Samuel, hoc est, postulatam a Domino. Ascendente deinde Elcana viro ejus, et omni domo ad Tabernaculum, ut immolaret Domino hostiam solemnem, ipsa non ascendit; dixit enim viro suo: *Non vadam, donec a lacte amoveatur infans, et ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi jugiter.* Et respondit Elcana: *Fac, quod bonum tibi videtur: precorque, ut impleat Dominus promissum suum.* Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte. Tunc eum adhuc infantulum adduxerunt secum ad Dominum pater, et mater: et, immolato vitulo, obtulerunt puerum Sacerdoti Heli, cui dixit Anna: *Domine mi, ego sum il'a mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum. . . Pro puero hoc oravi, et dedit mihi Dominus, quod postulavi ab eo. Idcirco, et ego commodo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus.* Postquam oraverunt Dominum, redierunt domum parentes Samuelis. Puer autem remansit, factusque minister in conspectu Domini, ante faciem Heli Sacerdotis.

Samueli aperit Deus, quæ mala impendeant Heli propter filios.

(1. Reg. 2.) Samuel ministrabat ante faciem Domini, puer accinctus Ephod lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascen-

dens cum viro, ut immolaret hostiam solemnem. Et benedixit Heli Elcanæ, et uxori ejus, dixitque ei: *Reddat tibi Dominus semen e muliere hac pro sænore, quod commodasti Domino.* Et abierunt in locum suum. Visitavit ergo Dominus Anam, et concepit, et peperit tres filios, et filias duas. Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, et placebat tam Deo, quam hominibus.

Porro filii Heli, pietatis omnis, atque probitatis expertes erant, nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum erga populum. Eratque peccatum eorum grande coram Domino. Heli autem erat senex valde, et audivit omnia quæ faciebant filii sui universo Israeli, dixitque eis: *Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filii mei, ita agere; non enim est bona fama, quam ego audio.* Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

(1. Reg. 3.) Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli; et sermo Domini erat tunc pretiosus, et rarus, neque erat visio manifesta. Die quadam Heli jacebat in lectulo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre, Samuelque dormiebat intra septa Tabernaculi, in quo erat arca Domini. Et vocavit Dominus Samuelem, qui respondens dixit: *Ecce ego.* Et cucurrit ad Heli, et dixit: *Ecce ego, vocasti enim me.* Qui dixit: *Non vocavi: revertere, et dormi.* Et abiit, et

dormivit. Rursum vocavit Dominus Samuelem. Consurgensque Samuel, abiit ad Heli, et dixit: *Ecce ego, quia vocasti me.* Qui respondit: *Non vocavi te, fili mi: revertere, et dormie.* Porro Samuel nondum noverat Dominum, nec adhuc revelatum ei fuerat verbum Domini. Vocavit Dominus tertio Samuelem. Qui consurgens abiit ad Heli, dixitque: *Ecce ego, quia vocasti me.* Intellexit Heli, a Domino ipso puerum dormientem excitari, ac vocari, et dixit Samueli: *Vade, et dormi: et si deinceps vocatus fueris, dices: loquere Domine, quia audit servus tuus.* Abiit ergo Samuel, et dormivit in loco suo. Et venit Dominus, et astitit, et vocavit: *Samuel?* *Samuel?* Et respondit Samuel: *Loquere, Domine, quia audit servus tuus.* Et dixit Dominus Samueli: *Ecce ego eam rem faciam in Israele, quam quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus, et magno terrore concutietur. Que adversus Heli, et domum ejus locutus sum, omnia complebo: eo quod noverit indigne agere filios suos, neque tamen corripuerit eos. Idcirco juravi domui Heli, iniquitatem ejus non expiatum iri in æternum victimis, et muneribus.*

Dormivit Samuel usque ad lucem, aperuitque ostia domus Domini, et timebat indicare visionem Heli. Qui vocavit eum, et dixit: *Samuel, fili mi.* Qui respondit: *Præsto sum.* Et interrogavit eum: *Quenam sunt ea, de quibus te allocutus est Dominus? oro te, ne celaveris me.* Indicavit itaque ei Samuel omnia verba Domini, et

nihil abscondit. Et ille respondit: *Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat*. Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo, et nullum verbum protulit, quod fuerit irritum. Et cognovit universus Israel a Dan usque Bersabee, Samuelem fidelem esse Prophetam Domini.

Mors Heli, et filiorum.

(1. Reg. 4.) Aliquot annis post prænuntiata Samueli a Deo domus Heli ruinam, Israelitæ a Philisthæis victi, arcam fœderis Domini in aciem secum detulerunt, futurum sperantes, ut servaret eos ab hostibus. Sed iterum cæsi sunt, et fugit unusquisque in tabernaculum suum: et tanta clades accepta est, ut caderent ex Israele triginta millia peditum. Quin etiam arca Dei capta est. Duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni, et Phinees. Currens autem vir ex acie, venit Silo die illa, scissa veste, et conspersus pulvere caput. Sedebat tunc Heli super sellam contra viam spectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam urbem ingressus est, nunciavit cladem Israelitarum: et ululavit omnis civitas. Et audiuit Heli sonitum clamoris, dixitque: *Quis est hic tumultus?* At ille festinavit, et venit, et nunciavit Heli, dixitque: *Ego sum, qui veni e prælio, et ego, qui ex acie fugi hodie*. Cui Heli: *Quid actum est, ait, fili mi?* Respondens autem ille, qui nunciabat: *Fugit, inquit, Israel coram*

Philisthæis, et ruina magna facta est in populo: insuper et duo filii tui mortui sunt, Ophni, et Phinees: et arca Dei capta est. Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus, mortuus est. Erat autem tunc senex, et nonaginta, et octo annorum, atque ejus oculus caligaverant, nec videre poterat. Nurus autem ejus, uxor Phineæ prægnans erat, vicinaque partui: et audito nuntio, quod capta esset arca Dei, et mortuus esset socer suus, et vir suus, irruerunt in eam dolores subiti, peperitque, et mortua est.

Tobiæ in Deum pietas, conjugium, filius.

(Cap. 1.) Tobias, ex Tribu, et civitate Nephthali cuncta Dei mandata puerulus observabat, et cum junior esset omnibus in Tribu sua, nihil tamen puerilis exhibuit opere. Dum omnes irent adoratum vitulos aureos, quos olim erexerat Jeroboamus, primus rex Israelis, hic solus eorum societatem fugiens, ibat Hierosolymam ad Templum Domini: ibi Deum patrum suorum adorabat, primitias omnes suas, et decimas religiose offerens. *Proselytis* etiam, et advenis multa erogabat tertio quoque anno secundum legem Dei. Postquam ad ætatem virilem pervenit, uxorem duxit Annam e Tribu sua, genuitque ex ea filium, cui nomen suum imposuit, et quem ab infantia timere Deum, atque ab omni peccato abstinere docuit.

*Tobiæ benignitas in captivitatis
sue socios.*

(*An. m. 3283. ætatis Tobie circiter 44.*)
 Cum Salmanassarum Assyriorum Rex, capta
 urbe Samaria, et Osee Rege Israelis in
 carcerem misso, transtulisset Israelitas in
 Assyriam; omnem Tribum Nephthali, et
 Tobiam cum uxore, et filio quatuor cir-
 citer annorum puero in civitatem Ninivem
 adduxit. Sed Tobias in captivitatem reda-
 ctus, nihil de solita in Deum pietate, aut
 in homines benignitate remisit. Omnia,
 quæ habere poterat, captivis fratribus suis
 quotidie impertiebat: et cum ii omnes iis-
 dem, quibus gentes, cibis vescerentur,
 ipse animam suam puram custodivit, nec
 unquam contaminatus est ejusmodi escis.
 Et quoniam memor fuit Domini in toto
 corde suo, dedit ei Deus gratiam apud
 Regem Salmanassarum, a quo accepit po-
 testatem eundi quocunque vellet, et quid-
 quid libuisset, faciendi libertatem. Itaque
 ad quoscunque habebat e gente sua, ca-
 ptivitatis socios commeabat, et eos monitis
 salutaribus instruebat. Quin etiam, cum
 Gabelum quendam, qui erat ex eadem
 Tribu, egentem vidisset: decem talenta
 argenti, quibus a Rege donatus fuerat,
 ei, accepto chirographo, commodavit per-
 humaniter.

*Tobias mortuos cum vitæ periculo
sepelit.*

Post multum vero temporis, mortuo Rege Salmanassaro, Sennacheribus filius ejus patri in regnum successit. Hic cum Israelitas exosos haberet, neque eorum conspectum ferre posset; Tobias singulis diebus invisebat omnem cognationem suam, et consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudis vestimenta præbebat, mortuis sepulturam sollicitus exhibebat, et sepeliebat corpora eorum, quos interfici jubebat Sennacheribus, qui ex Judæa reversus fuerat. Ita enim incensus erat ob acceptam cladem, qua eum Deus in ultionem nominis sui verbis impiis laceranti affecerat. Quod ubi nunciatum est Regi, Tobiam jussit occidi, et omnes ejus facultates abstulit. At Tobias cum filio suo, et uxore fugiens, bonis cunctis spoliatus, ac nudus, facile latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt Regem filii ipsius, et reversus est Tobias domum suam, eique universæ res suæ fuerunt restitutæ.

(Cap. 2.) Deinde cum esset dies festus Domini, Tobias, lauto convivio domi parato, dixit filio suo: *Vade, et adduc aliquos e tribu nostra timentes Deum, ut epulentur nobiscum.* Paruit ille, et reversus nunciavit patri, unum ex Israelitis jugulatum jacere in platea. Exiliens statim

Tobias a mensa, cui accumbebat, reliquo prandio, jejuniis pervenit ad corpus exanime, et sublatum portavit in ædes suas occulte, ut postquam sol occubuisset, tuto sepeliret. Occultato cadavere, comedit cum luctu, et tremore, in memoriam revocans, quæ dixit Dominus per Amos Prophetam: *Dies festi vestri convertentur in lamentationem, et luctum.* Atque ubi sol occidit, corpus domo extulit Tobias, et sepulcro mandavit. Arguebant quidem eum omnes proximi, dicentes: *Jam hujus rei causa interfici jussus es, vixque mortem effugisti, et iterum sepelis mortuos?* Sed ille, spreto talibus objurgationibus, et magis timens Deum, quam Regem, rapiebat corpora occisorum, et ea in domo sua interdum abdita, medis noctibus condebat tumulo.

Tobie cecitas, et patientia.

(Anno ætatis 56.) Cum autem quadam die fatigatus præstando mortuis solito sepulture officio, incubuisset parieti, atque obdormisset, contigit, ut ex nido hirundinum calida stercora in oculos dormientis inciderent, fieretque cæcus. Hanc porro tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut et Sancti Jobi. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuisset, ejusque mandata servasset; nihil adversus Dominum conquestus est, quod hæc plaga cæcitatæ sibi accidisset: sed immobilis

in ejus timore permansit, eique gratias egit omnibus diebus vitæ suæ. Quemadmodum autem beato Jobo insultabant Reges, ita affines, et cognati Tobie irridebant vitam ejus, dictitantes: *Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas faciebas, et sepeliendis mortuis operam dabas?* At ille increpans eos: *Nolite, inquit, ita loqui: quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui datam illi fidem nunquam fallunt.*

Anna vero uxor ejus ibat quotidie ad texendam telam, et quem labore manuum suarum consequi victum poterat, eum referebat domum. Unde factum est, ut aliquando hœdus ab ea afferretur. Cujus cum vocem balantis vir ejus audisset, dixit: *Videte, ne forte furtivus sit: reddite eum dominis suis. Quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* Ad hæc irata conjux respondit: *Manifeste una est spes tua: en quo evaserunt eleemosyna tue.* His, atque aliis hujuscemodi verbis marito uxor exprobrabat,

Tobias mortem optat, et peccatorum veniam postulat a Deo.

(Cap. 3.) Tunc Tobias ingemuit, et cepit orare Deum cum lacrymis, dicens: *Iustus es, Domine, et omnia judicia tua iusta sunt: et omnes viæ tuæ misericordia, veritas, et iudicium. Nunc, Domine, memor esto mei, neque vindictam sumas de peccatis meis: nec reminiscaris delicta mea,*

vel parentum meorum. Quoniam non obedi-
vimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in
direptionem, et captivitatem, et mortem,
et in fabulam, et ludibrium omnibus natio-
nibus, inter quas dispersisti nos. Magna,
Domine, et iusta iudicia tua, quia non e-
gimus secundum præcepta tua: neque nos
sincere gessimus coram te. Fac itaque nunc
pro voluntate tua mecum, et præcipe in pa-
ce recipi spiritum meum. Expedit enim mi-
hi mori magis, quam vivere.

Tobiæ monita ad filium.

(Cap. 4.) Cum Tobias putaret, exauditas
esse a Deo preces suas, et sibi mortem in-
stare, vocato ad se filio, dixit: Audi, fili
mi, verba oris mei, et ea in corde tuo re-
pone, veluti fundamentum vitæ sapienter
instituendæ. Omnibus diebus vitæ tuæ in
mente habeto Deum: et cave, ne quando
peccato consentias, et prætermittas præce-
pta Domini Dei nostri.

Ex facultatibus tuis fac eleemosynam, et
noli avertere faciem tuam ab ullo paupere:
ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies
Domini. Quomodo potueris, ita esto mise-
ricors. Si multum tibi fuerit, abundanter
tribue: si exiguum, etiam de isto exiguo
libenter impertiri stude. Thesaurum enim
bonum, ac præmium tibi recondes in diem
necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni
peccato, et a morte liberat, et non patie-
tur animam ire in tenebras. Fiducia ma-
gna erit coram summo Deo eleemosyna o-
mnibus facientibus eam.

Superbiam nunquam in animo tuo, aut in sermone tuo dominari permittas: ab ipsa enim initium sumpsit omne malum.

Quicumque pro te aliquid operis fecerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat.

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias.

Panem tuum cum esurientibus, et egenis comede, et vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum manducare, et vinum tuum bibere noli cum peccatoribus.

Consilium semper a sapiente perquire.

Omni tempore benedic Deo, et pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant.

Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: et honorem habebis matri tue omnibus diebus vite ejus. Memor enim esse debes, quæ, et quanta pericula passa sit in utero suo propter te. Cum autem et ipsa compleverit tempus vite sue, sepeli eam prope me.

Indico etiam tibi, fili mi, commodavisse me decem talenta argenti, dum adhuc infans esses, Gabelo in civitate Medorum nomine Rages: et chirographum ejus apud me habeo. Ideo perquire quomodo ad eum pervenias, et recipias ab eo memoratum pondus argenti, suumque ei chirographum restituas.

Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam ducimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bene.

(Cap. 5.) Tunc Tobias respondit patri

suo, et dixit: *Omnia quæcunque præcepisti mihi, faciam, pater. Quomodo autem pecuniam illam recipiam, ignoro; Gabelus ille me nescit, et ego eum ignoro: quod signum dabo ei? sed neque viam, qua perveniatur illuc, cognovi. Cui pater: Chirographum, inquit, illius penes me est, quod cum illi ostenderis, statim pecuniam redditurus est. Sed abi nunc, et inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, dictam summam argenti accipias.*

*Tobiæ filio comitem se præbet
Angelus.*

Egressus Tobias invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, et quasi paratum ad proficiscendum aliquo. Quem ignorans Angelum Dei esse, salutavit, dixitque: *Unde te habemus, bone juvenis? At ille respondit: Ex Israelitis. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? Novi, inquit ille, et omnia itinera ejus frequenter perambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum, qui comoratur Rages, quæ civitas est Medorum. Cui Tobias ait: Expecta paululum, obsecro, donec hæc ipsa nunciem patri meo. Tunc domum ingressus Tobias indicavit universa patri suo. Quæ ille admiratus, dixit, rogandum esse juvenem illum, ut introiret ad se. Ingressus itaque Tobiam salutavit, dixitque ei: *Gaudium tibi sit semper. Respondit Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris seleo, et lunem**

cæli non video? Cui Angelus: Forti animo esto: brevi enim futurum est, ut te sanet Deus. Dixit deinde illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in civitatem Medorum Rages? et cum redieris, tuam tibi mercedem solvam. Et dixit ei Angelus: Ego ducam, et reducam eum ad te. Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, e qua domo, aut e qua Tribus sis tu. Cujus generis sit, qui cum filio tuo iturus est, non refert, inquit Raphael Angelus: ne forte tamen te sollicitum reddam, ego sum Azarias, Anania magni filius. Tum Tobias: Ex magno genere es tu. Ceterum peto, ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum. Ego, inquit Angelus, sanum ducam, et sanum ad te reducam filium tuum. Respondens autem Tobias ait: Vobis euntibus omnia fausta eveniant, precor, sit Deus in itinere vestro, et Angelus ejus vos comitetur.

Paratis itaque omnibus, quæ erant asportanda, valedixit Tobias parentibus, dederuntque se in viam ambo simul, et canis secutus est eos.

*Flentem Tobie matrem consolatur
conjux.*

Cum profectus esset Tobias, cœpit mater ejus flere, et marito dicere: *Baculum senectutis nostræ abstulisti, et transmisisti a nobis. Utinam nunquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias putaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.*

Dixitque ei conjux: *Noli flere. Salvus perveniet in Mediam filius noster, et salvus revertetur ad nos, et oculi tui iterum ejus conspectu fruentur. Credo enim Angelum Dei bonum comitem illi adesse, et bene disponere omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio reversurus sit ad nos. Ad hæc verba cessavit mulier flere, et tacuit.*

Tobias liberatus a pisce venit ad Raguelem.

(Cap. 6.) Interea Tobias, et Angelus iter facientes pervenere ad Tigrim fluvium, in cujus ripa nocte prima manserunt. Cumque adolescens ad abluendos pedes accessisset, ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Ad cujus aspectum expavescens clamavit voce magna: *Domine, invadit me: Cui Angelus: Apprehende branchiam ejus, et trahe eum ad te.* Quod cum ille fecisset, attractus piscis in siccum palpitare cœpit ante pedes ejus. Tunc dixit Angelus: *Exentera hunc piscem: cor autem ejus, et fel, et jecur sepone tibi; sunt enim hæc necessaria ad quædam medicamenta.* Fecit Tobias, quæ jussus erat ab Angelo: deinde assaverunt carnis partem, quam comederent, cætera salierunt, quæ sufficerent eis donec susceptum iter confecissent.

Ut appropinquaverunt urbi, quæ Ecbatana vocabatur, dixit Tobias Angelo: *Ubi vis, ut maneamus? Est hic, inquit Angelus, vir nomine Raguel propinquus tuus, e Tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram,*

nullumque masculum, neque feminam ullam habet aliam, præter eam. Tibi debentur omnes facultates ejus, et oportet te accipere eam in conjugem, ut qui solus supersis ex genere ipsius. Pete ergo eam a patre ejus, et dabit tibi uxorem. Audi, inquit Tobias, puellam illam jam septem viris fuisse in matrimonium datam, mortuosque esse eos omnes a Daemonio occisos. Timeo ergo, ne forte et mihi similis calamitas eveniat, et cum sim unicus parentibus meis filius, deducam senectutem illorum cum tristitia ad sepulcrum. Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi, quibus possit prævalere Daemonium. Qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et libidini vacent, sicut equus, et mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem in eos Daemonium. Tu autem virginem accipies in conjugem cum timore Domini, non libidine ductus, sed amore liberorum, per quos promissam a Deo semini Abrahæ benedictionem consequaris.

Tobiæ Sara uxor datur.

(Cap. 7.) His dictis, ingressi sunt domum Raguelis, qui suscepit eos in gaudio, intuensque Tobiam, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est juvenis hic consobrino meo! Et ad hospites conversus: Unde estis, juvenes fratres nostri? Ex Tribu Nephtali, inquit, sumus ex captivis Niniven adductis. Rursum ille: Nostis, inquit, Tobiam fratrem meum? Novimus,

responderunt. Cumque multa bona Raguel loqueretur de eo, dixit illi Angelus: Tobias, de quo interrogas, pater hujus est. Tum exiliens Raguel, osculatus est eum cum lacrymis, collumque ejus amplexatus, dixit: *Benedictio sit tibi, fili mi., quia boni, et optimi viri filius es.* Et Anna uxor ejus, et Sara ipsorum filia lacrymatae sunt. Deinde præcepit Raguel, occidi arietem, et parari convivium. Cumque hortaretur advenas, ut discumberent ad prandium: *Hic ego hodie non manducabo, inquit Tobias, neque bibam, nisi prius petitioni meae annueris, et promiseris, te mihi daturum Saram filiam tuam uxorem.* Quo audito expavit Raguel, sciens, quid evenisset septem illis viris, quibus antea filia nupserrat, et timens, ne forte et huic idem malum contingeret. Cum ergo dubitaret, neque petenti quicquam responsi daret: dixit ei Angelus: *Noli timere, ne filiam tuam huic sponsam des, quoniam tali viro timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea nemo alius potuit habere illam.* Tunc dixit Raguel: *Non dubito, quin Deus preces, et lacrymas meas respexerit, credoque ab ipso huc ideo adductos fuisse vos, ut nata mea viro cognationis suae secundum legem Moysi jungeretur. Itaque noli dubium habere, quin eam tibi jam nunc sim traditurus.* Tum apprehendens dexteram filiae suae, dexteræ Tobiae applicuit, dicens: *Deus Abrahami, et Isaaci, et Deus Jacobi vobiscum sit, et ipse jungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.*

Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii: et epulati sunt benedicentes Deo.

Tobiæ, et Saræ preces ad Deum.

(Cap. 8.) Postquam cœnaverunt, et in cubiculum Saræ Tobias est introductus, memor ille præceptorum Angeli: *Exurge*, inquit, *Sara*, et *deprecemur Deum his tribus noctibus*, filii quippe sanctorum sumus, et non possumus matrimonio coniungi, sicut gentes, quæ ignorant Deum. Itaque instanter orarunt ambo simul, ut sanitas sibi concederetur. Dixitque Tobias: *Domine, Deus patrum nostrorum, benedicant tibi cælum, et terra, mareque, et fontes, et flumina, et quæcunque a te creata in eis sunt. Tu fecisti Adamum e limo terræ, dedisti que ei adjutorium Hevam. Et nunc, Domine, tu scis, me non luxuriæ causa accipere sororem meam conjugem, sed solo amore posteritatis, in qua benedicatur nomini tuo per cunctas ætates.* Dixit quoque Sara: *Miserere nostri, Domine, miserere nostri, et consenescamus ambo pariter sani.*

De incolumitate navorum conjugum gratias agit Deo Raguel.

Circa gallorum cantum accersiri jussit Raguel servos suos, et abierunt una cum eo, ut foderent sepulcrum. Dicebat enim: *Fortasse et hic mortem oppetierit simili modo, quo et ceteri septem illi priores viri.* Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei: *Mitte*

*unam ex ancillis tuis, et videat, an mortuus sit juvenis ille, ut sepeliam eum antequam illucescat dies. Misit illa unam ex ancillis suis, quæ ingressa cubiculum reperit ambos salvos, et incolumes, et reversa attulit bonum nuncium. Tum gratias agentes Deo Raguel, et Anna, dixerunt: *Benedicimus tibi, Domine, Deus Israelis, quia non contigit, quemadmodum verebamur. Tua enim misericordia erga nos usus es, et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. Misertus es autem duorum unigenitorum, Fac eos, Domine, plenius tibi benedicere, sacrificiumque tibi laudis debitæ pro sua salute offerre, ut omnibus gentibus innotescat, te esse Deum solum in universa terra.* Statimque præcepit servis suis Raguel, ut antequam elucesceret, replerent fossam, quam fecerant. Uxori vero suæ mandavit, ut instrueret convivium, et præpararet omnia, quæ ad vescendum erant iter facientibus necessaria. Ipse duas pingues vaccas, et quatuor arietes occidi curavit; epulasque omnibus vicinis suis, atque amicis apparari. Tobiam, ut duas hebdomadas apud se moraretur, obtestatus est, eique omnium, quæ possidebat, bonorum dimidiam partem dedit, scripto confirmans, partem alteram, quæ supererat, in ejus dominium deventuram post suum, et uxoris obitum.*

*Gabelus ab Angelo adducitur
ad nuptias.*

(Cap. 9.) Post hæc Tobias vocato ad se
An-

Angelo, quem quidem hominem esse existimabat, dixit: *Azaria frater, peto, ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum, parem providis curis tuis gratiam non præstabo. Hoc tamen te præterea obsecro, ut assumptis tecum jumentis, vel servitiis, hinc vadas ad Gabelum in civitatem Medorum, quæ dicitur Rages, et reddito ei chirographo suo, recipias ab eo parentis mei pecuniam, rogesque eum, ut veniat ad nuptias meas. Pater enim meus, ut scis, numerat dies; et si tardavero uno die plus, contristabitur vehementer. Vidiisti autem quomodo obtestatus me sit Raguel, ut apud eum manerem, cuius obtestationes aspernari non possum. Tunc Raphael assumens quatuor e servis Raguelis, et duos camelos, perrexit Rages, et invento Gabelo reddidit chirographum suum, recepitque ab eo omnem pecuniam. Indicavit etiam ei de Tobix filio, quæcunque nuper gesta erant, persuasitque, ut secum veniret ad nuptias.*

Ingressus domum Raguelis Gabelus, invenit Tobiam discumbentem. Qui cum a mensa exiliisset, osculati sunt se invicem, obortæque sunt Gabelo lacrymæ, benedixitque Deo, et dixit Tobix: *Benedicat tibi Deus Israelis, quia filius es optimi viri, et justus, et timentis Deum, et eleemosynas facientis. Effundatur quoque super uxorem tuam, et super parentes vestros omne bonum: et videatis filios vestros, et filiorum vestrorum usque in tertiam, et quartam generationem. Et semini vestro benedicatur*

a Deo Israelis, qui regnat per cuncta sæcula. Et cum omnes dixissent Amen, accesserunt ad convivium. Sed et cum timore Domini nuptiarum convivium celebrarunt.

*Tobiæ pater, et Anna dolent de
longa filii absentia.*

(Cap. 2.) Cum moras faceret Tobias causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus, dicens: *Cur ergo moratur filius meus, aut quare detentus est ibi? an Gabelus mortuus est, et nemo reddet illi pecuniam?* Ceperuntque ipse, et Anna uxor ejus valde contristari, et ambo simul flere, eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: *Heu, heu me, fili mi! ut quid te peregrinari permisimus, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis.* At Tobias: *Tace, inquebat, et noli turbari: sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo cum peregre abire sivismus.* Illa autem nullam admittere poterat consolationem: sed quotidie foras egressa, circumspiciebat, et circuibat vias omnes, per quas filium suum reditum esse sperabat: ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

*Raguel generum, et filiam tandem
dimittit.*

Interea Raguel genero suo dicebat: *Ma-*

ne hic, et ego ad patrem salutis tuæ nuncium mittam. Cui Tobias respondebat: *Dimitte me quamprimum, obsecro; novi enim, parentes meos computare nunc dies, et animo supra modum cruciari.* Cum autem multis verbis rogaret Raguel Tobiam, nec exorare ulla ratione posset; tradidit tandem ei Saram, et dimidiam partem omnium facultatum suarum, tam servorum, servarumque, quam pecudum, camelorum, et vaccarum, atque etiam pecuniæ, quam multam habebat. Et salvum atque gaudentem dimisit eum a se, dicens: *Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, et inveniatis omnia circa parentes vestros recte se habentia, et videant oculi mei filios vestros, priusquam moriar.* Tum pater, et mater filiam suam osculati cum lacrymis abire permiserunt, monentes eam, *ut honoraret soceros, diligeret maritum, regeret familiam, gubernaret domum, et se ipsam irreprehensam exhiberet.*

*Reversus domum Tobias patri
visum restituit.*

(*Cap. 11.*) Postquam per undecim dies itinere facto perventum est ad urbem Charan, sitam in via, quæ ducebat Niniven, placuit Angelo, et Tobię, ut reliquum iter conficerent soli quantocius, dum eos Sara lento gradu sequeretur cum cæni familia, et jumentis.

Interea Anna sedebat secus viam quotidie in supercilio montis, unde prospicere in longinquum posset. Et dum ex eodem

loco speculabatur adventum filii, vidit tandem procul, et illico agnovit eum venientem: currensque nunciavit viro suo: *Ecce venit filius tuus*. Dixit autem Raphael Tobia: *Ubi domum introieris, statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei, accede ad patrem tuum, et osculare eum; tum lini oculos ejus isto, quod portus tecum, felle piscis: scias enim, mox apertum iri oculos patris, visurumque eum lumen cæli, et aspectu tuo gavisurum*. Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via, et quasi nuncius adveniens, blandimento caudæ suæ gaudebat. Consurgens vero cæcus pater cœpit offendens pedibus currere, et data manu servo, occurrit obviam filio suo, suscipiensque eum, osculatus est cum uxore sua, et cœperunt ambo uberes lacrymas fundere præ gaudio. Cumque Deum adorassent, et gratias egissent, consederunt. Deinde felle piscis linivit Tobias oculos patris sui, et post dimidiam ferme horam cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi: quam cum filius apprehensam ab oculis patris traxisset, visum ille recepit statim. Et collaudabant Deum, ipse videlicet, et uxor ejus, et omnes, qui cognoscebant eum, dicebatque Tobias: *Benedico tibi, Domine, Deus Israelis, quia tu castigasti me, et tu sanasti me: et ecce ego video Tobiam filium meum*.

Venit etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, et omnis familia sana, et pecora, et cameli, et pecunia multa, præter eam, quæ recepta erat e manibus Ga-

beli. Lætus narravit parentibus suis Tobias omnia Dei beneficia, sibi præstita opera illius, quem itineris ducem habuerat, quemque hominem esse putabat. Veneruntque Achior, et Nabath, consobrini Tobix gratulatum ei de omnibus bonis, quæ contulerat in eum Deus. Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisii sunt.

Angelus oratus, ut mercedem accipiat, aperit, quis sit.

(Cap. 12.) His transactis, vocavit ad se Tobias pater filium, dixitque ei: *Quid possumus dare viro isti sancto, qui se tibi comitem dedit? Tam filius: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid par esse poterit ejus in me beneficiis? Duxit me sanum, et reduxit: pecuniam a Gabelo ipse recepit: uxorem ut haberem fecit, et Demonium ab eâ compescuit: gaudium parentibus ejus tulit: ne ipse a pisce devorarer cavit: ut tu cœli lumine frui rursus posses providit: denique omnibus bonis per eum repleti sumus. Quid ergo illi poterimus respondere dignum his? Sed peto a te, pater mi, rogès eum, ut dignetur dimidiam eorum partem, quæ a nobis allata sunt, sibi assumere. Igitur uterque accersitum, et seorsum abductum Angelum rogare cœpit, ut acceptum habere non dedignaretur dimidium eorum, quæ e Media retulerant. At ille dixit eis occulte: *Benedicite Deo cœli, et coram omnibus viventibus collaudate eum, quia suam in vos misericordiam ostendit. Arcana quidem regum silentio te-**

gere bonum est: sed opera Dei revelare; et palam confiteri, ac prædicare perhonorificum. Boni est oratio cum jejunio, et eleemosynam erogare satius est, quam thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quæ purgat peccata, conciliat nobis Dei misericordiam, vitam æternam parit. Qui autem peccant, hostes sunt animæ suæ. Manifestabo ergo veritatem, neque vos, quæ occulta sunt, celabo. Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelicto prandio tuo, occisos abscondebas per diem in ædibus tuis, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli preces tuas Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Et nunc misit me Dominus, ut cecitati tuæ mederer, et Saram uxorem filii tui a Demonio liberarem. Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

Cælum repetit Angelus Raphael.

Cum hæc uterque Tobias audisset, turbati sunt, et tremantes in terram proni ceciderunt. Dixitque eis Angelus: Pax vobis; nolite timere. Etenim cum vobiscum versarer, Dei voluntate versabar. Quapropter gratias ei agite, et nomen ejus laudibus extollite. Videbar quidem hominum more manducare, et bibere: sed ego cibo, et potu, qui humanis oculis cerni non possunt, utor. Tempus autem est nunc, ut ad eum revertar, a quo missus sum. Vos benedicite Deo, et narrate omnia mirabilia ejus. Cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, nec ultra comparuit. Tunc

prostrati per horas tres in faciem, debitas Deo gratias, et laudes rependerunt: et deinde e terra exurgentes, opera Dei magna, et admiranda celebraverunt.

*Tobias pater Deo gratias agit,
et futura prædicit.*

(Cap. 13.) Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Domino, dixitque: *Magnus es, Domine, in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum: quoniam tu flagellas, et salvas, deducis ad inferos, et reducis, et non est, qui effugiat manum tuam. Laudate Dominum in conspectu gentium, filii Israelis: quoniam ideo dispersit nos inter gentes, quæ ignorant eum, ut enarretis mirabilia ejus, easque doceatis nullum esse alium Deum omnipotentem præter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras, et ipse salvos faciet nos propter misericordiam suam. Convertimini itaque qui peccatis, et opera justa facite coram Deo, sperantes fore ut vobis veniam concedat.* Addidit et Tobias prophetico spiritu afflatus de fine captivitatis Israelitarum, de futura gloria urbis Hierosolymæ, atque etiam de Christianæ Ecclesiæ splendore.

Mors utriusque Tobie.

(Cap. 14.) Ceterum quinquaginta et sex annos attigerat Tobias, cum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. Et postquam a cæcitæte liberatus est, vixit annis quadraginta duobus, per quos in gaudio fuit, multum proficiens in timore

Domini, et vidit filios nepotum suorum. Sub horam autem mortis suæ vocato ad se Tobia filio, et septem juvenibus filiis ejus nepotibus suis, cum quædam vaticinatus esset de instauratione urbis Hierosolymæ, dixit: *Audite filii mei patrem vestrum. Servite Domino in veritate, et inquirete ut faciatis quæ placita sunt illi. Filiis quoque vestris mandate, ut faciant opera justa, et eleemosynas: sint memores Dei, et benedicant ei omni tempore ex toto corde, et ex totis viribus suis. Nolite, filii, manere hic, sed quacumque die sepelieritis matrem vestram juxta me in uno sepulchro, statim dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc. Prope est enim interitus Ninives, et iniquitas hujus urbis finem dabit ei.*

His dictis mortuus est in pace, cum complisset annos centum, et duos, et a suis honorifice sepultus est in urbe Ninive.

Post obitum patris, et matris, abscessit Tobias ex urbe Ninive cum uxore sua, et filiis, et filiorum filiis, et reversus ad soceros suos, invenit eos in ætate admodum provecta incolumes. Curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum, et omnem hæreditatem domus Raguelis solus percepit. Vidit filios filiorum suorum, atque ab iis, post completos annos nonaginta novem, in timore Domini cum gaudio sepultus est. Omnis autem cognatio, et progenies ipsius in bona via, sanctisque moribus, et studiis sic permansit, ut accepti essent tam Deo, quam hominibus.

Finis primæ Partis.

S E L E C T Æ
E V E T E R I
T E S T A M E N T O
H I S T O R I Æ

Ad usum eorum, qui Latinæ linguæ
rudimentis imbuuntur

P A R S A L T E R A .

*Oniæ summi Pontificis pietas,
et Simonis perfidia.*

Leges patrias, ac divinas religiose servari curabat Onias summus Pontifex: et ejus pietas sic eminebat, ut vicinis etiam gentibus admirationem moveret. (*Machab. lib. 2. cap. 3.*) Hinc ipsi principes, et Reges, qui Deos falsos colebant, templum Hierosolymæ summo honore dignum ducebant, et amplius donis decorabant. Memoratur in primis Seleuci cognomine Philopatoris munificentia, qui suppeditabat omnes sumptus ad sacrificia pertinentes. Sed placidam, qua sancta civitas fruebatur, pacem turbavit Simonis cujusdam atrox perfidia; parumque absuit, quin suam divino cultui majestatem detraheret.

Cum hic templo custodiendo præpositus iniquum aliquid molitus esset, et invictam animi vim Oniæ conatibus suis obsisten-

tis expertus esset, confugit ad consuetas malis hominibus artes, vindictam, et calumniam. Itaque earum pecuniarum, quas ab eo diligenti cura servari oportebat, proditor factus, adiit Apollonium Cœlesyriæ, et Phœniciæ eo tempore præfectum a Seleuco, dixitque: *Immensa auri, et argenti copia refertum esse Jerosolymis ærarium, pecunias autem illas non ad sacrificia, sed ad communes belli, et pacis usus esse destinatas: et eas omnes in potestatem regis venire facile posse, minime propterea imminuta, quam Julæorum Deo Rex ipse præstabat, reverentia.*

Heliodorus ad diripiendos templi thesauros mittitur.

(Ann. m. 3228.) Hæc ubi ab Apollonio delata ad se audivit Seleucus; vera ne, an falsa essent, non quærens, sed pecuniarum illarum cupiditate incensus, accitum Heliodorum ærarii sui custodem misit cum mandatis ad eas auferendas. Ille iter statim aggressus est, simulans quidem sibi in animo esse cunctas Cœlesyriæ, et Phœniciæ urbes obire, et perlustrare, revera autem jussa regis de thesauris templi auferendis executurus. Benigne exceptus Jerosolymis a summo Sacerdote, narravit de dato indicio pecuniarum, et, cujus rei grâtiâ venisset, aperuit. Tum ille Heliodoro respondere: *Partem unam pecuniarum illarum destinatam esse ad sublevandam viduarum, et pupillorum egestatem: alteram esse viri cujusdam inter cives valde emi-*

nentis, Hircani Tobie . Ceterum vix quadraginta talenta argenti, et ducenta auri recondi in iis thesauris, quos impius delator Simon verbis tantopere exaggerasset . Deinde addidit : Plane indignum esse, eos falli spe sua, qui existimaverant res suas in arce tutissima collocatum iri, si eas credidissent templo per universum orbem sanctitate sua, ac maiestate celebrato . Instare contra Heliodorus, regiis mandatis sine ulla cunctatione parendum esse, et illam auri, argentique vim in ærarium regis totam esse deferendam ; seque propterea certa, quam indixit, die templum ingressurum .

*Luctus urbis viso, auditoque
Heliodoro .*

Qua re audita, ingens erat in civitate trepidatio, et idem ferme tumultus, idemque pavor, qui obsessarum, aut captarum esse urbium solet . In communi omnium luctu aliorum ploratus, et miserabiles voces exaudiebantur, alios silentium triste, et ingens mœstitia quasi attonitos tenebat . Nulla ætas, nullus sexus doloris expers erat . Mulieres ciliciis pedus accinctæ plateas implebant, et vicos pervagabantur . Virgines antehac domi conclusæ aliæ ad Oniam, aliæ ad templi muros concurrebant, universæ protendentes manus in cælum . Sacerdotes ante altare cum stolis sacris prostrati, jacente circum innumerabili civium turba, qui e suis ædibus gregatim confluerant, publica supplicatione obsecrabant omnipotentem Deum : *Ut qui de depositis*

olim legem tulerat, iis pecunias suas integras conservaret, qui illas in loco sancto deposuerant; neque sineret domum suam sacrilego latrocinio spoliari. Eminebat in Oniæ Pontificis vultu, atque habitu acerbissimus, quo mens ejus conflictabatur, dolor. Exangues oculi, labra trementia, pallor genis incubans, horror totius corporis certa mœroris pectore infixi indicia erant, et civium faciem ejus inspicientium oculos, ac mentes misere afficiebant, ac commovebant.

Heliodorus flagellis cœditur.

Dum commixtam omnis generis civium multitudinem, et summum Sacerdotem tristic angit expectatio futuri, adest furens Heliodorus; quod decreverat peragere, aggreditur, et multis stipatus satellitibus, ætariam templi facile sibi videtur perfrangere. At ecce Deus omnipotens manifestus, miroque prodigio se loci præsidem, ac custodem declarat. Qui Heliodoro commites, et sceleris adjuutores assistere ausi erant, immissa divinitus formidine subito correpti, solutis viribus, ac membris corruunt. Equus magnificis adornatus phalaris, et sessorem habens tum aspectu terribilem, tum armis aureis decorum, magno impetu irruit in Heliodorum, et prioribus ungulis impetum proculcat. Nec satis: duo juvenes robore eximio, decora facie, amictu splendenti jacentem circumstant, cælant certatim flagellis, et multa verbera ingerunt. Homo crebris contusus

plagis, et offusa oculis caligine jam non compos mentis, in sella gestatoria positus est, atque e templo ejectus; nemine ex tot stipatoribus, et satellitibus, quos secum adduxerat, auxilium ei ferre valente, adversus tam aperte cognitam Dei potentiam. Jacebat ergo ille mutus, atque ab omni salutis spe destitutus: dum templum, quod paulo ante metu, et trepidatione plenum fuerat, personabat lætiscantibus gratias, et laudes referentium Deo, qui in tempore præsentem se exhibuisset.

*Orante Deum Onias sanatur
Heliodorus.*

Rogatus deinde a quibusdam Heliodori amicis Onias, ut extremam animam agentis vitam a Domino donari suis precibus impetraret, obtulit pro hominis valetudine hostiam salutarem: et cum Deum exorasset, iidem juvenes, quibus divina ira ministris usa erat, iisdem, quibus prius, vestibus amicti, Heliodoro astantes: *Plurimas, inquit, ago Onie Sacerdoti gratias: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit. Tu vero a Deo flagellatus amplissimam ejus potentiam omnibus prædica.* Quibus dictis e conspectu abiire, nec comparuere amplius. Heliodorus hostia oblata, votisque magnis nuncupatis Deo, qui sibi adhuc vivere concessisset, Onie gratias egit, et cum suis reversus est ad Seleucum, infecta re, cujus causa venerat. Referebat autem omnibus, quæ suis ipse

oculis vidisset, opera magni Dei, et quæ passus esset. Cumque eum interrogasset Rex, *Ecquem censeret aptum, qui denuo Jerosolymam mitteretur? Si quem*, respondit ille, *hostem habes, aut insidiatorem, eum illuc mitte, et flagellis egregie cæsum recipies, si tamen evadere contigerit: eo quod vere sit Dei quedam virtus in loco illo, cujus idem, qui in cælo habitationem habet, præsentî suo numine defensor est, et eos, qui ad violandum illum accesserint, percutit, ac disperdit.*

*Exercituum in aere congressus
conspiciuntur.*

(*Lib. 2. c. 5. Ann. m. 3834.*) Quo tempore Antiochus, cognomento Epiphanes, (*illustris*) Syriæ Rex, post Seleuci fratris excessum e vita, secundam in Ægyptum professionem parabat, contigit, ut Hierosolymis in universa civitate viderentur diebus quadraginta discurrentes per aera equites aureas vestes induti, et hastis, quasi cohortes, armati: equorum per ordines digestorum concursus: galeatorum hominum districtis gladiis congressus: crebri scutorum motus, jactusque telorum; micantia auro arma, et omne loricarum genus. Tam inaudito, tristisque spectaculo territi cives Dominum rogabant, ut in Lunum monstra converterentur. Sed calamitatis, quæ urbem brevi oppressura esset, prænuncia, et certa signa erant,

*Antiochi Epiphanis crudelitas,
atque impietas.*

Antiochus nullam ob causam idoneam suspicatus Judæos suam societatem deserturos, efferato adversus eos animo, reversus est ex Ægypto, et in urbe Hierosolyma, quam armorum vi cepit, nulla mali facies defuit. Per omnes enim ordines, ætatesque militis crudelitas, ac licentia, Rege non permittente solum, sed etiam imperante, vagabatur. Cæsi ergo passim occurrentes in viis, aut effractis ædium portis, trucidati, pueri pariter, ac juvenes, senesque, cum mulieribus, et virginibus: adeo ut octoginta hominum millibus intra tres dies interfectis, quadraginta etiam millia vincula sint, et totidem venduta.

Non crudelitate tantum, sed etiam impietate grassatus est Epiphanes (*L. 2. c. 5. L. 3. c. 1.*). Sanctissimum totius orbis templum intrare ausus, ductore Menelao legum simul, et patriæ proditore, scelestis manibus corripuens contredabat indigne, et contaminabat vasa sancta, quæ a diversis regibus, ac civitatibus ad ornatum, et majestatem loci fuerant consecrata. Quin imo comminuebat alia, alia secum asportanda seponebat. Quod quia impune faciebat Rex impius, animo supra modum elatus, ac superbiens, nihil sibi jam nefas esse putabat, terramque navibus perviam, et pelagus pedibus calcabile effecturum se sibi persuaserat, demens, qui

non intelligeret, propter peccata incolentium urbem iratum esse Dominum, eoque locum sanctum despectui habitum fuisse, ac violatum. Nisi enim illi multa peccassent, gravissimas sacrilegæ audaciæ pœnas daturus fuerat Antiochus, tam male habitus, et iisdem exceptus flagellis, atque Heliodorus. Verum non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegerat.

Antiochi Epiphanis Præfecti Judæos omnibus malis vexant.

Ablatis e templo mille, et octingentis talentis, et vasorum, ceterarumque rerum sacrarum pretiosissimis, Antiochiam in urbem regiam reversus est Antiochus Epiphanes. (*L. 2. c. 5. et 6. L. 1. c. 1.*) Sed ut etiam absens atrocissimum se Judæis hostem exhiberet, abiens reliquit Jerosolymis, aut deinde in eam urbem misit plures Præfectos moribus se ipso crudeliores, deterioresque. Itaque nullum mali genus excogitari, et fingi animo potest, quod non perpressa sit misera gens. In urbe tot cladibus exhausta nova subinde, et promiscua virorum, ac mulierum cædes fiebat: nec locus ullus profanus, aut sacer fusi sanguinis innoxii expers erat. Nemo Sabbata, et solemnes dies patrios servare, nec omnino Judæum se profiteri audebat. Si quas mulieres natos suos circumcidisse delatum esset, eæ, infantibus ab uberibus, aut cervice suspensis, cum publice per civitatem fuissent circumductæ, e muris præcipitabantur. Na-

tali Regis die adigebatur populus, cogente dura necessitate, ad impia sacrificia; et cum Libero sacra fierent, cogeatur hedera coronatus incedere. Qui inventi essent libri legis Dei, discerpebantur statim, aut comburebantur.

Polluebatur templum luxuria, et comensationibus scortatorum, ac meretricum in sacratas ædes inferentium, quæ non licebat, et quo veri Dei cultoribus nihil lautius, abominandæ Jovis Olympii imaginis super altare Domini impositæ thura incendebantur. In omnibus quoque civitatibus Judæ aræ passim erectæ. Itaque dies festi Hierosolymæ conversi sunt in luctum: Sabbata in contemptum, et honores in nihilum abiere; priori gloriæ successit par ignominia: et quantum in sublime erecta fuerat, tantum depressa est.

Cum tot malorum conspectum ferre non possent cives, alii alio, quantum licuit, dilapsi sunt; sicque urbs indigenis peregrina facta est, et alienigenis relicta habitanda. Quidam, quia secundum Regis mandata proposita erat mortis pœna, profanos gentium ritus non accipientibus illis sacrificiis, aut cibis sese contaminarunt, neque patrium solum mutaverunt. Quidam contra inter sævissimos cruciatus animam exhalare maluerunt, quam sanctam Dei legem ulla in re infringere.

Egregia Eleazari senis mors.

(*L. 2. c. 6. Ann. m. 3837.*) Ad mortem pie, fortiterque subeundam magnum juvenibus

pariter, et senibus incitamentum fuit invicta Eleazari in patriis institutis servandis constantia. Erat hic unus e primoribus scribarum, vir ætate provectus, et vultu decorus: qui cum vi multa aperto ore compelleretur edere porcina carnem, certus non admittere illicita propter vitæ amorem, et gloriosa morte defungi festinans, ultro ibat ad supplicium. Aderant nonnulli antiqua cum sene amicitia conjuncti Judæi, qui tam iniqua in eum miseratione commoti, seductum seorsum rogabant: *Ut degustatis carnibus, quas allaturi essent, et quibus ei vesci licebat, imperatas a Rege carnes comeli a se simularet, hoc pacto a crudelissima, quæ imminebat, morte liberandus.* At ille damnata amicorum sæva humanitate; et reputans, quid a se ingenua animi nobilitas, quid vitæ usque ad æanitiem productæ integritas, quid conditarum a Deo legum sanctitas postularent, respondit cito: *Se tali simulationi mortem anteferre. Non enim, inquit, ætate nostra dignum est fingere, et propter modicum vitæ tempus maculam, atque execrationem nomini nostro contrahere. Absit, ut simulata illa, quam mihi suadetis, interdictorum ciborum degustatione adolescentes decipiantur, arbitantes Eleazarum nonaginta annos natum ad alienigenarum mores, ac ritus transfugisse. Ista quidem ratione iis, quæ instant, hominum suppliciis eripiar; sed omnipotentis Dei manus nec vivus, nec mortuus effugiam. Si verò prompto animo, ac fortiter pro venerandis, et*

sanctissimis legibus nostris occuburo, honestum, dignumque senectute mea vitæ exitum videbor sortitus, et adolescentibus non inutile exemplum relinquam.

Eorum, qui paulo ante mitiores visi fuerant, conversa in iram miseratio est, propter Eleazari verba, quæ ab eo per arrogantiam, et contumaciam prolata interpretabantur. Et confestim ad supplicium abstractus est. Cum autem repetitis ictibus contusus, et multiplici plaga saucius, ultimum spiritum esset emissurus, ingemiscens dixit: *Tibi, Domine, qui habes sanctam scientiam, plene notum est, me, cum a morte liberari potuissem, duros nunc dolores corpore sustinere: at eundem mentem libenter hæc perpeti propter timorem tuum.* Et ille quidem hoc modo vita decessit universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis, et fortitudinis relinquens.

Septem fratrum, et matris eorum cruciatus.

(L. 2. c. 7.) Recentibus senis vestigiis insistentes septem fratres, qui vulgo Machabæi appellantur, eandem in servandis patriis legibus animi constantiam ostenderunt. Et iis sunt excruciiati suppliciis, quibus ferendis minime par esse eorum ætas videbatur.

Cum illos una cum matre comprehensos, et flagris, ac taureis immaniter cæsos nulla vis cogere potuisset ad vescendum contra fas suilla carne; dixissetque eorum na-

tu maximus: *Se, fratresque suos paratos esse mori magis, quam patrias, divinasque leges perfringere*; Rex furore percitus, sartagine, et ollas æneas igne multo succendi jussit: tum ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, et cute capitis abstracta, summas quoque manus, ac pedes præcidi; denique omnibus membris fœde multatum, et adhuc spirantem torreri in sartagine. In qua cum diu cruciaretur, ceteri ejus fratres, qui cum matre tristissimo spectaculo aderant, se invicem ad mortem fortiter tolerandam hortabantur.

Mortuo illo primo, similia tormenta eodem animo pertulit secundus, et extremum agens spiritum, Regi dixit: *Tu quidem, scelestissime, præsentem nobis vitam eripis: sed Rex mundi mortuos nos pro suis legibus ad æternam vitam denuo suscitabit.*

Post hunc tertius tortus est, et linguam postulatus, cito protulit: manusque pariter protendens, dixit: *E cælo accepta hæc possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa abjicio: quoniam ab ipso me ea recepturum spero.* Ita ut Rex, et qui cum ipso aderant, mirarentur adolescentis animum, qui pro nihilo duceret cruciatus.

Hoc quoque extincto, quartus, qui iisdem est dilaceratus suppliciis, morti proximus dixit: *Nobis letho ab hominibus tradi optabile est, cum firma spe expectantibus, nos divinitus aliquando suscitatum iri. Tibi vero ad vitam resurrectio non erit.*

Cum quintus inter carnificum manus constitutus torqueretur; Regem respiciens,

Magna, inquit, potestate abuteris, quam inter mortales mortalis ipse adeptus es: et quod lubet, impotenter facis adversus Judæos, quos a Deo omnino derelictos existimas. At tu divinæ potentiæ magnitudinem cum tuo, tuorumque damno brevi ipse experturus es.

Similiter et sextus verberibus, ceterisque tormentis pene enecatus, infirmam vocem attollens: *Noli errare, inquit, o Rex, aut, quod tibi tantum in nos licuerit, superbiere. Nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, ut qui in Deum nostrum peccaverimus. Tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.*

Inter hæc supra modum mirabilis, et sempiterna apud bonos omnes memoria digna juvenum illorum mater pereuntes uno die omnes filios conspicere sustinebat, propter spem in Domino collocatam, et non intuens, quam vitam finirent, sed quam inchoarent, singulos hortabatur maternæ eharitati masculum animum addens, docebatque: *Totius mundi Creatorem, qui eorum membra in materno utero ipse compegerat, iisque, sicut olim primo homini, spiritum, vitamque dederat, cuncta illis benigne redditurum, quod et corpus, et vitam vilia haberent propter ipsius leges.* (S. Aug.)

E septem fratribus unus supererat natus minimus. Quem Antiochus, qui metuebat, ne probro sibi futurum esset, si et regia potentia, et tormentis adversus æta-

tem infirmam nihil omnino profecisset, non solum verbis hortari, cœpit, ut imperata faceret, sed etiam adhibito jurejurando affirmavit, fore, ut eum divitem, beatumque redderet, et haberet pro amico, si a patriis legibus descisceret. Quibus cum nihil moveretur adolescens supra ætatem fortis, et pie contumax; accersitam matrem multis verbis compellavit Rex, ut filio, qui orbitatis solatium futurus esset, salutem afferret, utilia suadendo. Id se præstituram promisit, et crudelem tyrannum irridens, filium vero blanda oratione adhortans: *Miserere, inquit, fili, matristuæ, quæ te per novem menses utero gestavit, nato lac suum per triennium præbuit, et omni cura enutritum usque ad adolescentiam perduxit. Ne me hunc acerbissimum dolorem oculis haurire sinas, ut te carnifices formidantem, et a fraterna fortitudine degenerem, videam: amulare eam potius, parem ac illi, et mater, mercedem consecuturus a Domino. Unum cæli, et terræ Creatorem respice, ac time; hominum vero promissa, ac minas aspernare.*

Adolescenti satis jam per se incitato novos ad mortem alacriter ferendam stimulos admovit materna adhortatio. Itaque; *Non Regis, inquit, sed legis, quæ nobis per Moysem data est, præcepto obedio. Tum conversa oratione ad Antiochum; scelestum, et omnium hominum flagitiosissimum vocans, qui malorum cujusque modi in Hebræos inventor, servis Dei violentas manus inferret; eum vana impunitatis spe decipi,*

dixit: *Non enim Dei omnipotentis, et cuncta aspicientis iudicium, atque iram vitaturum; sed et debitas superbæ, ac crudelitatis pœnas daturum, et inter duros cruciatus tandem confessurum, illum esse solum Deum. Ego vero, inquit, fratresque mei brevem dolorem propter peccata perpessi, æterna vita, promisso divinæ legis cultoribus præmio donabimur; et cœlestis ira, quæ in universam gentem Judæam iuste effusa est, meo, fratrumque meorum sanguine quamprimum placabitur.*

Se derisum esse acerbè ferens Rex, et pudore pariter, atque ira confusus, quod ab inermi adolescentulo multorum populorum victor devictus esset; in hunc crudelius, quam in ceteros desæviit, et in Domino ad ultimum usque vitæ terminum confidentem morte sævissima fratribus comitem adjunxit.

Fortissimorum Athletarum funeri superstes restabat generosi spiritus plena mater: quæ cum certaminis, non spectatrix tantum, sed etiam adhortatrix fuisset; tormenta, quæ singuli filii toto corpore pertulerunt, ipsa oculis, ac mente perpessa erat, et septem *martyribus* septies fuerat facta martyr (S. Aug.). Tandem quos ad Deum præmiserat, subsequi festinavit; et viam filiorum sanguine conspersam ingressa, viriles animos in morte oppetenda gessit, insigni viris, ac mulieribus documento: *Pro asserenda sacræ religionis veritate, fuso etiam, si necesse sit, aliquando sanguine esse decertandum.*

Ceterum sacer scriptor enumeratis calamitatibus, quibus Judæa vexata est, obsecrat eos, qui librum suum lecturi sunt (*L. 2. c. 6.*): *Ne propter adversos gentis casus animum despondeant: sed reputent illos ad castigationem ejus duntaxat, non vero ad interitum accidisse. Etenim magnum Dei beneficium est, inquit, cum eos, qui peccant, non multo tempore ex arbitrio agere sinit, sed statim eis pœnas irrogat. Itaque Dominus, qui patienter fert alias nationes scelera sceleribus addere, tum graviter puniendas, cum judicii dies advenit; in Judæos, gentem suam, jam nunc salutaribus pœnis pro sua misericordia animadvertit.*

*Mathathia, et filiorum ejus pietas,
ac fortitudo.*

(*L. 1. c. 2. Ann. m. 3837.*) Quo tempore urbs Hierosolyma omni clade vastabatur, secessit in oppidum Modin Mathathias Sacerdos cum filiis quinque, Joanne, Simone, Juda, Eleazaro, et Jonatha. Cum ibi reputassent, quæ hominum cujusque ætatis cædes in sancta civitate facta esset, quæ vasorum sacrorum direptio, quæ Templi antehac intacti sacrilega violatio: eos ingens dolor, et ex eo vitæ tædium cepit, exclamantesque: *Quo ergo nobis adhuc vivere?* sciderunt vestimenta sua, operuerunt se ciliciis, et luxerunt valde.

Venere tunc, qui a Rege Antiocho missi erant, ut cogerent eos, qui confugerant in urbem Modin, hostias diis gentium mac-
tare

ctare, et thura incendere. Quorum minis cum multi Israelitæ fracti, a lege Dei turpiter discessissent; Mathathias, et filii ejus non facile moveri posse visi sunt. Itaque regii ministri Mathathiam tum blandis verbis, tum magnis promissis aggredendum rati, eum et Principem, et clarissimum totius civitatis virum vocitantes, hortabantur, ut regia jussa, quibus et Hierosolyma, et Judæa, et omnes gentes parvisent, ipse quoque exequeretur, amplissimis propterea muneribus, multo auro, argentoque donandus, sicut et filii, a Rege, et inter ejus amicos numerandus. At ille sublata voce respondit: *Si omnes gentes Regi Antiocho obediant; si cunctus Israel, neglectis patriis legibus, regiis dictis pareat; ego tamen, et filii mei, et fratres mei a patrum religione non recedemus, neque dicto audientes Regi erimus, ut peregrinos ritus, et sacrificia sectemur, quæ Dei nostri mandatis adversentur.*

Vix hæc magno animo eloqui desierat, cum accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrum diis gentium facturum super aram secundum Regis jussa. Hunc conspiciens Mathathias, sic indignatione commotus est, sic pio furore exarsit, pro eo, quo ardebat, divinæ legis studio, ut in hominem insiliens, trucidaverit cum ad aram; et viro, qui a Rege missus ejusmodi sacrificia imperabat, eodemque tempore interfecto, aram ipsam deturbaverit, fidus imitator antiqui Phineæ. Deinde cum media in urbe alta voce exclamasset: *Ut qui-*

cumque tuendarum legum patriarum studio tenerentur, secum exirent; confugit ipse, et filii ejus in montes, quæcunque habebant, in oppido relictis. Illuc eum secuti sunt multi avitæ religionis studiosi, ibique, propter ingruentia undique mala, cum liberis, uxoribus, et pecoribus habitarunt. Quod ubi renunciatum est, regius exercitus nonnullos eorum, qui occulta deserti penetraverant, deprehensos pugna laceravit. Quibus cum aut lapidem in hostem mittere, aut latebras suas obstruere religio foret propter diem Sabbati; ad unum omnes nihil repugnantes cæsi sunt, sicque mille homines inulti periere. Hac clade audita, Mathathias, et amici ejus tristem suorum casum magno luctu deflevire, et non modo non nefas esse, sed etiam pium arbitrati, ipso die Sabbati arma tractare divinæ legis gratia; constituerunt, quicumque hominum eos festo, et sacro die adiretur, cum ep dimicare.

Confluentibus in dies majore numero ad Mathathiam, qui patriorum institutorum tenaces erant, et certa remanentibus in urbe Hierosolyma mala effugere properabant, speciem justî exercitus effecit. Quibus omnibus cum animo destinatum esset vitam profundere in asserenda divinæ legis majestate, et profanis ritibus profligandis; multos, qui peregrinas religiones, et cæremônias aut invexerant, aut exercebant, letho dederunt, multos alios alio diffugere coegerunt. Erectas passim in agris, et civitatibus aras subverterunt. Quoscumque

in finibus Israeliticis pueros invenere incircumcisos, circumciderunt: pristinum Dei omnipotentis cultum pro virili parte restituerunt; et contusa hostium suorum superbia, non passi sunt, Antiochum ulterius crescere.

Mors Mathathiæ.

His egregiis editis operibus, Mathathias extremum vitæ diem sibi instare sentiens, convocatos ad se filios hortatus est: *Ut tam miseris temporibus majorum suorum pie, fortiterque gesta æmulati, viriliter agerent, et animas pro patriis legibus in discrimen offerre non dubitarent, clarum, æternumque sibi nomen hac ratione facturi.* Abrahami, Josephi, Davidis, Danielis, nonnullorumque aliorum exempla recensuit, qui vario quisque modo a Deo probati, et fideles inventi, e maximis periculis liberati ab illo fuissent, et mercedem consecuti; quia omnes, qui sperarent in eum, viribus non deficerent, nec succumberent adversis. Ostendit, quam parum metuendus esset hostis, qui tunc tanta superbia sese efferret: omnem enim illam, qua tumidus incederet, gloriam, ac potentiam stercus esse, et vermem; hodie extolli hominem impium, et cras non inveniri; itaque ut in terram, e qua sumptum est, revertitur corpus ejus, sic omnes etiam cogitationes cum illo perire. Denique suasit: *Ut quibus quisque artibus juvare rem communem posset, iis uteretur, ceteris fratrum concedentibus: Simonem fratrem, eximia prudentia virum parentis*

loco haberent, ejus consiliis obtemperantes; Judam autem Machabæum propter fortitudinem exercitui præficerent. Quotquot usquam justos, et divinæ legi addictos viros invenissent, socios sibi fortissimi consilii asciscerent; impios vero internecino bello persequerentur, et vindictam in gentes exercerent. Tam fausta precatus illis, moriens concessit ad majores suos.

Judæ Machabæi laus.

(*L. 1. c. 3. L. 2. c. 8. Ann. m. 3838*). In Malthathæ extincti locum successit Judas, cognomine Machabæus, et adjuvantibus cum fratribus suis, iisque omnibus, qui se patri comites prius dederant, et prælia Israelis læti obibant, lorica velut gigas indutus, et armis bellicis accinctus, protexit gladio suo castra Israelitarum, et amplificavit gloriam gentis suæ. Operibus suis similis leoni factus est, et leonis catulo ad prædæ conspectum in venatione rugienti. Persecutus est iniquos, perscrutans eos, et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis. Solo nominis ejus terrore repulsi, fugatique hostes sunt, et dextra ejus salutem attulit Israeli. Multos reges fortia facta ejus exacerbaverunt, et latitia perfuderunt domum Jacobi, ejusque memoria æternum celebrabitur.

(*L. 2. c. 5.*) Secesserat primum Judas in desertum cum novem sociis, ibique inter feras vitam in montibus egerat, herbis vitans, ne profano Deorum cultu, et vitio carniū illis immolatarum cibo sese

coinquinaret. Deinde in omnium, quæ supra relata sunt, operum Mathathiæ partem venerat. Demum mortuo eo, omnia optimi ducis munia egregie implevit.

Apollonium, et Seronem vincit Judas armis, et fiducia in Deum.

(L. 1. c. 3. L. 2. c. 8.) Judas collecto ex cognatis, amicis, et aliis, qui in Judaismo permanserant, sex millium hominum exercitu, bellum a patre susceptum persequi non ante aggressus est, quam fuis precibus omnes Deum obsecrarent: *Ut Israeliticum populum a gentibus conculcatum respiceret: ut Templi ab impiis hominibus contaminati, et civitatis deformate, ac jamjam solo æquandæ misereretur: ut factarum nomini sancto suo contumeliarum recordaretur: ut denique vocem sanguinis innocentium puerorum, ac mulierum clamantis ad se audiret, et ipse tot malorum ultor esset.* Tum vero ira Domini in misericordiam conversa est: et Judas improvisus superveniens castellis, et civitatibus, alias succendit, alias præidiis firmavit, et non paucas hostium strages edidit. Quibus prosperis initiis moram facere cum tentassent Antiochi præfecti, Apollonius primum, deinde Seron Princeps exercitus Syriæ, coacta magna militum manu, acie cum Judâ conflixerunt. Sed victus uterque est. Et ille detractis Apollonio, quem sua ipse manu occiderat, spoliis, per reliquum vitæ tempus gladio ejus, publico bellicæ fortitudinis monumento, in præliis est usus.

Palam jactaverat Seron, se magnum sibi nomen ex debellato hoste collecturum, et Judam, ei obviam euntem sciscitati erant sui, qui et pauci erant, et jejuni: Quomodo adversus exercitum Seronis adeo numero prestantem, et rerum omnium copia instructum valerent pugna decertare? At ille, cujus spes omnis in cœlesti auxilio posita erat, tum eis respondit: *Multos in minus paucorum tradere, et paucos e multorum manibus liberare æque facile est omnipotenti Deo: quoniam non in militum numero sita est belli victoria, sed e cœlo venit fortitudo. Ipsi accedunt ad nos cum multitudine contumaci, ac superba, ut nos cum uxoribus, et liberis nostris disperdant, ac spolient: nos vero pugnabimus pro vita, et legibus nostris, et ipse Dominus contemnet eos ante faciem nostram. Ne ergo timueritis eos. Spem pie conceptam felix eventus exceperit.*

*Antiochus Julæam gentem delere
statuit.*

Hujus duplicis victoriæ fama vicinas regiones pervagata, terrorem ejus nominis circumtulit, et cundæ gentes recentia illa prælia mirantes memorabant. Ut autem Antiocho compertum est, duces suos cum exercitu quemque suo fuisse devictos, ira succensus, et acceptam cladem, atque ignominiam quam celeriter ulcisci festinans, misit, qui ex omnibus regni sui partibus copias contraherent: aperto ærario, dedit militibus stipendia in annum, mandavitque

illis, ut essent parati ad omnia. Cum vero pecuniam deficere, exhaustis thesauris suis, videret, et tributa e Judæa modica colligi, propter eam cladem, qua ipse regionem illam affecerat, veritus est, ne in belli sumptus anni redditus non sufficerent. Quamobrem animo valde anxius, in Persidem proficiscendi consilium cepit, ut, acceptis earum regionum tributis, magnam pecuniæ vim conficeret. Itaque copias paratus est cum Lysia regii sanguinis viro, quem jussit, misso adversus Judæos exercitu, invisæ gentis reliquias contere, atque extirpare, nomen eorum, ac memoriam delere, et coloniis alienigenarum in fines illos deductis sorte terram distribuere. Ipse assumpta altera copiarum parte, et Antiochia, quæ urbs regia erat, profectus, Euphratem ponte juncto transmisit, (*Ann. m. 3839.*) ac regiones superiores perambulavit.

*Deo in auxilium vocato, vincuntur
a Juda Nicanor, et Gorgias.*

Lysias, ut mandatum ei a Rege fuerat, ad Judæam devastandam misit viros potentes ex amicis Regis, eosdemque rerum bellicarum peritissimos, Nicanorem, et Gorgiam, cum quadraginta millibus peditum, et septem millibus equitum. Qui cum prope Emmaum non longe ab urbe Hierosolyma in campestri loco castra posuissent, seque ad urbis excidium, et gentis interuersionem missos prædicarent; intellexit Ju-

das, fratresque, ac socii ejus, majora pericula, et mala impendere. Neque tamen fracta eorum spes, aut animus est. Sed sese invicem alium alius, præter paucos, adhortati sunt ad acriter depugnandum pro patria, et sacris suis. Et quia conatus omnes suos irritos futuros persuasum habebant, nisi illis propitius, et favens adesset Deus, convenit omnis exercitus in locum dictum Maspha contra Hierosolimam ad deprecandum Dominum, et petendam ab eo veniam. Ibi jejunaverunt illa die, induti ciliciis, capite pulvere consperso, discissisque vestimentis. Expanderunt quoque libros legis ante oculos Domini, et Sacerdotum ornamenta, et alia nonnulla, quorum conspectu moveri ejus misericordia posse videbatur. Tum alta voce clamantes, orarunt: *Ut, qui sciret, quid adversus populum suum congregatæ gentes et fecissent, et pararent, ipse eos præsentibus auxiliis adjuvaret, fatentes, se non posse humanis viribus effugere earum manus.* (Deuter. c. 20.) Si qui nuper domos ædificaverant, duxerant uxores, plantaverant vineas, aut erant formidolosi, eos domum suam Judas redire jussit, ex præcepto legis divinæ; ceteros rogavit: *Ne timerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed forti animo decertarent, ponentes sibi ob oculos nefariam, quæ loco sancto ab iis impie esset illata, contumeliam, itemque ludibrio habitæ civitatis injuriam, et præterea patrum instituta convulsa.* Hi quidem, inquit, armis confidunt simul, et au-

dacia: nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos, et universum mundum uno nutu delere, confidimus. Admonuit deinde illos de auxilio, quod identidem Deus eorum patribus tulerat, maxime de occisis una nocte centum octoginta quinque millibus hominum exercitu superbi Sennacheribi, et de centum viginti millibus Galatarum peremptis a sex millibus Judæorum. Denique illos ad mortem, si ita Deo visum esset, æquo animo oppetendam excitans: Accingimini, inquit, et fortes præstate vos, paratique estote ad pugnam cras mane eo animo ineundam, ut ad ultimum usque, si opus sit, spiritum depugnetis. Nos in prælio occumbere satius est, quam et gentis nostræ, et sacrorum ludibria diutius perpeti. Ceterum, quæ Dei in cælo voluntas est, hæc in terris fiat.

His verbis ira in hostem incensos, et animo ad moriendum pro patria, et legibus confirmatos ut vidit, constituit duces, tribunos, centuriones, pentecontarchos, decuriones. Tres quoque e fratribus suis unumquemque ordini mille, et quingentorum millium præfecit. Tum lecto sancto libro, et data pugnæ tessera, *adjutorium Dei*, ipse in prima acie prælium commisit. Facto Judæis, ut spem illis Judas dederat, adjutore omnipotente Deo, exercitus Nicanoris partem aliam cæciderunt, aliam vulneribus debilem, et in fugam compulsam eo usque sunt persecuti, donec tempore exclusi (quippe pridie Sabbati pugna commissa

est) se receperunt, lectis tamen prius hostium armis, et spoliis. Celebrato die Sab-
bati, et peractis Deo gratiis, qui miseri-
cordiæ initium quasi stillasset in eos, fa-
ctaque ei ab omnibus obsecratione, ut se
servis suis omnino placatum exhiberet; par-
tem spoliolum infirmis pueris utroque pa-
rente orbis, et viduis diviserunt, residua
ipsi habuere.

Cum Nicanor exercitum adversus Judam
e Syria educeret, tam exploratam victoriæ
spem habebat, ut in animum induxisset se
collecturum ex pretio Judæorum, quos in
pugna captos esset venundaturus, duo mil-
lia talentorum, quæ ab Antiocho Romanis
pendi necesse erat. Itaque ad maritimas
civitates miserat, qui emptores Judæorum
captivorum convocarent, nonaginta manci-
pia se talento distracturum promittens, ne-
que respiciens ad vindictam, quæ eum ab
Omnipotente esset consecutura. Emendorum
tam vili pretio mancipiorum spe adducti
mille mercatores, in castra Syriorum ad-
volaverant, aurum, argentumque; vincula
etiam, et catenas afferentes. Verum ipsi
aut, post ablatas sibi a Judæis victoribus
pecunias, suis vinculis constricti, et suis
catenis onerati, captivi abducti sunt, aut
inter pugnam cæsi. Facinorosissimus autem
Nicanor ab iis, quos nihili fecerat, ju-
vante Deo, victus et afflictus, imperatoria
veste, ne fugientem proderet, deposita,
solus, servi fugitivi more, Antiochiam con-
tendit, amisso exercitu, et re infelicissime
gesta. Et qui modo Judæis cædem, et vin-

cula minatus erat, prædicabat jam: *Eos Deum patronum, et propugnatorem habere, et eo invictos esse, quod sequerentur leges ab ipso constitutas.*

Victi quoque a Juda Timothæus.

Bacchides, et Lysias.

(L. 2. c. 8.) Qua fortitudine, et fortuna Nicanorem, et Gorgiam vicerant Judæi, eadem quoque alios Antiochi exercituum duces vicerunt. Timothæum et Bacchidem: et viginti millibus militum eorum, quibus illi præerant, interfecit, multas præterea præaltas arces, et munita oppida expugnavit.

(L. 1. c. 4.) Quidam ex iis, qui recentibus præliis interfuerant, cum ad Lysiam evasissent, omnia ei, ut gesta erant, retulerunt. Quibus ille auditis, ingenti dolore perclusus, atque animo consternatus est. Videbat enim, et quæ ipse optaverat, et quæ Rex discedens mandaverat, omnia effectum caruisse. Sumpto deinde ad reparandas vires spatio, sexaginta electorum perditum millia, et quinque equitum contraxit ad debellandos Judæos. Tum statuit ipse decernere, quæ per duces antea missos acta erant, cuncta damnans, et ratus pluribus curam, et fortitudinem, omnibus abfuisse fortunam. Venit itaque in Judæam, et castra posuit prope Bethoron. Occurrit ei statim Judas, collectis ad pugnandum decem millibus hominum, et quanto cum exercitu res sibi futura esset, cernens: *Deus exercituum, inquit, servator Israe-*

lis, qui manu servi tui Davidis ferociam, et robur Gigantis contulisti, et castra alienigenarum Jonathæ, et armigero ejus tradidisti, istum quoque hostium nostrorum exercitum in manus populi tui Israelis trade. Non adjumento, sed damno, ac pudori illis sit tanta copiarum multitudo. Immitte in eos formidinem, eorum vires, atque aulaciam confringe, et deice eos gladio diligentium te: ut collaudent te hymnis omnes, qui noverunt nomen tuum.

His dictis, prælium commissum est. Et Deo postulatam opem annuente, Judas quinque hominum millia de exercitu Lysias occidit, reliquis tantum terroris incussit, ut in fugam versi sint. Postquam fusam suorum aciem vidit Lysias, et Judæis certum, deliberatumque esse secundum patriam instituta vivere, aut fortiter occumbere, Antiochiam reversus est, ea quidem mente, ut intensiore cura novorum militum delectum haberet, et majoribus instructus viribus, gravior deinde ingrueret.

*Lustratur templum, et muris
cingitur mons Sion.*

(*L. 1. c. 4. Ann. m. 3340.*) Interea Judas, pii, ac religiosi Pontificis munia tam sedulo implens, quam strenui militis, et boni Imperatoris impleverat, Hierosolymam tres jam annos a gentibus divexatam ingressus est cum suis, domum sanctam muniturus, ac renovaturus. Tristis Sacrii deserti facies, exusta portæ, profanatum altare, virgulta in atriis, quasi in saltu;

enata, vestium, et vasorum squalor tantum omnibus dolorem moverunt, ut obortis lacrymis, miserabilem planctum ediderint, et diu humi fusi jacuerint, pulvere capitibus aspersis, ac scissis vestimentis, rogantes Dominum: *Ne amplius in talia mala inciderent, sed, si quando peccassent, ab ipso mitius corriperentur, neque barbaris, atque impiis hominibus traderentur.* Deinde designatis, qui adversus hostium præsidium, quod arcem insederat, pugnarent, donec lustratum fuisset templum; et dirutis aris, ac delubris, quæ alienigenæ in plateis extruxerant; restituendo Dei cultui cura impensa est. Tum delecti Sacerdotes, morum innocentia, et divinæ legis studio conspicui, quorum consilio, atque opera alia mundata tantum sunt, alia vero diruta, aut sublata, et in eorum locum nova ædificata, aut illata. Quæ cum religiose cuncta curata fuissent: magna totius populi frequentia, ac lætitia, clangentibus tubis, et cujusque modi fidibus perstreptibus, inter omnium gratulationes, et vota altaris recens erecti dedicatio facta est, atque oblata Domino holocausta mensis noni die quinto et vigesimo: quo quidem die ante triennium altare holocaustorum fuerat impie contaminatum: Hujus porro solemnitatis memoriam, ut apud posteros æterna permaneret, statutum, sancitumque est, anniversariam fore, et per octo dies cum lætitia, et gaudio celebrandam.

Lustrato templo, rebusque sacris felici-

ter restauratis, providendum fuit, ut id bonum Judæis perpetuum foret. Itaque ne quando venirent gentes, et eadem, quæ antea, impietate grassarentur in loca sancta, mons Sion altis muris, firmisque turribus circumseptus est. Bethsuram quoque, quinque tantum stadiorum intervallo a Hierosolymis distantem munierunt, ut adversus Idumæam arcis instar esse posset.

*Judæi pugnantes missi e cælo
equites tuentur.*

(*L. 1. c. 5.*) Ut audierunt vicinæ gentes, altare, et sacrarium Domini esse in integrum restituta, vehementer indignatæ, cum de excidendo Judæorum genere, quod in his regionibus dispersum habitabat, consilium iniissent, alios alia ratione, partim aperta vi, partim insidiis perimebant. Quam gentis suæ cladem ne inultam sinerent Judas, et Simon frater ejus, partitis inter se copiis, hic in Galilæam, ille in Galaaditim, et Idumæam diversi abiere. Tum multis urbibus expugnatis, factisque præliis secundis, quæ singula recensere longum esset, uterque in urbem Hierosolymam victor rediit. Magnamque Judæorum multitudinem hostium furori ereptam postquam incolumem reduxisset, ascenderunt omnes lætitia exultantes in montem Sion, et obtulerunt holocausta, gratias agentes Deo.

(*L. 2. c. 10.*) Porro quam præsens adesset Deus pugnanti Machabæo, maximo intellectum est in altera pugna, quæ circa hæc tempora adversus Timothæum antea jam

viſum contigit. Nam cum Machabæani milites deprecati Dominum eſſent, terra capiti injeſſa, lumbos ciliciis præcinſi, et ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis vero ſuis inimicus eſſet: ſumptis poſt precationem armis, ab urbe proceſſere longius, et ubi propius hoſtem ventum eſt, reſtitere. Primo ſolis ortu utrique prælium iniere: illi quidem victoriæ ſponſorem cum virtute Dominum; iſti vero unum belli ducem animum habentes. Cum vehemens pugna eſſet, apparuerunt hoſtibus e cœlo inſignes quinque viri equis auro frænatis inſidentes, ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem ſervabant, in hoſtes autem tela, et fulmina jaciebant. Ex quo illi occæcatis oculis, et perculſis mentibus, ad viginti quinque millia interfecti ſunt.

Antiochus a Deo percuffus moritur.

(L. 1. c. 6. 2. c. 9.) Dum hæc in Judæa geruntur, Antiochus, quem in Perſidem proſectum ſupra memoravimus, audivit, civitatem Elymaiden, quæ Perſepolis quoque dicta eſt, omni divitiarum genere abundare, et templum eſſe in ea opulentiſſimum, ubi velamina aurea, et loricas, et ſcuta Alexander magnus reliquerat. Illam urbem capere, ac deprædari aggreſſus eſt, nullam eſſe viam expeditiorem ratus ad magnam pecuniæ vim comparandam, quæ ſuſcepti itineris cauſa fuerat. Sed civibus, quibus regis conſilium innotuerat,

ad arma currentibus vi repulsus, et in fugam versus, Babylonem contendit. Quoprius quam perveniret, ad eum, quem turpis fuga afferebat, pudorem, ac mœrorem gravis nuncius accessit: *Exercitus suos repletis cladibus a Juda fuisse profligatos: accisas itaque vires suas esse, auctas vero hostium, qui et castra omni opulentia referta diripuissent, et erectam ipsius jussu Jovis Olympii aram subvertissent, Templum quoque, et Bethsuram excelsis muris sepsissent.*

Tristitia, atque ira amens rex, currum suum celerius agi jussit, cœlesti eum judicio perurgente: et vindictam ac cædem spirans adversus Judæos, se perventurum Hierosolymam, atque eam urbem sepulcrum commune Judæorum facturum minabatur. Sed qui universa conspicit, atque audit, Deus eum, vix dum finito superbo sermone, percussit plaga insanabili, ita ut eum statim acerbissimi viscerum dolores, ac tormenta corripuerint. Et quidem admodum juste, quoniam ipse multis, et novis cruciatibus aliorum torserat viscera. Cum tamen nihil propterea e solita ferocia remitteret, et ad disperdendam Judæorum gentem aurigam juberet iter accelerare: e curru, qui præcipiti impetu ferebatur, effusus, gravi casu concidit, et sævos, quibus discruciabatur, dolores novus collisorum totius corporis membrorum dolor gravavit. Tum vero, qui paulo ante supra humanæ potentiæ modum superbia elatus, sibi videbatur maris fluctibus imperaturus, montes altissimos in

statera appensus, et vertice sidera contacturus; is jam in humum dejectus, neque eurrus, quo modo sublimis ferebatur, agitationem perpeti valens, in humili gestatorio portabatur: atque omnibus conspiciendam præbebat in semetipso potentiam Dei tantam, ut totum impii corpus scateret vermibus, carnesque inter dolores, et cruciatus effluerent, et vivi cadaveris teterrimum foetorem nec gestatores, nec exercitus, nec ipse quidem denique ferre posset.

Ibi demum cœpit, excussa, quæ hæcenus mentem veluti gravis sopor oppresserat, superbia, ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, et doloribus per singula momenta incrementum capientibus: hæcque illi expressa confessio est: *Iustum est, mortalem subditam esse Deo, neque ei se parem credere.* Convocatos ad se amicos jubens *Intueri, e quanta felicitate excidisset, et in quam calamitatem, in quos tristitiæ fluctus demersus esset; se nunc reminisci malorum, quæ in Judæos perpetrasset, et debitas pro iis pœnas luere, non dissimulabat.* Orabat quoque scelestus ille Dominum, a quo non erat misericordiam consecuturus. *Civitatem sanctam, quam solo æquare, et in communem congestorum cadaverum tumulum convertere statuerat, per se liberam futuram pollicebatur: Se æquales jam Atheniensibus facturum Judæos, quos, ne sepultura quidem dignos habitos, avibus, ac feris diripiendos fuerat traditurus: Templum sacrosanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, sa-*

era vasa multiplicaturum, necessarios ad sacrificia sumptus præbiturum: quin etiam se deinceps Judæum futurum, et omnes terræ fines obeuntem Dei potestatem prædicaturum. Sed supervenerat in eum justum Dei judicium: et nulla a gravissimis doloribus quies dabatur.

Itaque de salute desperans, hanc, dissimulato mortis periculo, epistolam in modum deprecationis scripsit ad Judæos: *Optimis civibus Judæis plurimam salutem dicit, eosque bene valere, et esse felices, jubet rex, et princeps Antiochus. Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta succedunt, maximas Deo gratias agimus. Etsi magna spe teneor ex morbo convalescendi; communi tamen utilitati, maxime vero Judæorum, in quos bene animatus sum, consulens, regni mei successorem designavi filium Antiochum, quem confido, modeste, atque humane vobiscum acturum; ita vos oro, et peto, ut memores beneficiorum a me publice, et privatim acceptorum, mihi, et filio fidem servetis. Missa hac epistola, homicida, et impius Rex, æquo Dei judicio percussus, miserabili obitu vitam amisit (Ann. m. 3841.).*

Lysia iterum victo pax componitur.

Extincto Antiocho Epiphane, et regnante in ejus locum filio Eupatore (*Eupator, cui bonus pater contigit*), novis lacessitis præliis Judas ex omnibus victor evasit, Deo, ad cujus opem semper confugiebat, eum aut clam, aut aperte adjuvante.

(L. 2. c. 11. Ann. m. 3841.) Lysias, cui traditam ab Epiphane rerum gerendarum potestatem confirmaverat Eupator, statim a suscepto regno acceptam nuper, cum adversus Judam male pugnasset, ignominiam eluere festinavit. Itaque in Judæam irruit cum octoginta peditum millibus, et universo regis equitatu, cui ad augendum terrorem, ac cædem elephantos octoginta addiderat. His viribus ferox, confidebat, se captam Hierosolymam gentibus habitandam relicturum, et Templum vectigale, Sacerdotium quoque singulis annis venale facturum: neque, quanta esset Dei potentia, mente effrenatus cogitabat. Admotis ergo copiis, Bethsuram non longe ab Hierosolyma sitam oppugnare est adorsus. Quod ubi Machabæanis compertum est, ipsi simul, et plebs omnis cum lamentis, et lacrymis Dominum rogarunt: *Ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israelis*. At Judas primus, sumptis armis, ceteros adhortatus est, ut secum una periculum subirent, et fratribus suis latam opem vellent. Cum ergo cuncti pariter alacri animo procederent, Hierosolymis egressos præcedere visus est eques amictu candido, armis aureis, hastam vibrans. Tunc omnes simul misericordie Domino, qui e cælo adiutorem misisset, gratias, ac laudes rependerunt, et sic animis confirmati sunt, ut non homines solum, sed belluas quoque ferocissimas, et muros ferreos penetrare parati essent. Leonum igitur more irruentes in hostem, undecim millia peditum, equites

mille, et sexcentos prostraverunt: reliqui in fugam versi, saucii plerique, et armis exuti vix evaserunt. Ipse Lysias turpi fuga salutem quærere coactus est. Ut vero non erat consilii expers; quid ipse detrimenti passus esset secum reputans, et invictos esse Judæos omnipotentis Dei auxilio subnixos intelligens, oratores ad eos de pace in quascumque justas leges conficienda misit, seque iis regis amicitiam conciliaturum pollicitus est. Oblatam pacem accepit Judas, in medio victoriarum cursu non suæ gloriæ, sed communi utilitati consulens, et, annuente rege, Judæos patriis legibus vivere, ut prius, permissum est. Sicque illi ad relictam agrorum colendorum curam redierunt.

*Hostibus iterum cæsis, urbes expugnat
Judas.*

(*L. 2. c. 12.*) Non diu fida pax mansit, nec quiete concessa frui licuit, arma moventibus, et vi aperta, aut fraude Judæos aggredientibus vicinorum locorum præfectis regiis. Hos singulos magno militum numero fidentes Judas cum parva manu, invocato pro more justo judice Deo, devicit, incruenta semper victoria, cum ipse magnas eorum cædes edidisset.

In urbibus quoque expugnandis tam fortis, et felix fuit, quam in exercitibus profligandis. Urbem munitissimam pontibus, ac muris circumseptam, cui nomen Casphin, promiscuæ omnis generis gentes habitabant: quæ cum loco natura, atque arte munita

confiderent, et larga commeatuum copia abundarent; remissius agebant, et Machabæum urbi adsidentem maledictis lacescentes, impias contumelias, distoque nefaria jactabant. Verum ille, vocato in auxilium summo totius mundi Principe, qui sine arietibus, ullisque aliis machinis temporibus Josuæ subvertit muros Jerichuntis, fortiter irruit in mœnia, et urbe divina ope capta, tantam hominum cædem fecit, ut adjacens stagnum duobus stadiis latum interfectorum sanguine plenum fluere videretur. Oppida alia duo, Carnion, et Ephron, nulla humana vi expugnari posse videbantur, tum quia omnia circa aspera, et abrupta erant, tum propter ingentem telorum, tormentorumque apparatus, et fortissimorum pro muris consistentium militum multitudinem. Utrumque tamen a Judæis duce Machabæo expugnatum; cum prius, ut solebant, opem ejus implorassent, cujus potentia omnes sibi adversantium vires confregit. Ibi quinquaginta millia hominum cæsa.

Pro mortuorum peccatis sacrificium offertur.

In tam prospero rerum successu semel contigit, ut, conserta cum Gorgia Iduæ præposito pugna, pauci Judæorum caderent. Quorum corpora cum tolli jussisset Judas, patriis sepulcris inferenda, sub interfectorum tunicis reperta quædam sunt e Jamniensium Deorum templis ablata donaria, Judæis divina lege interdicta. Un-

de manifestum omnibus factum est, eos eam ob causam cecidisse. Omnes itaque laudaverunt justum judicium Dei, qui palam fecerat, quæ occulta essent: atque ad preces conversi rogaverunt: *Ut, quod commissum erat delictum, oblivioni ab eo traderetur.* Judas autem populum hortatus est: *Ut se a peccato integrum conservaret, quippe qui ante oculos haberet, quæ fratribus peccantibus pœna irrogata esset.* Tum stipe viritim collecta, duodecim millia drachmarum argenti misit Hierosolymam, ut sacrificium pro peccatis mortuorum offerretur. Bene admodum, et religiose de resurrectione cogitans: (nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos sperasset, supervacaneum fuisset, et vanum orare pro mortuis) et intelligens iis, qui cum pietate obiissent, optimam esse repositam mercedem. Sanctum ergo, et salubre institutum est pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

In Antiochi Eupatoris, et Lysie castra noctu irrumpit Judas.

(L. 1. c. 6. 2. c. 13.) Præsidium ab Antiocho Epiphane in arce urbis Hierosolymæ relictum crebris excursibus infestos Israelitis faciebat ad Templum aditus, et multa alia hostilia agebat. Quod ubi audivit Judas, rediit, quamprimum potuit, ad liberandam patriam, et populo omni ad obsidendos eos, qui arcem obtinebant, excito, balistæ, et aliæ cujusvis generis machinæ expugnandis locis munitis idoneæ, compa-

ratæ, instructæque sunt. At quidam ex Israelitis impii, et perfidi, adjungentes se nonnullis ex arce elapsis præsidiariis militibus, regem Eupatorem adiere. Dixerunt, *maximum periculum esse, ne Judas arcem vi caperet, et majora deinde susciperet, nisi mature subveniretur.* Quibus delatis regem, paterni in Judæos odii heredem tanta ira inflammaverunt, ut ipse cum Lysia ad opprimendum Judam accelerare statuerit, et propterea non modo universas regni sui vires congregari, sed etiam e regnis aliis, et insulis conductitios milites evocari jusserit. Sicque exercitus effectus est centum millium peditum, et viginti millium equitum, cum elephantis ad prælia edoctis duobus, et triginta, et falcatis curribus trecentis.

Quibus cognitis, Judas præcepit populo, ut die, ac nocte Dominum invocarent, atque orarent: *Ne gentem suam, quæ nuper paululum respirasset, sineret rursus impiis hominibus illudendam permitti, sed potius eodem, quo antea, auxilio adjuvaret.* Quod cum omnes simul fecissent, et per triduum humi prostrati petiissent a Domino misericordiam cum fletu, et jejuniis: Judas, habito cum senioribus consilio, statuit decertare cum hoste quamprimum. Itaque rei exitum totius mundi conditoris judicio, ac potestati committens, et exhortatus suos: *Ut pro legibus, Templo, patria, urbe, civibus fortiter dimicarent, pugnae tesseram dedit victoriam Dei.* Tum in eam castrorum partem, ubi erat tabernaculum regis,

noctu irruit cum lectis juvenibus fortissimis, quatuor hominum millia occidit, et castris terrore, ac tumultu repletis, recessit cum suis, re prospere gesta, quia præsto illi fuit auxilium Dei.

Iterum victus Eupator cum suis elephantis.

Ne hæc victoria noctis furto potius erepta, quam virtute animi parta videretur, ipse rex paulo post media luce victus fecit.

Cum Judas castra non longe a castris regis locasset, rex copias omnes vix orto sole eduxit; et explicata ad prælium acie, tubas canere jussit. Speciem exercitus magni valde, et fortis terribiliorem faciebant ingenti vastorum corporum mole elephantes, qui vini, et succi mororum conspectu de industria irritati, horrendo stridore auroras fatigabant. Singulas belluas stipabant milleni pedites, ferreas loricas, et galeas æreas gestantes, et equites lecti quingeni. Hi opportune, ubicumque bellua esset, ibi aderant; et quocumque isset, ibant; nec ab ea discedebant. Lignæ quoque turres validæ impositæ singulas tegebant belluas. Super turres vero machinæ quædam erant, et viri triginta duo, qui pugnabant desuper, cum suo cujusque belluæ magistro Indo. Quod residuum erat equitatus, hinc, et inde ad utrumque incedentis agminis latus locatum fuerat. Alia exercitus pars per juga montium, alia per campos, et valles caute, atque ordinate incedebat. Solis radiis in clypeos aureos, et æneos vibratis,

bratis, refulgebant montes, et lampadum accensarum speciem referebant. Dissonæ tantæ multitudinis voces, incessus agminis, armorum collisio omnes regionis incolas terrore percellebant. At nihil commoti Judas, et exercitus ejus, in aciem descenderunt, et consertis manibus, sexcenti milites ex exercitu regis cæsi sunt.

Eleazar elephantis occisi pondere opprimitur.

Insignis apud posteros hujus pugnae memoria fuit fortitudine, ac morte Eleazaris, quem multi Judæ fratrem fuisse autumant. Viderat ille belluam unam multum supra ceteras eminentem; et quoniam regis esset lorice circumtecta, regem ipsum ea vehi fuerat suspicatus. Itaque gentis suæ a regis furore servandæ, et æterni sibi nominis comparandæ cupiditate incensus, cursu concito, audacter contendit ad belluam per mediam hostium aciem, et tela undique volantia; tum multis a dextra, et sinistra cæsis, contempta morte ferocior, sub monstri ventrem subiit, repetitis ictibus confossum occidit, ejusque super ipsum collapsi pondere oppressus occubuit, ac suo est sepultus triumpho.

(*L. 1. c. 7.*) Res deinde vario eventu, sæpius malo, ab Eupatore, et Lysia in Judæa gesta est: et pace cum Machabæo facta, quibus hic voluit, conditionibus, Antiochiam reversi, non multo post a Demetrio paternum regnum recuperante interfec-
ti sunt.

Demetrius Alcimum ad summum Sacerdotium promovere frustra tentat.

(L. 1. c. 7. - 2. c. 14. Ann. m. 3842.) Alcimus quidam vir pessimus, quem, licet nuper profanis gentium ritibus sponte coinquinatum, cæca cupido summi apud Judæos Sacerdotii exagitabat: nullum sibi ad altare Domini relictum esse accessum videns, imo de salute quoque sua desperans, quamdiu Judas rebus præesset; Demetrium regem adiit cum Judæis quibusdam iniquis, atque impiis. Tum multa adversus Judam conquestus, quem seditiones movere, bella nutrire, patriam impotenti dominatu premere eumentebatur, regem oravit: *Ut pro sua omnibus cognita humanitate, misere genti opem ferret, sibi que per summam injuriam ereptum Sacerdotium haberet restitui.* Et quo efficaciores preces essent, coronam auream, et alia munera ei obtulit. Verbis mendacibus, et largis donis Alcimi captus Rex, Bacchidem Mesopotamiæ præfectum, virum sibi amicum, et fidum cum exercitu in Judæam misit, jussu curare, ut Alcimus concessio ab Eupatore Pontificatu frueretur. Uterque dolis primum circumvenire, deinde vi, atque armis male mulctare Judæorum gentem aggressus est. At eorum spem non minore solertia, quam fortitudine irritam fecit, eosque vicit Machabæus. Misit itaque deinde Demetrius virum inter principes nobilissimum, et qui inimicitias contra Israelem exercebat, Nicanorem, datis mandatis, ut ipsum Judam

vivum caperet, et, ubi socios ejus dissipasset, Alcium templi summum Sacerdotem constitueret.

*Impius Nicanor templo minatur,
et Dei potentiam contemnit.*

Audito Nicanoris adventu, Judæi ad solitum præsidium confugerunt, et cinere conspersi Deum precati sunt: *Uti qui olim populum sibi unum præ ceteris elegisset, eum in æternum custodiret, seque ei, ut sæpe alias, signis evidentibus adiutorem probaret.*

Nicanor, qui compererat, quæ esset comitum Judæ fortitudo in certaminibus pro patria obeundis, a bello animo alieno esse, et amice cum Juda agere primum est visus. At deinde eum corripienti, ut Demetrio vitium traderet, opportunum tempus captavit. Qua re cognita, Judas noluit amplius hominis fidei, quæ nulla erat, credere, sed et ab ejus insidiis cavet, seque ad decernendum ferro paravit. Nec multo post quinque millia militum Nicanoris ad pugnam lacessentis occidit. Venit tamen in montem Sion, atque in Templum Nicanor; et ludibrio habitis Sacerdotibus, qui ei honorifice salutato ostenderant sacrificia, quæ offerrentur pro regis salute, Judam sibi ab iis tradi jussit. Quibus interposito jurejurando negantibus, se scire ubinam esset, qui quærebatur: extenta in templum manu, juravit: *Se, nisi Judas vinctus traderetur, illam Dei ædem in planum deducturum, altare effossurum, et Templum hoc ipso in loco Libero patri*

consecraturum. Hisque dictis, abiit. Tum Sacerdotes proutendentes manus in cœlum, invocaverunt eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, dicentes: Tu rerum omnium Domine, qui nullius indiges, hoc nobis indulxisti, ut tibi templum, in quo habitares, inter nos constitueretur. Nunc itaque omni sanctitate, sancte Domine, conserva in æternum impollutam domum hanc, quæ nuper mundata est, et os injustum omne obstrue. Statue exemplum in hominem istum, et exercitum ejus, ut gladio cadant: et impius minas ne siveris inultas abire.

(L. 2. c. 15.) Cum comperisset Nicanor, Judam cum suis in vicina Samariæ loca secessisse, consilium cepit eos prælio lacescendi die Sabbati. Judæis vero, qui illum vi coacti sequebantur, orantibus: *Ne ita ferociter, et barbare faceret, sed diem Sacrum coleret, et honoraret eum, qui universa conspiceret, interrogavit infelix ille, et sceleratus: Esset ne in cœlo potens quispiam, qui Sabbatorum diem sanctum haberi præcepisset: hisque affirmantibus: Esse Dominum vivum in cœlo potentem, qui diem septimam feriatam esse jussisset: ego vero, inquit ille impius, alter in terra potens sum, qui arma sumi jubeo, et regis negotia peragi. Neque tamen id assecutus est, ut infestum consilium perficeret.*

Judas suos roborat fiducia in Deum, et narrato somnio de Onia, et Jeremia.

Et Nicanor quidem per summam superbiam animo elatus, commune trophæum

de Juda, et sociis ejus statuere decreverat. Machabæus vero semper sperabat, confidebatque, opem sibi a Deo affuturam, et hortabatur suos, quorum tunc numerus ad tria tantum millia pervenerat: *Ne formidarent adventum gentium; sed acceptorum e cælo in aliis certaminibus auxiliorum recordati, nunc quoque sibi ab Omnipotente concessum iri victoriam sperarent.* Allocutus quoque est eos de lege, et prophetis: et secundorum, quæ prius fecissent, præliorum admonitos, alacriores, promptioresque ad pugnam effecit. Sic non tam clypeis, et hastis, quam optimis sermonibus, et adhortationibus armatos, instructosque magna præterea lætitia perfudit, dignum fide somnium illis referens: *Nempe visum sibi in somnis Oniam, qui fuerat summus Sacerdos, virum bonum, et benignum, verecundum vultu, modestum moribus, eloquio suavem, et a puero in virtutibus exercitatum, manibus protensis orare pro populo Judæo. Apparuisse deinde et alium virum ætate venerandum, et ea, quæ illum circumfulgebat, majestate, et splendore mirabilem. Interrogatum vero Oniam, quisnam hic esset, dixisse: hic est fratrum amator, et populi Israelis: hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei. Tum Jeremiam extendisse dexteram, sibi que gladium aureum dedisse, atque inter porrigendum hæc locutum: accipe sanctum gladium, munus a Deo, quo dejicies adversarios populi mei Israelis.*

His, atque aliis, qui ad erigendos animos, et confirmandam virtutem plurimum valerent, sermonibus incitati Machabæani, statuerunt ea fortitudine dimicare, ut uno conflictu debellari hostis posset; eo magis, quod civitas sancta, et templum Dei periclitarentur. Erat enim uxorum, et liberorum, itemque fratrum, ac cognatorum periculi minor apud eos ratio, ac cura: maximus vero, ac primus pro sacrosancto templo metus. Eos porro, qui in urbe remanserant, non minima sollicitudo habebat pro his, qui erant prælio congressuri.

*Victus, et occisus Nicanor impietatis
pœnas dat.*

Cum pugnae discrimen immineret, atque adesset hostium exercitus ordinatus, elephantique, et equites loco opportuno positi; conspexit Machabæus instructam ad pugnandum hominum multitudinem, varium apparatus armorum, et ferocitatem bellicuarum. Tum extensis in cælum manibus, insignia miracula, et prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum vim, et potentiam, sed, prout ipsi placet, dat dignis victoriam, dixitque: *Tu Domine, qui Ezechia regnante in Iuda, misisti Angelum tuum, et interfecisti e castris Sennacheribi centum octoginta quinque hominum millia, nunc quoque, cæli Dominator, mitte Angelum tuum bonum ante nos, ut qui in templum tuum sanctum verba impia profuderunt, et ad delendum populum tuum huc advolarunt, immisso di-*

vinitus terrore corripiantur, et brachii tui potentia conterantur. Et hic quidem ita peroravit. Nicanor autem, et qui cum ipso erant, inter tubarum sonitum, et læta cantica pugnam iniere. Contra Judas, ac milites ejus invocato Deo congressi sunt: et manu quidem pugnantes, sed Dominum corde orantes, prostraverunt non minus, quam triginta hominum quinque millia, Dei præsentis auxilium experti, eoque mirifice delectati. Qui hostium e prælio diffugerunt, a Judæis undique e vicis, et castellis provolantibus sic cæsi sunt, ut ne unus quidem ex iis sit relictus.

Cum defuncti prælio, et lætis spoliis, sæti reciperent Machabæani, cognovissentque, Nicanorem omnium primum in pugna occubuisse: promiscuo clamore cum lætitia excitato, patria voce omnipotentis Domino gratias egerunt. Tum Judas amputatum caput Nicanoris, et brachium cum humero abscissum Hierosolymam perferri jussit. Quo cum ipse pervenisset, convocatis popularibus, et Sacerdotibus ad altare, accersiit et eos, qui in arce erant: et ostenso capite Nicanoris, ac manu nefaria, qua contra sanctam Omnipotentis adem extenta, superbe se jactaverat; linguam etiam impii exsectam, et frustillatim concisam avibus depascendam dari, manum ex adverso templi affixam suspendi, caput in summa arce omnibus videndum proponi voluit; manifesta tum divinæ adversus impios vindictæ, tum latæ piæ genti auxilii, argumenta. Deinde cum omnes benedixis-

sent Dea, qui dicatam sibi ædem illæsam, incontaminatamque servaverat; communi consilio decreverunt, diei illius, quo tam insignis victoria parta fuerat, memoriam non esse in obscuro relinquendam; sed publica gentis lætitia quotannis celebrandam tertio decimo die mensis Adar, pridie Mardochei diei.

*Judas fortissime dimicans occiditur,
ac lugetur.*

(L. 1. c. 8. et 9.) Post cædem Nicanoris Judæa dies paucos a bello quievit, quibus Judas legatos Romam misit, societatem, et amicitiam juncturus cum Romanis; quorum potentia Judæos ab Demetrii vi, et impotenti dominatu tutos futuros sperabat. Sed antequam peracta res esset, ipse luctuoso suis funere e vivis sublatus est.

Ut enim audivit Demetrius, Nicanorem cecidisse in prælio, et copias ejus deletas, Bacchidem, et Alcimum iterum misit in Judæam, dato eis dextro exercitus sui cornu, quod erat præcipuum robur virium suarum. Hi cum accessissent ad locum, ubi cum tribus hominum millibus stativa habebat Judas; insolitus pavor Judæos corripuit, conspecta hostium multitudine, quam tamen majorem sæpe antea fuderant: et aliis alio dilapsis, octingenti tantummodo remansere. Tum vero Judas, qui et defluisse exercitum suum, et se ita bello urgeri videret, ut ad novas vires reparandas tempus non suppeteret; ipse animo quodam modo concidit, inops consilii. Dein-

de tamen hortatus eos, quos reliquos habebat, ut in hostem irrumperent, postquam pugnam detrectantes vidit, et eam illis mentem esse, ut vitæ in præsentia consulerent, et redirent quisque ad sua, majore deinde numero, ætisque viribus reversuri: *Absit*, inquit, *hoc a nobis flagitium, ut fugiamus ab istis. Si fatalis dies venit, moriamur fortiter propter fratres nostros, nec ullam gloriæ nostræ maculam inferamus.* Interim e castris processit hostium exercitus, et Judæis ex adverso constitit. Erant autem in duas partes divisi equites, et in prima acie promptissimi, ac robustissimi quique militum stabant, præeuntibus fundibulariis, et sagittariis; et Bacchide in dextro cornu curante. Tum clamor utrimque sublatus, et tubarum sonus auditus. Magnis animis certatum esse hoc argumento est, quod prælium mane committi cœptum, ad vesperam usque protractum refertur. Dextram quidem aciei partem, in qua steterat Bacchides, fudit, et contrivit Judas. At cum fusos hostes persequeretur, eum consecuti sunt a tergo hostes alii, qui in sinistro cornu pugnaverant, confossumque telis interemerunt. Ceteri, inter cædem, quæ magna utrimque facta est, amisso duce, in fugam acti. Jonathas, et Simon sublatum e terra fratris corpus in majorum sepulcro condiderunt. Flevit autem Judam omnis Israel planctu magno per multos dies, et lugentes dicebant: *Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat Israelem!*

*Goliathus Philisthæus provocat Israelitas
ad singulare certamen.*

(*L. 1. R. c. 17. Ann. m. 2943.*) Assidui Israelitarum hostes Philisthæi aceisas multis cladibus vires vix reparaverant, cum cuncta agmina ad belli discrimen rursus tentandum congregantes, castra metati sunt in finibus Tribus Judæ. Quo audito, Rex Saul, et Israelitæ pariter congregati, direxere aciem ad pugnandum. Exercitus uterque montem occupaverat, Philisthæus hinc, inde Israeliticus, itaut vallis inter eos media jaceret.

Neutra acies ad faciendum præliandi initium se commoverat, cum e castris Philisthæorum egressus est vir quidam nomine Goliathus, genere obscuro, et turpi, utpote incerto patre natus, sed immani corporis magnitudine, ac robore. Nam, præterquam quod sex cubitorum, et palmi erat ejus altitudo, ea quoque arma gestabat, quorum pondere quivis alius bellator obrutus procubisset. Cassis ænea caput operiebat, et lorica squammata induebatur. Ocreas in cruribus æreas habebat, et clypeus pariter æreus tegebat humeros ejus. Dextra hastam quatiebat mira crassitie, et longitudine: et armiger ejus antecedebat eum.

His viribus, atque armis confusus Goliathus, prope castra filiorum Israelis accessit: et cum suo ingenio, tum spe viæ feræ ferox, ad singularem pugnam provocabat, quam maxima poterat voce cla-

mans: *Quid instructa acie statis parati omnes ad prælio decertandum? e vobis potius virum aliquem unum eligite; et date, qui singulare certamen mecum ineat. Si ferro mecum decertare quiverit, meque percusserit, erimus vobis servi: si contra ego prævaluero, et percussero eum, vos servietis nobis. Sicque ea erit deinde et vestra, et nostra gentis fortuna, quam uterque nostrum dimicando fecerit: Saul itaque, et omnes Israelitæ audientes verba hujusmodi, stupore perculsi, et vehementi metu correpti, se castris continuere: neque ei tanto exercitu prodire quisquam ausus est, qui privato periculo communem salutem, et gloriam tuendam susciperet. Procedebat itaque in medium quotidie mane, et vespere ferocior Philisthæus: neque per quadraginta dies destitit pugnam deposcere cum gravi eam recusantium insectatione.*

David pugnam adversus Goliathum deposcit.

Interea David, qui minimus inter fratres pascebat gregem patris sui Isai in agris circa Bethlehemum, missus ab eo ad castra Israelitarum, ut videret, an tribus fratribus nātū majoribus, qui ad bellum cum Saule perrexerant, cuncta prospera essent, polentamque iis, et panes in cibum, Tribuno vero eorum decem caseos ferret. Hic ubi Philistæum vidit ea, qua solebat, ferocia incedentem, et multa Israelitis acerbius exprobrantem audivit; conversus ad eos, qui proxime stabant: *Quid,*

inquit, dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, et abstulerit opprobrium ab Israele? Quis est enim hic incircumciscus, qui contumeliis afficiat acies Dei viventis? Tum unus, et alter e populo respondit: Quicumque Philisthæum occiderit, dabitur eum rex divitiis magnis, et filiam suam et uxorem dabit, et domum patris ejus ab omni tributo immunem faciet. His auditis, Davidis animum cupido incessit vindicandi ab opprobrio populum Israeliticum. Cum ergo inter milites præseferret, se adversus insolentem exprobratorem libenter in pugnam processurum; ira succensus frater ejus major, dixit ei: Quare huc venisti, et pauculas illas oves, quas in deserto pascebas, dereliquisti? Ego novi superbiam tuam, et nequitiam cordis tui. Ut prælium spectares, accessisti: et nunc te egregium pugnatorem jactas. Cui David: Quid feci? inquit. Nonne huc a patre tua causa iussus veni? Numquid ne verbum quidem proferre licet? Et declinavit ab eo ad alios, eundemque sermonem habuit de capessendo a se adversus Philisthæum certamine, si copia fieret.

Rege permittente se ad pugnam accingit David.

Quæ cum Sauli nunciata essent, adducensque fuisset ad eum David: Non concidat, inquit hic, cor cuiusquam propter istum hominem. Ego servus tuus, o Rex, ibo libenter, et congregiar cum eo. Rex, qui magnitudinem animi, ac virium Da-

vidis ejus tantum corporis habitu æstimabat, timuit, ne ejus cum Philistæo pugna minime par esset futura. Itaque illum admonuit, quanto periculo cum viro ab adolescentia sua bellatore congredieretur puer. Tum David: *Pascebat, inquit, servus tuus patris sui gregem, et veniebat leo, vel ursus, et tollebat arietem e medio gregis: et persequabar eos, et percutiebam, eruebamque prædam ex ore eorum. Et illi consurgebant adversum me, et ego apprehensos eos elisis faucibus suffocabam, interficiebamque. Nam et leonem, et ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur et Philistheus hic incircumcisis quasi unus ex eis. Nunc vadam, et auferam opprobrium populi. Quoniam quis est iste Philistheus incircumcisis, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis? Dominus, qui eripuit me a furore leonis, et ursi, ipse liberabit me e manu Philisthei.* His verbis ad aliquam felicitis exitus spem erectus Saul, dixit David: *Vale, et Dominus tecum sit.* Induit deinde juvenem vestimentis suis: et imposuit galeam æream super caput ejus, lorica pectus circumtexit, et accinxit gladio. Experiri voluit David, an sibi incedere facile esset iis armis instructo, quæ ferre solitus non erat. At re frustra tentata, Sauli dixit: *Ejusmodi arma, quibus assuetus non esset, sibi oneri potius, et incommodo, quam usui futura.* Itaque illis depositis, tulit baculum, quo uti consueverat; electos e torrente quinque lapides politos in peram pastorem misit; et funda in ma-

num accepta, processit ad Philisthæum, non minus armorum apparatu, quam corporis specie tali viro, omnium fere militum iudicio, impar.

*Goliathus a Davide victus,
et obtruncatus.*

Accedebat ex adverso Philisthæus, et armiger ante eum. Cumque aspexisset Davidem, adolescentem una tantum, ut falso existimabat, elegantia formæ commendabilem, et baculo pro hasta utentem, despexit eum, dixitque: *Numquid ego canis es, cum venias ad me cum baculo? Accede, et dabo carnes tuas lacerandas, ac devorandas volatilibus cæli, et bestiis terræ; et maledixit juveni per Deos suos. Tum David: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israelis, in quæ probra jecisti. Dubit ergo te Dominus in manum meam, et dejiciam te, et auferam caput tuum a te: et dabo cadavera castrorum Philisthæorum hodie volucribus cæli, et belluis terræ: ut sciat omnis terra, Deum esse in Israele, et noverit universa hic congregata tot hominum multitudo, quod non gladio, neque hasta servat Dominus: ipsius est enim bellum, ideoque ipse tradet vos in manus nostras.*

Cum appropinquaret Philisthæus, festinavit David, et obviam cucurrit: misitque manum suam in peram, e qua educit lapidem unum ea vi funda circumducta vibravit, ut perfregerit, penetraveritque.

frontem Philisthæi: qui pronus cecidit in faciem suam super terram. Cumque gladium non haberet David; ad jacentem propius accessit, gladiumque ei suum detraxit, quo e vagina educto, ipsum interfecit, ejusque caput præcidit. Tunc Israelitæ sublato clamore Philisthæos persecuti, fuderunt, fugaruntque, usque dum venirent ad portas urbis Accaron: et vulneratis iis, aut cæsis reversi, invaserunt, diripueruntque castra eorum. Assumens autem David caput Philisthæi, tulit illud Hierosolyman, arma vero ejus posuit in tabernaculo suo, præter gladium, qui in ipso Dei tabernaculo repositus fuit, ad servandam victoriæ divino auxilio partæ memoriam.

*Davidis laudibus offensus Saul
de ejus perniciæ cogitat.*

(1. R. c. 18. Ann. m. 2942.) Cum revertetur David, occiso Goliatho, eo majore cum gaudio ejus victoria ab Israelitis celebrata est, quo propius periculum venerant. Mulieres, quas hostilis terror diu te-
tis inclusas retinuerat, jam præ lætitiâ vix compotes sui, et ex universis urbibus effusæ sunt in occursum Saulis Regis, et Davidis, cantantes, et choros ducentes cum tympanis, et sistris. Sed omnes oculis, animisque in unum Davidem versæ, illum admirari, illum salutis, et gloriæ Israelis vindicem prædicare non dubitabant: neque regiæ majestatis verecundia obstabat, quo-

minus alternis canerent: *Percussit Saul mille, et David decem millia.*

Tum Saul, a quo jam ante aliquot annos spiritus Domini recesserat, et cui e sua laude detractum esse videbatur, quidquid tribueretur alienæ; inique adversus Davidem invidiæ stimulis cœpit agitari, iratusque vehementer, et offensus verbis, ac cantibus, dixit: *Dederunt Davidi decem millia, et mihi mille tantum dederunt. Quid ei jam habendum superest, nisi solum Regnum?* Itaque a die illa non benigno vultu, atque animo eum aspiciebat: sed modo vi aperta, modo arte, atque insidiis e medio tollere aggressus est, irrito semper conatu, quia Dominus, qui eum Israeli regem destinaverat, erat cum eo. (*Proverb. c. 21. v. 20.*) *Et non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

David a Saulis lancea declinat, et ducentos Philisthæos occidit.

(1. R. 16.) Cum primum spiritus malus, Deo ita imperante, Saulem cœpit exagitare, quod Samueli divina jussa ferenti non parvisset; e paterna domo in aulam accersitus fuerat David, ut ea, qua valebat, citharam pulsandi peritia vesanos regis motus compesceret. Et cum ad psallendi artem accederent formæ elegantia, mirum corporis robur, et singularis in verbis, factisque prudentia, eximio amore eum complexus erat Saul. (1. R. 18. et 19.) At ubi mentem occupavit livor, illum ipsum su-

roris sui expulsorem, de se tam benemeritum bis lancea nisus est confodere: quam ille magna vi contortam, corporis declinatione effugit, ita ut nullo vulnere illato, in parietem perlata sit.

(2. R. 17.) Meroben majorem filiam debebat Saul Davidi nuptui dare propter devictum Goliathum, sicut ipse publice confirmaverat; sed promissis non stetit, eaque alteri viro tradita, Micholem filiam minorem ea lege cessuram esse Davidi in uxorem dixit, si centum Philisthæos intermisisset. Captabat ea ratione rex subdolos occasionem perdendi hominem invisum, ita modice de se sentientem, ut futuras cum regia virgine nuptias proponentibus responderit: *Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israele, ut fiam gener Regis?* Oblatam conditionem accepit vir fortissimus, et occisiducentis Philisthæis reversus incolumis, crudelem regis spem fefellit, ac partis victæ periculo nuptiis est potitus.

David mille viris Tribunus præficitur.

(1. R. 18.) Quam laudem ex victo Goliatho collegerat David, cum multis præclare gestis tuebatur, et amplificabat quotidie: et cum omnes Israelitas gloria anteiret, omnibus tamen carus erat. Sed quoclariorum ejus famam, magisque accensa in eum popularium studia videbat Saul, eo magis ab illo sibi cavendum ratus, statuit eum crebris objectare periculis. Spe-

rabat quippe juvenem manu promptum, et gloriæ militaris appetentem aut sua virtute, aut hostium ferocia occasurum. Ergo scelesto consilio speciem remunerandæ virtutis præferens, Davidem mille militibus Tribunum præfecit, amovitque a se. Verum ea res longe aliter, atque existimaverat, evenit. Nam ut non magis prælio strenuus erat David, quam cautus adversum periculâ, vincendi studium ita prudentia regebât, ac temperabat, ut non cæco impetu rueret in media belli discrimina vitæ male prodigus. Itaque quocumque arma tulit, hostibus terrori, suis vero præsidio fuit, et ex omnibus præliis rediit illasus. Sic novam ex militari tribunatu laudis accessionem invenit, nedum præcipitis temeritatis pœnas præmatura morte, ut Sauli spes fuerat, lueret.

*Saulē D. oīd placare tentat
Jonathas.*

(1. Reg. 29.) Erupit tandem, quod diu male dissimulatum fuerat, Saulis odium in Davidem, et Jonathæ filio palam imperavit: *Ut oculos suos crescentis in dies hominis formidati conspectu liberaret, morte illi, quoniam ita res sue postulabunt, illata.* Cohorruit ad hujusmodi mandatum Jonathas, dignus sane, qui alio patre natus esset. Erat quippe natura veræ virtutis admirator, tantumque aberat ab alienæ laudis obtreptione, ut omnium, quorum posset, honori, et dignitati faveret. (1. R. 18.) Itaque cum David primum fortitudinis spe-

simen dedisset prostrato Philisthæo, fuit statim quasi conglutinata anima Jonathæ animæ ejus, dilexeratque eum, sicut animam suam, et ut victorem aliquo munere donaret, suis vestimentis, suisque armis, tunica, gladio, arcu, balteo cum se exuisset, eum induerat. Neque tunc, et deinde timuerat ne adolescentis claritudo suo nomini officeret. Noluit igitur iniquo parentis imperio obsequi. Imo eum cum lacrymis obtestans, ut tam crudele consilium deponeret: *Absit, inquit, Rex, ut gravius consulas in Davidem, cujus forti, fidelique opera semper es usus, et qui nihil peccavit adversum te. Scis, quomodo unus inter omnes Israelitas certo, ut videbatur, periculo non dubitaverit animam ultro exponere: quomodo immanem Philisthæum gentis nostræ terrorem dejecerit: quomodo per ejus manum Dominus universo Israeli salutem dederit. Vidisti, et letatus es. Quid est ergo nunc, cur innoxium sanguinem fundas, interficiens Davidem, qui omnis culpæ insons est?* Filii verbis placari visus est Saul, juravitque, fore ut a Davidis nece abstinere. Itaque introductus ad eum a Jonatha, stetit in conspectu ejus, et in aula versatus est, ut prius.

*David a Michole uxore servatus fugit,
Jonatha frustra patrem deprecante
pro eo.*

(1. R. 19.) Altiores in corde Saulis radices egerat malevolentia, et livor, quam ut facile evelli posset: fuitque infelix prin-

ceps documentum posteris, homines, si prima hujus vitii semina adolescere siverint, humanitatem omnem serius ocius exuere. Itaque paulo post, quam Davidi in reconciliatæ gratiæ pignus aditum apud se dederat; et ille, moto rursum bello, Philisthæos fugatos, cæsosque magna plaga percusserat; misit satellites, qui eum domi in oculis uxoris trucidarent. At illa maritum furenti parenti ereptum, demissumque per fenestram fuga salutis suæ consulere permisit.

Saul non modo nihil motus egregia fide filiæ suæ in conjugem, sed etiam increpita ea, quod inimicum, ut dicebat, suum dimisisset; ad illum, ubicumque esset, corripendum animum adjecit. (1. R. 29.) Frustra ad preces, obtestationesque iterum confugit Jonathas, quo regem ad mitiora consilia revocaret; tantumque absuit, ut apud obstinatam patris mentem natus aliquid orando proficeret, ut contra ipse in summum vitæ discrimen venerit, Saule, qui nullius jam salubris consilii patiens erat, in eum lanceam intendente. Ut igitur vidit, certum, constitutumque illi esse Davidem internecino bello persequi; pacto cum amico fœdere, cui implacabilem regis iram aperuerat, flens uberius flenti valedixit..

Davidem persequitur Saul.

(1. R. 23. et 24.) Nullus postea David locus tutus esse potuit, non sylvæ invicæ,

non prærupti montes, non antra obscura. Nulli quoque homini posse fidere, cum aliorum incerta fides esset, aliorum aperta perfidia. Prædæ, quam e manibus suis elapsam dolebat, vestigia persequens Saul, rimabatur omnia, omnia perscrutabatur. Penetrabat in saltus densissimos, scande-
bat super abruptissimas rupes, quæ solis erant ibicibus perviæ, discitabatque: *Si etiam in terram se abscondisset fugax inimicus, se eum ex latebris suis, et terræ visceribus eruturum.* Comitabantur regem tria hominum millia inter promptissimos bello electa: et seu vi debellandus, seu insidiis capiendus esset hostis, pariter parata: videbaturque Saul voti compos facile futurus, capto Davide. Sed non tradidit eum Deus in manus ejus: ipse vero bis traditus est in manus Davidis, et vitam ejus ipsius beneficio retinuit, quem tanto cum furore quærebat ad necem.

David in spelunca Engaddi latitans, oram chlamydis Sauli abscindit.

(1. R. 24.) Latebat David cum suis in interiore parte speluncæ, quæ erat in deserto Engaddi, et oculos militum Saulis cuncta curiose vestigantium fefellerat. Ingressus forte est in eandem speluncam Saul, nullo comite, et verso deinde in ostium vultu substitit, eos, qui in cavernæ abdita sese recondiderant, non videns, ipse conspectus ab illis. Tum vero Davidem orare omnes: *Ut pateretur se irruere in Saulem.*

Ostendere, deductum esse a Deo ipso in hæc loca inimicum suum, et ejus arbitrio permissum. Postulare, ut infensi hostis morte et se, et socios ab iis, quibus premebantur, ærumnis, inopia, exilio, et cæde imminente liberaret quamprimum, nullam profecto nunc oblata opportuniorem occasionem nactus. Longe alia erat Davidi mens, quam suis; dixitque eis vir etiam in vitæ periculo officii, et pietatis retinens: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem adversus Dominum Christum meum, ut mittam manum in eum: quia Christus Domini est.* Neque permisit quemquam ex illis consurgere in Saulem. Accessit tantum tacite ad eum pede suspenso, præciditque oram chlamydis ejus. Cujus tamen facti ipsum pœnituit statim: adeo regiam majestatem reverebatur.

Cum e spelunca pedem extulisset Saul, et cœpto itinere pergeret; egressus post eum David, clamavit a tergo euntis: *Domine, mi Rex.* Quo statim respiciente, ille inclinato capite pronus in terram adoravit, dixitque: *Cur aures apertas habes mendacibus quorundam hominum sermonibus, qui certo in periculo vitam versari tuam jactitant, quamdiu vivit David? quantum a me tibi timendum sit, tandem intellige. Intuere, pater mi, et cognosce oram chlamydis tuæ, quam cum abscinderem, vitæ tuæ peperci, dum tu insidiaris animæ meæ, ut auferas eam. Tradiderat te Dominus hodie in manum meam, sed eam non extendi in te, quia Christus Dei es. Animadvertite, et*

vide, nullam iniquitatem, nullumque peccatum meum esse in te. Quem persequeris, Israelis Rex? quem persequeris? canem mortuum persequeris, et pulicem unum. Sit Dominus iudex inter me, et te; ipse tueatur causam meam, et eruat me e manu tua. Absit vero, ut unquam ego violentas tibi manus asseram.

His auditis flevit Saul, et sublata voce dixit: *Numquid vox hæc tua est, fili mi, David? justior tu sane es, quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona, cum ego te multis malis affecerim. Quis hostem suum, si in potestate habeat, incolumem abire sinat, sicut me tibi a Domino ipso traditum tu hodie dimisisti? Rependat tibi Deus debita præmia pro ista tua in me benignitate. Et quoniam scio, certissime regnaturum esse te, et habiturum imperium super Israel; jurejurando per Dominum mihi confirmes velim, fore ut non auferas, neque deleas progeniem meam post me. Postulato sacramento se libens obligavit David Sauli, abieruntque hic in domum suam, ille in loca tutiora.*

David Sauli dormienti scyphum, et hastam aufert.

(1. R. 26.) Aliquot post menses dedit David alterum invidiæ adversus regem fidei, et reverentiæ argumentum. Castra metatus erat Saul in deserto Ziph cum selectis ex omni Israele tribus hominum milibus, accersitus a Ziphæis, qui latitantem inter densa sylvarum Davidem conclusuros,

et regi vivum tradituros esse se erant polliciti. Tam certa virum in saltibus deprehensum perniciēs manere videbatur, ut et Saul, et duces exercitus, et militum vulgus ab alto somno indulgerent; nihil de eventu solliciti. Quod ubi per exploratores rescivit David; Dei auxilio fretus, et uno Abisai comitatus, non dubitavit in castra hostilia inter stationes, vigiliasque penetrare, et invenit Saulem jacentem, dormientemque in tentorio, hasta fixa in terra ad caput ejus, Abnerem quoque militiæ principem, et populum dormientes circa regem. Institit Abisai: *Ut sibi liceret Saulis somno oppressi pectus lancea perfodere: uno tantum ictu futurum opus.* Oblatum ministerium aversatus est David, dicens: *Non fore innocentem, quisquis manus extendisset in Christum Domini, relinquendum esse Deo mortis Saulis arbitrium, nec eam vi ulla maturandam.* Itaque ne gladiis quidem editis, innoxii recessere. Abstulit tantum David hastam, et scyphum regis, futura cum audacis facti, tum miræ moderationis argumenta. Nec quisquam fuit, qui castra ingredientem, et egredientem videret, audiretque, aut etiam evigilaret: adeo gravis in eos sopor a Domino irruerat.

Cum egressus e castris hostium David stetisset in montis vertice, et longum interjaceret intervallum; elata, quantum potuit, voce compellatum, et e somno tandem excitatum Abnerem increpuit: *Quod Regem custodiret ita negligenter, et incuriose, ut ipso dormiente, hasta regis ablata*

ta esset, et scyphus, et vita ei eripienda fuisset, si, ut sibi eum occidendi facultas fuerat, fuisset quoque voluntas. Audita, agnitæque voce Davidis, Saul multa a se stulte acta, multa ignorata non dubitavit confiteri: meliora in posterum est pollicitus: meritis laudibus extulit pietatem David, in cuius oculis anima sua pretiosa fuisset: eum dulcissimo filii nomine iterum, atque iterum appellavit, ut crederes socerum paternos in generum animos repente induisse, nihilque adversus eum moliturum deinceps. Sed in pectore, quod invidiæ venenum infecit, exulceravitque, quæ vera inesse benignitas potest?

Davidem apta oratione placat Abigail.

Cum David Saulem nullis precibus exorari, nullis beneficiis immutari posse animadverteret, sed vitæ suæ semper imminere: modo in locis deviis, modo apud externos reges latebras quærebat, hac quidem religione, ut nec popularium suorum agros, aut urbes violaret, nec adversus Saulem pugnandi captaret occasiones. (1.R.21. et 27.) Opperiebaturque æquo, et quieto animo tempora ea, quibus promissum sibi puero, nec petenti, nec optanti regnum idem, qui pollicitus erat, concederet Deus.

(1. R. 22. et 23.) Fugæ, et errorum comites viros habebat ut plurimum sexcentos, non improbos quidem illos, et turpi fama laborantes, nam tale hominum genus repudiasset; sed tamen alios ære alieno oppressos, alios alia calamitate affli-

Os, et multarum rerum egenos. Cum huc, atque illuc vagarentur incerti: nullus, ut in regione plerumque infesta, aut deserta, certus commeatus suppetebat: et identidem frumenti, cibariumve aliorum inopia tentabantur. Cavebat tamen David, ne in his rerum angustiis sui ex raptu viverent, et magnopere interminatus erat, ne quis vel cupiditate, vel egestate impulsus in aliena involaret. Itaque, (1. R. 25.) cum aliquandiu in solitudine Maon versatus esset; omnes facultates viri cujusdam in illis locis ditissimi illasæ, intactæque permanse-
rant. Ei viro Nabal nomen fuit. Et cum multas alias opes, tum tria ovium millia, et mille capras in Carmelo monte pascentes possidebat. Durus homo, et pessimus: sed qui (quod ei saluti fuit) uxorem haberet moribus longe disparem, Abigailem nomine, mitis ingenii mulierem, prudentissimam eandem, et speciosam.

Forte autem ita contigit, ut cum Davidem omnia ad victum necessaria repente defecissent, audiret tonderi in Carmelo gregem Nabalis. Misit ergo e suis juvenes decem, qui eum suo nomine salutarent, dicerentque: *Sit fratribus meis, et tibi pax, et domui tue pax, et omnibus, quæcumque habes, sit pax. Audivi, pastores tuos, qui erant nobiscum in deserto, tondendo gregi vacare nunc. Nunquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit eis quicquam e grege omni tempore, quo una commorati sumus. Interroga eos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis*

tuis: die enim bona venimus. Quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, et filio tuo David. Ad has preces contemptim, et ferociter pro ingenio respondit Nabal: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. Tollam ego panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris, quos nescio unde sint? His renunciatis, sic ira exarsit David, ut quadringentos e suis gladio quemque accinctos secum ad ulciscendam ferro injuriam accelerare, ducentis ad sarcinas relictis, jussit, juraveritque: De eo ipso die nihil relicturum integrum ex omnibus facultatibus ejus hominis, qui adeo meritam gratiam non rependebat, ut etiam malum pro bono redderet, probra jaciens.

Interea Abigaili nunciavit unus e servis Nabal: Qua hic ferocia missos a Davide juvenes excepisset, quæ verborum contumelia affecisset immerentes. Nihil certe damni, aut molestia a Davidis sociis accidisse pastoribus Nabal, quamdiu in deserto inter se commeabant: imo diu, noctuque quamdam muri vicem iis præstitisse adversus latronum impetum, et incursus ferarum. Pro quibus beneficiis pauca, quibus inopiam sublevarent, modeste, et reverenter petentes, turpem repulsum tulisse. Timendum profecto esse, ne viri fortes acceptam injuriam acerbe ultum properarent, et debitas de vecorde homine, quem nemo alloqui posset, pœnas sumentes, totam ejus domum, ac familiam igne, ferroque vastarent. Quantum periculum instaret, intellexit mulier pru-

dens. Nulla mora interposita, imposuit asinis ducentos panes, utres duos vini, quinque arietes coctos, polentæ nonnihil, centum fasciculos uvæ passæ, et ducentas fascinas caricarum. Tum servos jussos præcedere subsecuta est asino insidens, marito omnium, quæ agerentur, ignaro.

Ubi Abigail respexit Davidem, et socios ejus ad vindictam, et cædem festinantes; illico descendit ab asino, et procidens ad pedes David, oculis in terram demissis, adoravit, dixitque: *Liceat, obsecro, domine mi, ancillæ tuæ paucis te verbis alloqui; neque precibus meis aures obstrue immisericors. Quidquid adversum te a Nabale peccatum est, hujus me ream habe, quamvis, ne admitteretur, præstare non potuerim, quippe quæ missos a te juvenes non vidi. Nam Nabal (Vox Hebræa stultum significans), ut nomine, sic natura stultus, et stolide ferox verbis, et factis totus desipit. Me igitur ipsam, omnemque familiam, si ultionem expetis, pro unius hominis insania plecte. Quamquam, si quid apud iratum animum valere mulier plorando potest, vide, ne sera te deinde pœnitentia subeat, cum sanguinem innoxium fuderis. Quæ enim te conscientie labes in animo habiturum esse censes, quæ vulnera, si ira tua ita hodie accensa fuerit, ut non aliter extinguï, quam cruenta multorum cæde potuerit? Tibi in regio solio sedenti, ad quod te Dei voluntas, et tua virtus vocant, recursabit usque tristis tot mulierum, virorumque inimici ferro mactatorum species, quæ lætitiâ tuam corrumpet: et acerba il-*

la recordatio occurreret, quod, sumpta de imbelli hominum genere vindicta, nonnihil e fortitudinis, et clementiæ tuæ laude abstuleris. Præliare potius, domine mi, ut soles, prælia Domini, et celebratam illam tuam etiam in infensissimos hostes tuos animi moderationem in solium illibatam perferat. Sic enim fiet, ut, si quis postea vitæ tuæ insidiabitur, eam quasi in fasciculo viventium colligatam custodiat Dominus; inimicorum vero tuorum animam funda veluti rotatam, et excussam longe projiciat. Benedictic itaque Domino, qui, pro sua in te misericordia, ipse me tibi obviam ire jussit, ne te, tuosque sanguine respergeres. Et hoc tibi, domine mi, ab ancilla oblatum munusculum suscipias velim, plura latura, si pluribus inligebis.

Tunc, si unquam alias, intelligi potuit, Ut sermo durus suscitât furorem, sic responsione molli iram frangi (Proverb. 15. 1.). Apta Abigailis oratione delinitus David: Benedictus, inquit, Dominus Deus Israelis, qui misit te hodie cito in occursum meum, et benedictum eloquium tuum. Benedicta quoque tu, quæ, ne sanguinem profundêrem, et meas ipse injurias ulciscerer, deterruisti. Alioquin, vivit Dominus Deus Israelis, qui me ab inferendo tibi malo prohibuit, Nabali ne canis quidem ullus usque ad crastinam diem reliquus factus fuisset. Benigne deinde, et comiter quidquid muneris mulier attulerat, accepit, eique bene precatus, incolumem, gaudentemque dimisit.

Abigail domum reversa, conjugem repe-

rit sine ullo periculi, quod inscio impenderat, metu, extractis regio fere apparatu epulis accubantem, et inter compotores cibo, potuque ingurgitatum. Homini ebrio nihil tum a sapiente muliere indicatum est eorum; quæ gesta erant. At cum crapulam edormisset, exhalassetque, et postero die uxorem audivisset narrantem: *Quam celeres, gravesque ferociæ suæ pœnas daturus fuisset Davidi, nisi cum verbis, tum muneribus justam fortissimi viri iram placasset*: terrore perculsum obtorpuit, obriguitque cor ejus, et quasi emortuum est. Cumque transissent decem dies, morte percussit eum Dominus justus judex, atque ultor illatæ Davidi injuriæ.

Audita Nabalis morte, David ad Abigailem misit, qui eam sibi uxorem futuram accerserent. *Illa se tali honore indignam præfata, sibi que satis amplum futurum; si fungens ancillæ munere lavaret pedes servorum domini sui Davidis*; missos ad se nuncios secuta est, asino insidens, et quinque puellæ ierunt cum ea pedisque quæ ejus, factaque est David uxor.

Saulis Regis desperatio, et mors.

(1. R. 28. An. m. 2949.) Cum recte, aut perperam factorum æquo æstimatori, ac iudici Deo placuisset, Davidis virtutem, continuis multorum annorum laboribus, ac periculis probatam sua mercede non amplius carere; et Saulis tum cætera delicta, tum pertinax adversus Davidem odium debita pœna tandem plecti; Philisthæis toties

viſtis nova bellandi cupido injecta eſt. I-
taque congregatis viribus univerſis, animis
ad fortiter dimicandum paratis, impetum
in terram Iſraelitarum fecerunt, ibique ca-
ſtra poſuerunt. Expavit ad conſpectum ho-
ſtium Saul; et quem adhuc prompto in
bello audacia inſignem fecerat, eum timor
inſolitus ſubito corripuit. Inops conſilii,
Dominum, cujus mandata non ſemel con-
tempſerat, conſultit, quid optimum factu
eſſet, et quis expectandus belli eventus.
At Deus (*Proverb. 1. 24.*) eos, qui conſilia
ſua, et increpationes ſæpe deſpexerint,
etiam quæſitus, et invocatus aliquando
non exaudit, cum irruit ſuper illos repen-
tina calamitas, et interitus, quaſi tempe-
ſtas, ingruit. Nullum ergo Sauli respon-
ſum dedit neque per ſomnia, neque per
Sacerdotes, neque per Prophetas.

In his rerum anguſtiis negatum a Deo
reſponſum per magicam, ſi poſſet, artem
elicere conatus rex furens, et impius; de-
poſitis, quia agnoſci nolebat, regiis inſi-
gnibus, venit nocte duobus tantum ſervis
comitatus ad mulierem, qua Pythonem,
ideſt, divinandi ſpiritum, habere fereba-
tur, petiitque, ut: *Quem virum ipſe no-
minaret, ſuſcigaret e mortuis, et ſiſteret
preſentem.* Repugnavit primo mulier, Re-
gis edicta opponens, quibus magos, et ha-
riolos e regno ſuo abſtulerat, eraseratque:
ita ut certa ſibi mortis pœna immineret,
ſi interdictas ejusmodi artes tractari ab
ipſa comperiſſet. Juravit Saul, nihil inde
mali ad eam perventurum, et Samuelem

evocari postulavit. Tum vero ejus precibus annuit mulier. Apparuit itaque augusta, et veneranda specie senex, amictus pallio. Ad cujus aspectum attonita, et acclamante muliercula, Saul Samuelem eum esse intelligens, inclinato in terram vultu venerabundus adoravit; quærentique, *cur se quietum sollicitasset*, dixit: *Se vehementer undique coarctari: gravem instare Philisthæorum exercitum: nihil humani superesse auxilii, nihil etiam divini; cum Deus a se recessisse videretur, neque ullum enixe oranti responsum dedisset. Cogente ergo ultima necessitate, excitum esse illum, et evocatum e sedibus suis, ut omnis consilii inopi succurreret, et quum vivus opem tulerat, eandem ferret et mortuus. Intempestivas, et seras regis preces adversatus Samuel: Quil, inquit, me interrogas, cum Dominus, ut ipse intelligis, recesserit a te, et transferit ad æmulum tuum? Quæ tibi, dum inter vivos numerarer, jubente Deo, prædixi aliquando eventura, ea mox perficiet, ereptumque e manu tua, et quasi abscissum regnum dabit illi, quem tam infesto animo persequeris, Davidi; quia non obelisti voci Domini, ut Amalecitas ad interneccionem deleres, imperantis. Quin etiam illud scito, et Israellem, et castra traditum iri in manus Philisthæorum, teque, et filios tuos cras morte oppetituros. His vocibus, quasi fulmine, percussus Saul corruit in terram, et quantus erat porrectus jacuit diu. Donec tandem allevari se passus est: et aliquid cibi, a quo tota die*

abstinnerat, mulier, et servi flagitando effecerunt, ut caperet.

Reliquum noctis, quod erat, cum iter faciendo assumpsisset Saul, venit mane ad populum Israeliticum, quem, acie ad pugnandum instructa, duxit adversus Philisthæos. Congressis exercitibus, initium fugiendi ab Israelitis factum est; quorum plurimos, et in his tres regis filios cum cæcidissent Philisthæi, totum pondus prælii versum est in Saulem, quem consecuti sagittarii graviter vulnerarunt. Timuit Rex moriturus, ne sibi adhuc spiranti hostes crudelius illuderent; et armigerum, qui a pugnantis latere non discedebat, oravit, *ut evaginato gladio percussum dominum incircumcisorum ludibrio eriperet*. Horruit ille, et tam triste ministerium abominatus, non paruit. Arripuit itaque Saul gladium, et ipse sibi carnifex factus, incubuit in eum, ac mortuus est. Puduit armigerum domino superstitem vivere, et pari exitu occubuit. Regis, et filiorum ejus mortem omnium Israelitarum fuga, aut cædes secuta est, et eo die ingenti victoria potiti sunt Philisthæi.

Luctus Davidis de morte Saulis.

(2. R. 1.) Audito Saulis exitu, haud secus quam si parentis sui, non autem infensi inimici mors nunciata esset, lacrymas profudit David. Montibus Gelboe, in quibus cædes illa facta fuerat, maledixit. Amalecitam, qui a se Sauli (incertum vere, an

falso) necem illatam dicebat, et detrahta jacenti regia insignia, quasi egregium munus, attulerat, interfici jussit. (2. R. 2.) Civibus urbis Jabes Galaad, quod Saulis, et filiorum ejus corporibus justa pie, ac magnifice persolvissent, verbis, et factis gratiam retulit. Adeo vetus, et constans fuit ejus in mortuum pariter, ac viventem inimicum amor.

David adulterio cum Bethsabee adjungit cædem Uriæ mariti ejus.

(2. R. 11. An. m. 2959.) Cum sæpe alias, tum præsertim Davidis exemplo, intellectum est, eos homines, quos singularis morum innocentia commendaverat, in maxima flagitia, ac facinora aliquando ruisse præcipites, si quando virtutem suam otio marcescere siverint, nec prius e gravi casu assurrexisse, quam misericors Deus manum ipsis porrexit salutarem. Eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, David miserat Joabum cum numeroſo exercitu, ut vastaret agros Ammonitarum, et urbem Rabbath obsideret. Ipse interim remansit Hierosolymæ. Dum hæc agerentur, accidit forte, ut David videret e tecto domus regis, in quo post meridiem deambulabat, mulierem, nomine Bethsabee se lavantem ex adverso super solarium suum. Et, ut forma erat supra modum venusta, cætus ejus pulchritudine, quam non satis caute inspexerat, missis nunciis, venire ad se mulierem jussit, atque e religioso viro fa-

ctus repente divinæ legis violator, turpi cum ea adulterio sese polluit. Quoniam vero sæpe fit, ut prima culpa, maxime si gravis est, alteram cito pariat; Uriæ marito illius mulieris, ex obsidione urbis Rabbath in urbem revocato persuadere primum tentavit David, ut domum iret pernoctatum cum uxore. At ille: *Arca Dei, inquit, et Israel, et Juda habitant in tentoriis: et dominus meus Joabus, et servi domini mei super faciem terræ cubant: et ego ingrediar domum meam, ut comedam, et bibam, et dormiam cum uxore mea? Per salutem, vitamque meam non faciam.* Virum ergo bellica laude clarissimum a Joabo exercitus duce mitti certam in perniciem, et hostium telis obrui curavit; ut quoniam nulla jam tegendi adulterii spes supererat, cum Bethsabée nuptiis jungi, conjuge interfecto, posset.

Mittitur a Deo Nathan ad Davidem.

(2. R. 11. et 12. An. m. 2970.) Post admissum tam turpe flagitium, et tam sævum facinus, quod utrumque Deo plurimum displicuerat, Davidem (o humanæ mentis cæcitas!) nec pudere videbatur, nec pœnitere. Natum e Bethsabée filium in regia domo crescere lætus videbat: et victo nuper Ammonitarum rege, alta foris, et intus pace fruebatur, si qua tamen ei esse pax potest, qui mentem gerit recentibus sceleribus inquinatam. Sed Deus, pro immensa misericordia sua, Davidis misertus,

eum primo, ut ex psalmo XXXI. licet conjicere, gravi morbo percussum affixit lecto, et saevissimis confossum doloribus admonuit infirmitatis humanæ. Deinde misit Nathanem Prophetam, qui in rectam viam evocaret errantem, et cæco, discussa mentis caligine, visum restitueret.

Parabola de ovicula pauperi erepta.

Noverat vir sanctus, et prudens, quam difficile, atque asperum factu sit reges, ac principes viros utilibus monitis instruere: et nullum fere relictum esse ad eos severæ veritati aditum inter blandas collaudantium undique aulicorum adulationes. Itaque Davidem non aperta vi, sed quasi per cuniculos aggrediendum, atque expugnandum ratus, ut in conspectu ejus stetit, his verbis exorsus est: *Erant in quadam civitate viri duo fortuna longe dispares: alter quippe omni opum genere abundabat, alter in summa rerum omnium inopia versabatur. Illi magna servorum turba, multa boum armenta, plurimi caprarum, atque ovium greges: hic nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam parva labore manuum pecunia emptam omni cura enutrierat. Creverat illa apud eum, adoleveratque cum liberis ejus simul, eunlem, quem ille, panem comedens, et in ejus calice bibens, et in sinu illius dormiens; eratque pauperi domino eo amore dilecta, quo patri filia solet. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem illum tot armentorum, et gregum possessorem, et convivium esset hospiti*

parandum, ille bobus suis, atque ovibus parcens, unicam illam viri pauperis oviculam, omnes ejus divitias, atque delicias vi ereptam mactavit, et peregrino hospiti epulandam apposuit.

- *Hærebant adhuc in animo regis aliquæ prioris justitiæ, atque æquitatis reliquiæ: et, ubi non officiebat victrix libido, recti, pravique discrimen incorrupto judicio faciebat. Itaque medium Prophetæ sermonem abrumpens, quem, quo pertineret, non videbat, et justa adversus iniquum divitem ira commotus, exclamavit: Morte dignum esse, qui talia ausus esset, et pro ablata per vim ovicula quadruplum redditurum.*

Objurgationes, et minæ Prophetæ Nathanis, et Davidis pœnitentia.

Tum Nathan nulla jam circuitione utens, et ea, quæ nuncium Dei mandata afferentem decet, fiducia subnixus: *Tu es, inquit, ille vir. Commemoravit deinde, a quibus eum malis Deus liberasset, et quot, ac quantis beneficiis cumulasset: inter octo fratres minimum, vix dum puberem, et pascentem oves unctum fuisse regem Israelitarum; e manibus Saulis acerbo odio furentis divina ope ereptum, in mortui solium, et potentiam successisse: regiam domum, regiam suppellectilem, regias etiam uxores illi traditas fuisse; quibus beneficiis, etsi magna erant, longe majora adjecturum fuisse Dominum: ipsum vero Davidem, conculcata lege divina, ex Uriæ*

Hethæi sinu uxorem rapuisse, et scelus seelere cumulantem, gladio hostium interfecisse maritum innocuum, virumque fortissimum; pessimo consilio, et exemplo. Admonuit, ne hæc flagitiose, et crudeliter admissa speraret, se impune laturum: instare merenti longam seriem malorum, quæ, ut acerbiora acciderent, originem, et quasi fontem habitura essent ipsius domum: non recessurum ab ea gladium; et uxores illius viri, qui cum aliena adulterium commiserit, impudicæ alterius libidini in ipsius solis oculis obnoxias fore.

Prophetæ objurgationes, et minas adeo non impatienter tulit David, ut regie superbiæ oblitus, palam dixerit: *Cognoscere se tandem, quum graviter adversus Dominum peccasset; nec multiplices, quæ luendæ erant, pœnas deprecatus sit. Tanta porro fuit, tam verus pœnitentis dolor, ut scrutator cordium Deus ei statim per Prophetam declarari voluerit: Translatum esse, hoc est, dimissum, peccatum ejus, et remissum, quæ adultero, et homicidæ debatur, mortis pœnam.*

Absalon adversus Davidem patrem conjurat.

Quæ a Deo justo scelerum vindicæ missum iri in Davidem mala prædixerat Nathan, ea ille omnia expertus est: et iis æquo animo ferendis fecit, ut, quæ peccatorum pœna erant, essent et remedium. (2. R. 12.) Primum omnium filium, ex furtivo cum Bethsabæe concubitu editum

amisit, ut minatus erat Nathan, et amisso, vitæ, necisque arbitrum Dominum adoravit. Deinde (2. R. 13.) incesto Ammonis filii sui in Thamarem sororem amore, et ejusdem Ammonis cæde ab altero filio Absalone in sororis vindictam facta, fœdatam regiam domum cum vidisset; ad extremum armatas adversus patrem impias filii manus vix effugit.

(2. R. 15.) Invaserat scilicet Absalonis animum insana regnandi cupido; nec, modo quod concupierat, assequeretur, quidquam pensi habebat. Nefariæ spei aditum sibi struere salutando, prehensando, osculando etiam ignotos: venditare suam operam omnibus: obviam ire accedentibus ad regem; magnifice de se, de illo criminoso loqui: dolorem simulare, quod nemo esset a patre constitutus, qui singulorum querelas audiret; dictitare: *Si quando ipse iudex sederet, tunc lites omnes juste, et cito dijudicaturum.* (2. R. 14.) Accedebat ad hæc, quæ et ipsa quandoque conciliatrix animorum est, singularis totius corporis dignitas, et ea formæ elegantia, cui nulla par erat in omni Israele. Ubi his, atque aliis artibus illectam hominum manum comparavit, patre, quod mirum videri possit, inscio: secessit in urbem Hebronem, voti, ut agebat, persolvendi causa, revera ut cogitatum consilium perficeret.

Missis per universas tribus ad sollicitandam hominum fidem nunciis, jusserat, statim atque auditus esset clangor bucci-

næ, se regem appellari. Facta ergo conjuratione valida, Israel fere universus Absalonis partes secutus est.

David egreditur cum suis ex urbe.

(2. R. 15. An. m. 2981.) Tunc David de se actum ratus, si intra urbis Hierosolymæ mœnia clausus maneret, suam, et suorum salutem fugæ commisit. Egressus est ergo rex, et universa domus ejus pedibus ejus. Extulerat quidem Sacerdos Sadocus Arcam fœderis Domini, ut fugienti pio regi ea comes esset, et solatium. At ille sive timens, ne qua in re debita tam pretioso pignori reverentia inter fugæ trepidationem violaretur, sive se, denunciatas peccatorum pœna, tunc maxime ferentem, tali honore indignum existimans: *Reporta*, inquit, *Arcam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam, et tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi: non placet, præsto sum; faciat, quod bonum est coram se.*

Transgressus torrentem Cedron David, ascendit clivum olivarum flens, nudis pedibus incedens, et operto capite. Omnis quoque populus, qui erat cum eo, operto capite ascendebat plorans.

Semei maledicta patienter fert David.

(2. R. 16.) Pervenerunt deinde prope oppidum Bahurim, unde egressus vir quidam e cognatione Saulis, nomine Semei, nulla regis dignitatis habita reverentia, et

veluti translatum jam esset in parricidales Absalonis manus sceptrum, Davidem lapidibus pariter, et maledictis cœpit incessere, nec injuriam abstinuit ab iis, qui a dextro, et sinistro latere regis incedebant, fidi fugientis comites: *Egredere*, inquebat, *egredere ex urbe regia, et regno, vir sanguinarie, et omnium, quos terra sustinet, sceleratissime. En tandem ingruit in te malorum procella, quam crudelitas tua excitavit. En ea te premunt omnia, quorum exemplum fecisti in alios. Dominum tuum, et regem Saulem regno, et vita expulisti, extincti regnum prædam sceleris tui fecisti, universam ejus domum cœlibus vastasti: et nunc tot facinorum ultor Deus ereptam tibi viro sanguinum, et tyranno regiam potestatem transmisit in manus potentioris, filii tui Absalonis.*

Cum hæc, et alia probra procaciter ingereret, ingens ira mota est cum cæteris Davidis comitibus, tum maxime Abisai: quem ad amputandum maledico conviciatori caput properantem cohibens rex patientissimus, expressa figura ejus: (1. Pet. 2. 23.) *Qui cum malediceretur ei, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: Sinite, inquit, ut Semei Davidi maledicat: Dominus enim ita præcepit ei: et quis est, qui audeat querere, quare sic fecerit? Ecce filius meus, quem genui, querit animam meam: quanto magis hic filius Jemini adversum me consurget? Permittite itaque ei, ut maledicat, secundum præceptum Domini: si forte respiciat Dominus ea,*

quæ perpetior, et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Incredibilem regis patientiam mirati omnes, dicto ægre paruerunt, et quod reliquum erat viæ ad oppidum Bahurim confecerunt, prosequente eos cum maledictis, et lapidibus, et terram spargente improbo, atque impudente calumniatore, quem impunitas audaciorum fecerat.

Absalon parentis uxoribus illudit.

Interea relictam a Davide urbem Hierosolymam ingressus Absalon, convocatos amicitiae, prodicionisque suæ socios consultare secum voluit, quid agere e re sua esset. Aliis alia proponentibus, Achitophel, cui fidei plurimum habebatur, et cujus consilia ejusdem ferme auctoritatis adhuc fuerant, quam missa e cælo oracula, nefarie suasit Absaloni: *Ut cum tabernaculum in regie domus solario tetendisset, parentis uxoribus turpiter illuderet, inspectante universo Israele: futurum enim, ut eorum, qui filii partes sequebantur, animi confirmarentur magis, cum illata parenti ejusmodi injuria iis faceret fidem, quam vere ab eo defecisset, omnemque reconciliandæ in posterum cum eo gratiæ spem esse præcisam.* Placuit perduto adolescenti scelestum consilium; et quæ patri in adulterii pœnam ante decem annos minatus erat Nathan, filius nesciens implevit.

Domini nutu consilium Achitophelis dissipatum.

Alterum Absaloni consilium dedit bellicarum rerum peritissimus Achitophel, quod ad bellum uno die patrandum pertinere videbatur. Censuit quippe, *Davidem, et socios ejus, qui lassi, solutis manibus, et fractis animis erant, quamprimum esse opprimendos*: et eam in rem ultro operam suam obtulit. Sed Domini nutu dissipatum est consilium Achitophelis utile, ut induceret Dominus super Absalonem malum, brevemque parricidæ lætitiā cito exciperet acerba mors. Et hac vice consilio Achitophelis melius visum est consilium Chusai, qui Davidi clam favens, dixerat Absaloni sententiam ejus exquirenti, *non esse ei tentandum pugne discrimen, antequam quidquid virium habebat, ex cunctis regni partibus in unum collegisset.*

Absalon prælio victus transfoditur.

(2. R. 17.) Chusai opera certior factus David, quæ esset conjuratorum mens, et consilium, Jordanem amnem transmisit. Atque ubi commeatu, rerumque aliarum, quæ bello usui esse solent, copia nonnihil recreatus est, et aliquanto majore, quam cum ex urbe fugerat, numero militum instructus; statuit adversus crescentes magis, ac magis conjuratorum vires ferro decernere: quoniam nulla eos placandi esset ratio. (2. R. 18.) Recensitis ergo militibus centuriones præfecit, et tribunos, et di-

viso trifariam exercitu, partem unam Joabo, alteram Abisai, tertiam Ethai curandam tradidit. Ipse ante signa stare, licet jam duos, et sexaginta annos natus, et communem belli aleam subire voluerat; sed tam carum caput pugnae periculis offerri populus non sivit. Cæterum, ut insitam a natura filiorum animis pietatem in parentes abjecerat Absalon, non ita paternam charitatem exuerat David: et cum prælio adesse non posset, ut impii filii vitæ ipse præsens caveret; stans juxta portam urbis Mahanaim, milites per turmas exeuntes, et præpositos iis duces obtestatus est, *ne sævirent in Absalonem, sed patri incolumem servarent*. Aliter visum erat violentæ paternæ majestatis ultori Deo. Concurrere acies numero militum, et bellandæ causa dispare: quippe altera paucos numero milites complectens, jura patria, et regia propugnabat; altera insanos proditoris, et parricidæ conatus magnis opibus, et copiis fovebat, ac tuebatur. Acriter utrinque certatum est, et nihil omissum, quod bellicæ virtutis esset, aut artis. Sed tandem Deo in eam partem, unde jus stabat, victoriam inclinante, terga dederunt Absalonis milites: et effusa fuga passim dispersos insequente hoste, ad viginti hominum millia cecidere. Ipse, qui superbos, altosque spiritus gerebat, parem animo suo exitum sortitus est. Nam dum celso mulo sublimis, subter condensam quercum præcipiti fuga rapitur, capilli, quos

densos admodum, et longos gestabat, ita ramis arboris una cum capite impliciti cohædere, ut ille cælum inter, et terram alte suspensus permanserit, mulo, cui insederat, post amissum sessorem cursum prosequente.

Viderunt multi e Davidicis militibus, veluti divina manu prohibitum a fuga, et patibulo affixum juvenem impium: et ejus perfidiam execrari satis habentes, manus ab illo continuere, ne patris dolorem filii, cui parcitum voluerat, cæde gravarent. At Joab, cui dissoluta patris in filium benignitas videbatur, omnem Davidi locum præripere festinans mitius agendi cum immerente, tres lanceas in cor pendentis defixit. Et cum adhuc palpitaret hærens in quercu; concurrentes decem juvenes armigeri Joabi, repetitis ictibus confossum interemerunt. Tum detrahitur e quercu, in grandem foveam projectus, et magno comportatorum lapidum acervo obrutus est, dignam facis suis mercedem consecutus.

David Absalonem filium luget.

(2. R. 18.) Stabat interea rex ad portam urbis, tum de pugnae eventu, tum maxime de Absalone suo sollicitus. Cumque ingenti cæde prostratos hostes, filium quoque interfectum audivisset; nihil ex insigni victoria, quæ de hostibus quidem, ac civibus suis, relata erat, lætitiæ percepit; sed filium, in ipso parricidio mortuum, æternis plendum esse pœnis animo reputans; tristem ejus exitum, quem sua ipsius

morte redemptum optasset, piis lacrymis prosecutus est, et iterum, atque iterum exclamavit: *Fili mi Absalon, Absalon fili mi! quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Absalon fili mi, fili mi Absalon?* (2. R. 19.) Et cum flendi, ac querendi nec modum, nec finem faceret: sed operto capite domi inclusus filium mortuum nomine inclamaret; ingressus ad regem Joabus, tum precibus, tum minis pervicit tandem, ut se conspiciendum præberet, ac salutandum populo: qui ex hoste victor rediens, adeo non ausus erat in paterno mœrore urbem universus ingredi latantis animo, atque habitu, ut, versa in ludum victoria, furtim quisque ingressus esset, eodem fere pudore, quo solent, qui victi, et e prælio fuga elapsi sunt.

*David Semei veniam precanti
ignoscit.*

(2. R. 19.) Cum David revocatus a Tribu Juda in urbem Hierosolyman rediret, singulæ civitates, quasi suis excitæ sedibus, in regis occursum properant. Tum manare aliis præ gaudio lacrymæ, quod tam benignus in pace rex, tamque fortis in bello imperator sibi restitutus esset; suam alii stultitiam increpare, et fluxam fidem, quod adolescentem impia invadendæ paternæ potentæ cupidine correptum justo, ut pote divinitus electo, regi prætulissent: omnes studio in reducem, et obsequio certare.

Adest et maledicus ille conviciator Se-

mei, qui suæ adversus optimum Regem petulantia sibi conscius, fractio nunc, et abjecto animo procidit ad pedes ejus, et humi prostratus rogat: *Ne meminerit insectationum, et maledictorum suorum: se agnoscere, quam graviter peccaverit; sed ut sua insignis in Regem procacitas fuit, sic jam reverentiam, et fidem eminere.* Fictam, aut tardiorẽ perfidi hominis pœnitentiam, et solo mortis metu expressam peccati confessionem non tulit Abisai, et qui convicia confidenter, et proterve fundenti cervicem abscindere antea voluerat, debitam pœnam etiam ad humiles preces descendenti tamen irrogari postulabat. Sed quam patiens injuriæ in rebus adversis fuerat David, tam fuit clemens in secundis. Nam eandem, quam prius, in Semei benignitatem animi retinens, et increpito Abisai: *Quod eo ipso tempore, quo sibi, adultero olim, et homicidæ regnum, et vitam servasset Deus, se ad plectendam capitali supplicio verborum injuriam excitaret; nolle se, ait, præsentem lætitiã cuiusquam funere corrumpi, ac fœdari: et juravit, non esse moriturum Semei.*

Omnem populum Israeliticum recenseri jubet David.

(2. R. 24. 1. P. 21. An. m. 2987. Extinctis merita morte Absalone, et Seba, pessimis rerum novandarum auctoribus, redierant toto corde ad Davidem omnes Tribus Israelis: et Philistæos arma semper infelicitè adversus Davidem tentata retrahere ausos ma-

igna clades affecerat. Compressis ergo tam exteris, quam domesticis motibus, placida pace florebat regnum Israeliticum, et magnis tum virorum, tum opum audibus crescebat. Tunc, ut adversus superbiam venenum vix unquam satis cauta ulla pietas est, Regem propter imperii incrementa sibi fortasse potius plaudentem, quam bonorum omnium auctori Deo gratias agentem mala cupido incessit recensenda gentis Israelitarum: et jussit, exercitus sui principem Joabum, peragratis omnibus Tribubus a Dan usque Betsabee, numerare eos viros, qui viginti annos, et supra haberent.

Vidit vir aliunde non admodum religiosus, censum illum, cujus nulla probabilis causa occurrebat, ingratum fore Deo: *Quem, respondit, orandum potius esse, ut adauget populum, ac centies majorem efficeret. Regi vero omnino deponendam intempestivam illam, et quæ fortasse funesta quoque futura esset, numerum suorum ineundi libidinem.* Sed, ut vehementes plerunque sunt, et obstinata regis voluntates, et id consilii Davidi in mentem venire permiserat Deus, ut Israelitas, adversus quos ob peccata iratus erat, puniret: nec principi militiae, nec aliis ducibus recta monentibus paruit. Per decem circiter menses lustrata est terra, quæ sub Regis ditione erat; factaque a Joabo, et oblata Regi descriptione populi, inventa sunt in Israele undecies centena millia virorum fortium, qui educere gladium ad pugnandum possent, et in Juda

da circiter quingenta millia. Neque tamen Joabus numeravit Tribus Levi, et Beniamini, eo quod invitus exequeretur regis imperium.

Septuaginta hominum millia pestis absumit.

Vix id rescivit David, cujus cognoscendi cupidine tanta flagrabat, cum eum talia optasse, ac mandasse puduit, pœnituitque: et percutiente eum corde suo, dixit Domino: *Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.* Sequenti die accessit ad eum, ita jubente Deo, Gad Propheta, et dixit: *Trium tibi datur optio; quod ex his volueris, unum elige. Aut tribus annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur, aut certe tribus diebus gladius Domini, et pestilentia versabitur in terra tua.* Nunc ergo delibera, et vide, quid me renunciare velis ei, a quo missus sum. Ad tales angustias redactus David, respondit: *Coarctor supra modum: sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quam in manus hominum.* Et rejectis famis, ac belli malis, a quibus reges tutos præstare solent opes suæ, malum regnantibus æque, ac plebeculæ formidandum, pestilentiam elegit. Quæ cum in omnes sine discrimine passim sæviret, ita ut septuaginta hominum millia absumpsisset, et videret David Angelum

stantem inter cœlum, ac terram gladio evaginato, et verso contra Hierosolimam; humi prostratus inter majores natu ciliciis vestitos, se unum pro omnibus pœnæ offerebat, dicebatque: *Ego sum, qui peccavi, ego inique egi. Iste grex quid commisit? Domine Deus meus, vertatur, obsecro, manus tua in me, et in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.* Tum erecto altari in area cujusdam Areunæ, siue Ornan Jebusæi, sicut Dei jussu eum monuerat Gad Propheta, Domino holocausta obtulit, quæ misso e cœlo igne accepta habere visus est; misertusque pereuntis hominum turbæ, et placatus David, dixit Angelo percutienti: *Sufficit, nunc contine manum tuam.* Convertit ille gladium suum in vaginam, et statim desiit grassari pestilentia, cohibitaque est plaga ab Israele.

Sita autem erat area illa Jebusæi in monte Moria, ubi Abrahamus filium Isaacum Domino in holocaustum offerre paraverat: et hunc ipsum locum ad ædificandum Deo templum deinde elegit David.

*Ezechias a rerum sacrarum cura
regnandi exordium ducit.*

Ex viginti regibus Judæ, qui a Salomonis morte annos circiter quadringentos imperium obtinuerunt, insignis paucorum in Deum pietas fuit, multorum vero impietas. Quemadmodum autem inter impios præceteris numeratus est Achaz, sic inter pios excelluit filius ejus Ezechias, qui tali pa-

re genitus, exemplo suo comprobavit, pietatem, bonorum omnium præstantissimum, non a parentibus ingenerari filiis, et tradi, sed desuper fluere ab eo: (*Eccl. 15. Prov. 2. 1. Jacob. 1.*) *A quo uno est omnis sapientia, et omne donum optimum.*

(*Ann. m. 3278. 2. P. 29. 4. R. 18*) Regiam potestatem adeptus ea ætate, qua plerumque libidines sese profundunt universæ, non se inertia, neque luxuriæ corrumpendum dedit. Verum a rebus sacris regnandi initium ducendum ratus, ipso primo regni mense clausas dudum a patre valvas templi Domini apernit, instauravitque, et congregatos Sacerdotes, ac Levitas blande compellans, admonuit: *Multos jam annos omnipotentis Dei cultum neglectum jacere: nullam Tabernaculi reverentiam esse, nullam sacrificiorum curam. Concitatum fuisse propterea furorem Domini adversum Judam, traditosque multos et in sibilum, et in captivitatem, et in interitum. Precibus tandem, et pio cultu placandam esse iram divini numinis, et novum cum eo fœdus in-eundum. Eos porro cetero populo præire exemplo oportere, quos sibi ministros ipse elegisset Deus.*

Eo, quo par erat, gaudio regis verba excepta sunt, et omnibus facta spes illum in Davidis mores, atque instituta abiturum. Statim domus Domini, et cuncta ejus supellex, et vasa, quæ Achaz polluerat, ab omnibus sordibus per dies multos rite purgata sunt, et expiata. Tum Ezechias medius inter omnes principes civitatis, quos

propterea convocaverat, ascendit in Templum, et tam suo, quam illorum nomine obtulit et tauros, et arietes, et agnos; et hircos, quos mactaverunt Sacerdotes pro piaculo universi populi Israelis. Cumque finita esset *oblatio*; rex, et omnes, qui aderant, incurvati adoraverunt. Obtulit quoque universa multitudo et laudes, et hostias; et holocausta mente devota; atque, ut victimarum sanguine imbui altare non desineret, providens boves sexcentos, et tria ovium millia, Domino consecravit. Cum autem sacris operarentur Sacerdotes: stabant Levitæ, ex mandato Ezechix, cum cymbalis, et psalteriis, et citharis, et aliis organis, quibus clangebant, et concrepabant, canentes laudes Domini, et cantantes psalmos Davidis, et Asaph, omni turba interea prona adorante. Magna porro lætitia perfusus est Ezechias, et omnis populus, quod tam fausta repente rerum mutatio facta esset, et hanc sibi mentem immisisset Dominus.

*Celebrandi Paschatis consuetudo
renovatur.*

(2. P. 130.) Haud multo post, inito cum principibus, et civibus Hierosolymæ consilio, Ezechias diu intermissam celebrandi Paschatis consuetudinem revocare statuit. Et pro eo, quo ardebat, studio vera pietate imbuendi non eos solum, qui suo subiecti essent imperio, sed etiam dispersos per quaslibet Tribus Israelitas; nuncios alios

alio dimisit cum epistolis, quibus hortabatur omnes : *Ut reverterentur quamprimum ad Dominum Deum patrum suorum. Sic enim futurum affirmabat, ut Deus, qui clemens esset, et misericors, non averteret faciem suam ab ipsis : sed et pressos duro servitii iugo reduceret in patriam ; et reliquias, quæ effugerant manum Theglathphalasi regis Assyriorum, præsentis auxilio adjuvaret.* Orabat ergo, ne indurarent cervices suas, sed traherent potius manus Domino, ac servirent, et alacres properarent ad sacrarium ejus.

Singulas civitates velociter peragrare cursores regii, multis illos irridentibus, et impie cavillantibus, dum alii Ezechix consilio obtemperantes ibant in urbem Hierosolimam. At vero, qui hominum corda pro arbitrio flectit, Deus, hanc cuncto populo Judæ mentem dedit, ut regi salutaria suadenti ultro obsequeretur. Itaque ea hominum lætitia, et frequentia, ea etiam victimarum copia, quanta nunquam antea, Azymorum, et Paschæ solemnitas celebrata est. Quippe duo millia taurorum, et ovium septemdecim millia multitudini præbita sunt a rege, et principibus. Benedixerunt populo Sacerdotes, atque Levitæ : et exaudita est vox eorum, perveneruntque preces ad domum sanctam Dei in cælo.

*Deorum simulacra, et serpens
æneus confringuntur.*

(2. P. 31. 2. R. 18.) Cum rite, et sancte peractæ fuissent Paschales cæremoniæ, qui-

bus præter morem additi fuerant dies septem in gratiam populi ita postulantis; omnes, conversis jam ad unam veram religionem animis, et falsorum Deorum cultum detestati, per singulas urbes non Judæ solum, et Beniamini, sed etiam quarundam aliarum Tribuum diversi abiere; neque pia ira accensos prohibuit simulatorum elegantia, aut materia, ararum opulentia, amœnitas lucorum, quominus cuncta frangerentur, demolirentur, succiderentur.

Quod ut libentius, et majore animo facerent; Ezechias, qui suos factis multo magis, quam verbis admonebat officii, ipse confregerat serpentem æneum, quem a Mose, jubente Deo, erectum in deserto, per ætates multas omni cura, et reverentia servaverat Israel: pretiosum quidem depulsæ quondam ad ejus aspectum lethalis plagæ monumentum, et clarum exaltandi aliquando in crucem Christi signum; sed cui declinantibus, ut fere fit, a prisca veneratione in pravam religionem animis, jamdudum thus adoleri mos erat.

*Sacrificiis, et sacrorum ministris
providet Ezechias, vincitque
Philisthæos.*

Sua divino cultui restituta integritate, definitis etiam, quæ aut Sacerdotum, aut Levitarum Ordini implenda erant secundum Mosis legem, officiis, regiarum divitiarum usum nullum potius existima-

vit Ezechias, quam si earum pars aliqua in divinæ majestatis honorem cederet. Voluit, ut certus quotannis sumptus e resua impenderetur in holocaustum, Domino per singulos dies mane, et vespere offerendum, Sabbatis quoque, et calendis, et solemnitatibus ceteris.

Providit etiam, ut Sacerdotibus, et Levitis, qui Templi ministerio erant additi, suppetent, quæ ad victum essent necessaria, quo omnis propter illa curæ expertes, suo quisque officio, sicut olim a Mose constitutum fuerat, toti vacarent. Præcepit ergo, ut primitiæ iis darentur, et decimæ. Quod mandatum regis cum percrebuisset, pervenissetque ad aures multitudinis; illico tantum frumenti, et vini, et olei, et mellis, et omnium, quæ e terra gignuntur, obtulerunt, ut, saturatis Sacerdotibus, ac Levitis, et acervos eorum, quæ remanserant, exhibentibus, horrea in domo Domini aut vetera refici, aut nova ædificari Rex jusserit ad condendas, quarum magna copia erat, reliquias.

(2. P. 31. v. 20. 21. 4. R. 18. v. 5. 6. 7.) In his, et aliis, quæ ad revocandam, augendamque rerum divinarum curam, ac reverentiam præstitit Ezechias, requirens Deum toto corde suo, operatus est, quod bonum erat, et rectum, et verum coram eo. Et ut adhæsit Domino, fecitque mandata ejus, fuit quoque Dominus cum illo, ita ut in cunctis, quæ aggredereetur, sapienter, ac fortiter se gereret.

(4. R. 18. v. 8.) Speraverant Philisthæi, regem, qui totus in Dei sui cultum versus videretur, nihil animi ad bellum aut inferendum, aut propulsandum habiturum. At magna clade ab Ezechia affecti intellexerunt; illam animi fortitudinem, quæ in subeundis armorum periculis posita est, pietate in Deum, si cui ea contigit, mirum in modum augeri, non vero frangi, aut debilitari. Noluit quoque Ezechias servire Assyriis, et impositum sibi jugum tributi excussit.

Sennacheribus multas Judæ urbes capit.

(2. R. 18. P. 32. Is. 36. Ann. m. 3291. Ezechie 14. 7. 18. 8. 7.) Ubi potentissimus Assyriorum Rex Sennacheribus audivit, Ezechiam a pendendo tributo immunem regnare velle, eum armorum vi cogere, ejusque regnum omni clade vastare statuit. Itaque coacta innumerabili peditum, equitum, et quadrigarum multitudine, in Judæ fines irrupit, privatam tantum injuriam, ut putabat, ulturus. At virga erat, et baculus furoris Domini. Ipse sibilo immensa illa agmina, quasi apum examina, evocaverat. Ipse exundantes illas rapidi fluminis aquas in terram Judæ adduxerat. Ad famam adventantis hostilis exercitus, fuga passim ex agris in loca munita fieri: concurrere ad arma, qui militaris ætatis essent: urbium munimenta collapsa refici, nova extrui: frumenta, missilia, et alia, quæ ferendæ obsidioni usui esse poterant, undique com-

portari. Sed irrita omnis illa trepidatio, irritus labor fuit. Ubi longe, ac late vacuos campos obtinuit Sennacheribus; huc, et illuc arma circumferens, civitates natura, aut opere munitas, alias intra paucos dies expugnavit, alias solo nominis sui terrore reseratis portis victorem exercitum accipere coegit: ita ut una fere superesset urbs Hierosolyma, quæ incendii cuncta corripientis vim potius nondum experta, quam latura videretur.

Ezechias populum hortatur ad spem reponendam in Domino.

In regiam urbem omnem belli impetum ac molem verti intelligebat Ezechias, simulque quam parum præsidii aut in murorum munitionibus, aut in civium fortitudine reponendum esset. Nihil expectabat auxilii ab Æthiopibus, et Ægyptiis; ad quos ut legati, et munera mitterentur, nonnulli principum, ipso frustra adversante, pervicerant. (4.º R. 18. 30. Is. 36. 15.) Totam in Domino exercituum spem ponebat, ab eo uno salutem expectandam putabat, ac prædicabat; habito tamen cum principibus, et viris rerum bellicarum peritis consilio, ex communi omnium sententia industrie agens, ea fecit, quæ hostibus incommodo, civibus vero salutem esse possent. Fontium, qui extra urbem fluerent, capita obturari, et rivus omnes, qui campos interfluebant, averti, quo infinita illa hominum, ac jumentorum multitudo

sibi conficeretur, curavit. Eversum murum restituit, alterum forinsecus addidit, et turres superextruxit. Tum gladios, et hastas, et clypeos, et alia omnis generis arma, telaque excudi jussit, et in exercitu suo multos duces, ac praefectos constituit. Postquam nihil non parasse, ac molitus esse visus est, quod ad hostem humanis viribus propulsandum a muris valere posse populus judicaret; eam, quam pectore fovebat, divini auxilii spem non dubiam in suorum quoque animos tentans transfundere, iis in platea congregatis dixit: *Viriliter agite, et confortamini. Ne paveatis, et nolite timere regem Assyriorum, atque universam multitudinem, quae cum eo est. Multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. Est quippe cum illo brachium carneum: nobiscum vero Dominus Deus, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis.* Nonnihil ad caelestis opis spem erectus est animus multitudinis cum his Ezechiae verbis, tum Isaiae Prophetae monitis, ac vaticiniis, qui jam antea venturum Assyrium praedixerat, (*Is. 10. c. 24. et c. 14. 24. 25.*) ejusque itinera, castrorum metationes, singulas viatorias, sacrilegas minas, et cogitationes, quasi videns, audiensque, praenunciarat, et tum ferocissimum hostem, quasi lagunculam, confringendum esse, et conterendum, et conculcandum, salva urbe Hierosolyma, affirmare non desistebat.

Ezechias a morte imminente liberatus.

(4. R. 20. 2, P. 32. Is. 38.) Dum in urbe omnia belli apparatu strepunt, et alii, pro cuiusque ingenio, mœrore confecti jacent, alii varia obsidionis mala fortiter laturos videntur, Ezechias subito morbo correptus est. Qui cum quotidie magis ingravesceret, accessit ad ægrum Isaias Propheta, et nihil regiam majestatem reveritus, ubi imperanti Deo parendum esset, dixit ei : *Hæc dicit Dominus : rebus tuis provide, quia morieris tu, et non vives.* Regis dolorem vehementer augebat pius timor, ne et morbus, quo conflictabatur, et denunciata proxima mors gravioris delicti, in quod fortasse incidisset imprudens, pœna essent; maxime cum necdum ei ulla stirps virilis esset, quam tamen in Davidis posteris usque ad Messiae tempora non defuturam, pollicitus fuerat Deus. Itaque averso a luce vultu, conversusque ad parietem, magno fletu oravit Dominum, ut miseretur sui. Precibus ejus, ac lacrymis motus Deus, mutata statim sententia : *Eum intra dies tres depulso morbo valentem ascensurum esse in templum : quindecim annos ejus vite additum iri : et urbem Hierosolymam ab regis Assyriorum assultibus liberam fore* pollicitus est. Quæ Dei promissa ut præsentis signo confirmaret idem, qui ea ferebat, Propheta Isaias; solis umbram, ipsumque solem per decem retro lineas in horologio reverti, rege ita postulante, jussit. (Is. 38. 8. Eccl. 48. 26.)

*Ezechias thesauros suos Babyloniiis
ostentat . . .*

(4. R. 20. 2. P. 32. Is. 39. 4. R. 2. v. 6.)
 Ubi primum ex morbo convaluit Ezechias,
 gratias egit ei, qui pro sua potentia, et
 sapientia mortales *deducit ad inferos, et re-*
ducit; ediditque canticum, quod in li-
 bris Isaia: Prophetæ extat. Neque tamen
 (quæ est humanæ mentis infirmitas sem-
 per in præceps ruentis, nisi præsens ad-
 sit auxilium Dei!) retribuit ille Domi-
 no secundum beneficia, quæ acceperat: sed
 elevatum est, atque exaltatum cor ejus.
 Venerant cum muneribus, et litteris missi
 a Rege Babyloniorum legati, qui Ezechia:
 restitutam valetudinem gratularentur; et ut
 syderum motus sedulo contemplari solebat
 Babyloniorum gens, interrogarent de por-
 tento, quod nuper acciderat. Tunc Deus,
 cujus *judicia abyssus multa, et viæ investi-*
gabiles, (Ps. 35. 7. Rom. 11. 33.) dereliquit
 eum, ut tentaretur, et nota fierent omnia,
 quæ erant in corde ejus. Thesauros ille si-
 bi plurimos congregaverat argenti; et au-
 rî, et lapidum pretiosorum, et aromatum,
 et unguentorum, pigmentorumque, et va-
 sorum, et armorum. Apothecas quoque ha-
 bebant frumenti, vini, et olei, et præse-
 pia jumentorum, et caulas pecorum, et
 greges ovium, atque armentorum innume-
 rabiles. Hæc ille universa, et singula, qui-
 bus ab ipso Domino inclytus fuerat factus,
 legatis Babylonicis ostendit plus æquo læ-

tus, et quod unus cordium scrutator Deus cernebat, sibi ipse plaudens, ac tacite superbiens. Hanc in pio rege mentis elationem non impunitam voluit, *qui, quos amat, arguit, et castigat* (Apoc. 3. 19.), et ad eum misit Isaiam, qui denunciaret: *Omnes illos, quos Babyloniiis ostentasset, thesauros, esse aliquando in eorum manus transferendos; et filios ejus in aula Regum Babyloniorum servilibus ministeriis functuros.* Agnovit ille et culpæ gravitatem, et æquitatem pœnæ. Et quia humiliatus est tam ipse, quam habitatores Hierosolymæ, idcirco non venit super eos ira Domini tempore regis Ezechia.

*Ezechiam adversus Rabsacis impia, ac
superba dicta consolatur Isaias.*

(4. R. 18. 2. P. 32. Is. 30.) Interea urbem Lachis cum universq; exercitu obsidebat Sennacheribus. Ad quem cum Ezechias trecenta talenta argenti, et triginta talenta auri misisset, ut pacem redimeret, et ab urbe regia tempestatem magis in dies imminentem averteret; ille accepta pecunia, quam regi *a se peccatum fuisse* dicenti, et pacem oranti imperaverat, promissis non stetit: et non modo belli consilium non adjecit, sed etiam tres exercitus sui duces cum parte copiarum ire Hierosolymam ad Ezechiam jussit. Qui cum regem ad colloquium frustra evocare tentassent, unus inter eos, nomine Rabsaces, dixit iis, quos ad cognoscenda legatorum postulata miserat Ezechias, stante supra

murum, atque audiente populo: *Ezechiam inani fiducia nitentem defecisse a magno rege Sennacheribo. Nullam ei spem repouendam esse neque in rege Ægypti, neque in Deo suo: quorum alter baculus esset arundineus, cui si quis innixus fuerit, comminutus ingrediatur, et perforet manum ejus; alter non magis populum Judæ ab Assyriorum armis tutum præstiturus esset, quam gentes plurimas sui Dii præstitissent. Plebem monuit, ut caveret, ne in apertam perniciem præceps rueret, et se vana persuasionē deludi pateretur a rege suo, qui certum auxilium pollicebatur ejus Dei, cujus voluntate ipse egressus esset ex Asia rex Sennacheribus ad disperdendam gentem, quæ rebelli regi pareret. Denique nihil a civibus Hierosolymæ fieri melius posse contendit, quam si eum regem, quem nulla locorum asperitas, nulla militum copia, nulla humana, divinaque vis retardarat, intra portas ultro reciperent, sub illius deinde auxilii umbra comesturi unusquisque in patrio solo de vinea sua, et de ficu sua, et bibituri aquas de cisternis suis: aut transferendi in terram, quæ similis esset terræ eorum, terram fructiferam, et fertilem, terram et panis, et vini, et olei, et mellis feracem.*

(4. R. 19. Is. 37.) Cum hæc, aliæque multa et adversum se, et contra Dominum Deum superbe, atque impie dicta ad sollicitandam populi fidem accepisset Ezechias; scidit vestimenta sua, operuit se sacco, et ingressus Templum, ut divinam opem imploraret, primos regis domus ministros, et

seniores Sacerdotum, saccis pariter opertos ad Isaiam misit, qui referrent, quam sacrilegas in Deum voces effudisset nomine regis sui Rabsaces. Jacere in domo Domini humi prostratum Ezechiam, iisdem excruciatum doloribus, quibus soleret mulier parturiens, et quoniam timeret, ne preces illas iratus Dominus, aversaretur, postulare a Propheta, ut ipse oraret pro miseris populi reliquiis. Respondit Isaias, Assyriorum minis terreri Ezechiam non oportere: omnes superbi, et impii regis conatus inanes futuros: reversurum enim illum in eas, unde profectus esset, terras: et ibi cruenta morte interiturum.

Ezechia divinum auxilium iterum pollicetur Isaias.

(4. R. 19, Is. 37.) Quæ habenda esset Isaiæ verbis fides, statim compertum est. Nam cum Sennacheribo, urbem Lobnam obsidenti nunciatum esset, Theracam Æthiopix, atque Ægypti Regem e finibus suis egressum esse, ut urbi Hierosolymæ veniret subsidio; relicta obsidione, properavit in occursum ejus, missis prius ad Ezechiam alteris legatis cum litteris, quarum summa hæc erat: Non debere eum decipi inani spe, ac fiducia in Deum suum, cujus potentia, quantacumque illa prædicaretur, neque ipse, neque urbs Hierosolyma eripi possent e manibus Assyriorum; sicut Deorum suorum ope erepti non fuissent ceteri reges, ac populi, quos bello vicerat. Ezechias acceptis, lætisque litteris, ascendit

in templum, et expandit illas coram Domino, ejus oculis quasi legendas subjiciens, dixitque: *Domine exercituum, Deus Israelis, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cælum, et terram. Aperi Domine oculos tuos, et vide; inclina aurem tuam, et audi omnia verba, quibus Sennacheribus exprobravit tibi Deo viventi. Vere, Domine, desertas fecerunt gentium terras reges Assyriorum, et dederunt igni, ac comminuerunt Deos earum. Non enim erant Dii: sed opera manuum hominum, lignum, et lapis. Et nunc, Domine Deus noster, salva nos e manu ejus: et cognoscant omnia regna terræ, te esse Dominum Deum solum.*

Dum has ad Deum preces fundit Ezechias, quibus justam ejus adversus Sennacheribum iram, quæ quasi sopita videbatur, exeitet, adsunt missi a Propheta, qui Regem, bonæ quidem spei plenum, sed, ut in tali tempore, gravibus anxium curis consolentur, doceantque: *Exauditum fuisse a Domino superbum Sennacheribum, qui et vocem, et oculos exaltaverit contra Dominatorem universæ terræ, Sanctum Israelis; qui se et succidisse sublimes cedros, et agros vastasse, et amnes exsiccasse gloriatur; qui templo Excelsi, et urbi Hierosolymæ ferrum, et ignem minetur; ultricem Dei manum tandem experturum. Equum illum impatientem freni, et ferociter exultantem, jam-jam potenti virgæ domitum, perforatis circulo naribus, et constrictis camo labiis, reducendum esse in viam, per quam venerit.*

Victorem tot gentium, qui curru sublimis incedere solitus sit, per ea loca, quæ vincendo peragrasset, et infinitis prope agminibus complexset, vix paucis suorum comitatum turpiter fugiturum. Urbem Hierosolymam, quæ ex infensi hostis faucibus eripi non posse videatur, adeo non expugnandam esse, ac diripiendam, ut ne ullo quidem aggere ab eo circumdanda sit, et opugnanda: sed protecturus sit eam, ac servaturus Dominus propter se, et propter servum suum Davidem. Inani superbia tumens regem Assyriorum, quæ prospere gessisset, suo ipsius consilio, suæ fortitudini, tribuere: sed Dei, cui tam proterve illudat, æterno decreto, ac nutu cuncta parata, qui ipse eum adduxerit ad punienda peccata populi.

*Ob advocata externa auxilia sibi
plaudunt principes Jude.*

Cum primum in regnum Judæ irruerat Sennacheribus, futuri præscius Isaias (c. 20. 30. 31.) monuerat, ut jam dictum est, populum Hierosolymæ, ut quiesceret: nihil ab irato principe metuendum esse: omnem spem collocandam in Domino, cujus potentiæ, ac voluntati nulla humana vis valeret resistere; neque externa accersenda auxilia, quæ nihil profutura essent, imo plurimum nocitura: Ægyptium, ad cujus opes confugi oportere dicebant nonnulli, hominem esse, non Deum; et equos ejus carnem, non spiritum: Domino manum suam inclinante, corruiturum auxiliatorem, et

magnam ex Ægypto, et Æthiopia juvenum, ac senum turbam discalceatam, et corpore turpiter discooperto, captivam abductum iri a rege Assyriorum. Quod vaticinium ut non mentem solum, sed etiam oculos multitudinis afficeret, (*Is. c. 20.*) ipse discalceatus, et seminudus, Deo sic jubente, urbem perambulaverat. Sed Prophetæ recte monenti, et vera prædicenti nullam fidem habuerat Principum Judæ major pars; et magnum se operæ pretium existimaverant facturos, si et legationibus, et muneribus Ægypti, atque Æthiopiæ regem percellere possent ad arma adversus Assyrios movenda. Quod cum, Ezechia prohibere non valente, præstitissent: et res ex animi sententia cessisse videretur, quia Tharacam universas regni vires secum trahentem accelerare ad decertandum cum Sennacheribo nunciabatur: sibi plurimum placebant, quod Prophetæ, et Regis pia potius, quam tuta suadentium posthabitis consiliis, ad humanum auxilium respexissent, et cum certam Ægyptiorum, atque Æthiopum de Sennacheribo victoriam prædicarent; proximam omnis molestiæ liberationem suæ in tractandis, quæ bellum, et pacem spectarent, solertiæ tribuendam esse jactitabant.

Victis Æthiopiæ, et Ægypti exercitibus accedit ad urbem Hierosolymam Sennacheribus.

Sed (*Is. c. 14 v. 27.*) quod Dominus decrevit, quis poterit infirmare? et ubi ma-

mus ejus extenta est, quis avertet eam? Quæ Propheta a Deo. monitus. ventura prædixerat, ea eventus comprobavit, idemque arguit, quam inania sæpe sint hominum consilia, quam fallaces spes. Conjunctos Æthiopæ, et Ægypti exercitus fudit, cæditque Sennacheribus: et cum castris omni opulentia refertis potitus esset; eos, qui cædi superfuerant, effusa fuga recedentes, in Ægyptum usque persecutus, multam inde prædam, multos captivos abduxit.

(*Is. 10. v. 20.*) Tam insignis victoriæ gloriæ suæ ipsius fortitudini tribuebat demeritis superbus Rex, securim, aut terram imitatus, quæ quidquid laudis debetur robori, aut peritiæ artificis, a quo movetur, sibi vindicaret. Factus itaque multo quam ante ferocior, et novis viribus instructus, magnis itineribus contendit Hierosolymam. ad obterendum hostem, quem omni jam spe, atque ope destitutum putabat; et ipsi omnipotenti Deo minitans, unicam ejus in terris sedem, unum sacrarium tam facile se funditus eversurum prædicabat, quam multiplices aliorum Deorum aras, statuas, templa sustulerat. Hos animos gerens, propius muros accessit, et castris positis, quæ ad obsidendas, expugnandasque urbes opus sunt, erat jamjam apparatus.

Vocabatur tum Dominus. (*Is. c. 22. v. 12. 13.*) universum populum Judæ ad fletum, et ad planctum, ad calvitium, et cingulum sacci: at pro his apud nonnullos. (quæ est humanæ mentis perversitas, gaudium, et

lætitia!) occidere vitulos, et jugulare arietes, comedere carnes, et bibere vinum una cura erat. *Comedamus*, inquebant, et *bibamus: cras enim moriemur*. Alii contra inter miserabiles conjugum, et liberorum ejulationes dolore pene eneati, et domi inclusi, mortem savissimam, aut duram servitutem expectabant. Omnes, si quos forte excipias, spes tota deseruerat: et eorum iudicio temeraria, atque insana regem suum habebat fiducia, qui in tam afflictis, ac perditis rebus Prophetæ adhuc fausta vaticinanti crederet, et de promissa ope divina adeo non desperaret, ut etiam certam de fortissimo hoste mœnia circumsidente victoriam cum civium fere omnium irrisione polliceretur.

*Deletus exercitus Sennacheribi, ipse
a filiis deinde occisus.*

Verum, (Ps. 2.) *qui habitat in cælo irridet impios; et tanquam vas figuli confringit eos: scutum autem est omnium sperantium in se.* Illa ipsa nocte, (2. R. 22. v. 31.), quæ regis Sennacheribi reditum ex Ægypto, et ejusdem de oppugnanda urbe Hierosolyma consilium secuta est, micuere repente e cælo fulgura super castra Assyriorum, auditus horrendus tonitruum fragor, et visa passim cadere fulmina, inter grandinem ventorum turbine incussam, et imbrem torrentis modo effusum: percussitque Angelus Domini centum, et octoginta quinque hominum millia; intacto, ut

apertius, et crudelius periret, ipsorum rege: qui cum diluculo surrexisset, et cadavera suorum passim jacere sparsa conspexisset, intellexit tandem quanto intervallo distat terra a cœlo, tanto humanas vires a veri Dei potentia distare. (*Is. c. 30. v. 30. etc. 4. R. 19. 2. P. 32. Is. 37.*) Fracti sunt spiritus illi feroces: et quasi victricem, formidandamque Omnipotentis manum tergo suo inhærentem sentiret, trepida, et turpi fuga cum paucis suorum reversus est in Assyriam, suæ cladis ipse nuncius futurus, et nefariis filiorum gladiis confodiendus. Nam cum in regia urbe Ninive staret ante aras Dei sui Nesroch, eum filii duo Aramesech, et Sarsar infando quidem parricidio, sed morte merita contrucidarunt: ita regente omnia divina sapientia, et justitia, ut qui adversus vitæ, et omnis regis potestatis auctorem impie insurrexisset, ipse et vitam, et regnum sibi per vim eripi a filiis, sanctas naturæ leges impio facinore conculantibus, videret.

Ezechiæ pietas et mors.

(*2. P. 31. 2. R. 20.*) E tam præsentis periculo præter omnium circa populorum opinionem, divinitus liberatus Ezechias, eos in tantam Dei Israelitarum timorem, et tantam pietatis suæ reverentiam adduxit, ut alii eum deinde bello lacessere nefas esse, et periculosum ducerent: alii magna quoque munera ei, tanquam communi ab

impotenti Assyriorum dominatu liberatori, et hostias Domino in urbe Hierosolyma immolandas mitterent. Itaque per reliquam vitam placida pace frui ei licuit: deditque illi Dominus filium regni successorem futurum, et amplas omnis generis divitias (4. R. 18. 2. P. 31.). Ipse autem fecit, quod erat bonum coram Domino, sicut David pater ejus. In Domino Deo Israelis tum maxime speravit, cum nullus superesse videretur spei locus. Neque ante, neque post eum fuit similis ei in cunctis regibus Juda. Adhæsit Domino, nec deflexit ab eo, fecitque quæ ab illo fuerant præcepta Moysi. Unde et erat Dominus cum illo, et quoniam in omnibus, quæ aggrediebatur, sapienter agebat, ea illi feliciter cadebant. Porro viginti, et novem annos regnavit. Mortui exequias celebravit universus Juda: et inter sepulcra avorum regum loco insigniore conditus est (*Ann. m. 3306. 2. P. 32.*).

Quoniam *omnia in figura contingebant* (1. Cor. 10. 11.) populo Israelitico, satis constat ex multis sacrorum librorum locis, urbem Hierosolymam, quæ ab omnibus superbi Sennacheribi conatibus illæsa permansit, expressam esse imaginem Ecclesiæ Christianæ, quam nec Diabolus, nec conjurata *hereticorum*, et improborum hominum vis valeant convellere.

SYNOPSIS VITÆ

Domini nostri Jesu Christi, Beatæ Mariæ Virginis, ac SS. Apostolorum.

*De Christi genealogia, Nativitate,
et Baptismo.*

Christi genus ac stirpem Sancti Matthæus, et Lucas Evangelistæ varie descripserunt, Eos inter se dissentire objecerunt jam olim adversarii Religionis Christianæ; verum eos conciliant antiqui Patres.

Christus Jesus, æternus Deus, æternique Patris Filius, in Bethlehem Judæ natus est, in diebus Herodis Regis, cum descriptio Imperii fieret ex edicto Augusti, et Cyrinus in Siria et Judæa provinciam illam census universalis obiret. Natus est Consulibus Augusto Cæsare 11. seu 12. et L. Cornelio Sulla II. Partum sacratissimum enixa est Deipara in spelunca Bethlehemo vicina.

Octavo die circumcisis est Christus, et Jesus nomen suscepit. Deinde adoratus fuit a Magis, qui stella duce ab Oriente venerunt, et munera ei obtulerunt aurum, thus, et myrrham. Post Magorum discessum, Angelo monente, Joseph cum Maria et Puero Jesu in Ægyptum fugit, ut Herodis persecutioni illum eriperent.

Interea cædem infantium imperavit Herodes in Bethlehem et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis. (Matth. 2. 16.) Celebre est Augusti dictum de Herodis sævitia in Judæorum infantes ipsumque ejus filium, quod refertur a Macrobio (lib. 2. Saturnalium cap. 4.) Cum audisset, inquit, inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: *Melius est Herodis porcum esse, quam filium.*

Baptizatus est Christus anno imperii Tiberii 13. ætatis suæ 30. ineunte, anno uno postquam S. Jo: Baptista ministerium suum inchoasset. Hæc miracula subsecuta sunt Christi Baptismum, videlicet Cæli aperti sunt, Spiritus sanctus in columbæ specie descendit, vox æterni Patris de cælo audita est, dicentis, *Jesum esse dilectum filium suum, in quo sibi valde placeret.* Miracula autem hæc idcirco edita sunt, teste Chrysostomo (Hom. 12. in Matt.) *ne apud plurimos opinio firmaretur illorum, qui arbitrabantur Christum esse unum e vulgo.*

Christus post susceptum a Joanne Baptismum Sancto afflatus Spiritu secessit in desertum, atque ibi dies quadraginta ab omni prorsus cibo abstinens jejunavit, iisque transactis esuriit. Quam occasionem arripiens diabolus, obtulit ei lapides in panem vertendos. Triplex fuit Christi tentatio, prima ad gulam pertinens, secunda ad superbiam, tertia ad avaritiam.

*De Miraculis Christi, ac de ejus
Prædicatione.*

Primum Christi miraculum fuit conversio aquæ in vinum ab eo facta, dum interesset nuptiis in Cana Galilææ oppido celebratis. *Hoc fecit initium signorum Jesus.* (Joan. 2. 11.) Maximum miraculorum Christi, juxta S. Hieronymum, (Comment. in Evang. Matth. c. 21.) fuit ejedio vendentium, et ementium, itenque nummulariorum e Templo. Omnia Christi miracula, quæ recensent quatuor Evangelistæ, collegit S. Gregorius Nazianzenus versibus elegiacis, nec non heroicis.

Christus Dominus prædicare cæpit publice doctrinam suam anno ætatis 31. postquam Joannes Baptista jussu Herodis Antipæ conjectus est in carcerem: siquidem paulo ante docuerat Discipulos, qui ipsum secuti fuerant, et eos quos per Discipulos baptizaverat in Judæa. Prædicavit *per universam Judæam, incipiens a Galilæa* (Luc. 25. 5.) ubi educatus fuerat in urbe Nazareth: sed cum Nazarenî doctrinam ejus aspernarentur, ac respuerent, *descendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis.* Exinde, ut inquit D. Matth. (c. 4. 17. 23.) *circumibat totam Galilæam.* Porro ex Judæa non recessit Christus docendo, nec prædicavit Gentibus Evangelium, ut significant ejus verba apud Matthæum: (c. 15. 24. 25.) *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.* Concessit quidem Christus in partes

Tyri et Sidonis, non tamen ut ibi prædicaret: nihilominus venientes ad se Gentiles in Galilæa, et Judæa docens admisit.

Sabbatis sæpissime prædicavit *in Templo*, quo omnes Judæi conveniebant: et in Synagogis, quæ erant in urbibus et vicis frequentioribus. Anno prædicationis secundo, ætatis suæ 32. post suas per noctem totam ad Deum preces, mane ex multis Discipulis sibi adjutores elegit duodecim Apostolos, qui duodecim fundamenta Ecclesiæ in Satoris Litteris (Apoc. 21. 14.) appellantur, et anno insequente duos et septuaginta Discipulos, quos binos ad prædicandum misit; Apostolos vero retinuit apud se, tum ut testes essent vitæ suæ, et sibi præsto essent, tum ut ab sese discerent rationem Evangelii prædicandi, et orbem totum tali modo subigendi.

Rogatus ab uno ex Discipulis: *Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos*: præscripsit illi divinam illam orandi formulam, quæ *Oratio Dominica* vulgo dicitur, quæ a Tertulliano (de Orat. c. 2.) *Breviarium totius Evangelii*, et a S. Cypriano (de Orat. Domin. pag. 17.) *cælestis doctrinæ compendium nuncupatur*. Nec solum orandi formulam Discipulis tradidit, sed ipse ad precandum documento fuit et exemplo; quandoquidem in Oratione ita frequenter versabatur, ut in ea etiam pernoctaret. (Luc. 6. 22.)

Præter Discipulos, etiam sæminæ secutæ sunt Christum prædicantem, quæ *ministrabant ei de facultatibus suis*. (Matt. 27. 16.)

In earum numero fuerunt Maria Magdalene, ex qua Christus septem dæmonia eiec-
cerat; Maria mater Jacobi et Josephi, mater
filiorum Zebedæi, et aliarum.

Anno prædicationis primo, quem *acceptabilem* prædixerat Isaias (c. 61. 2.) præ-
dicavit Christus Jesus approbantibus uni-
versis, nemine Judæorum aut Gentilium
repugnante, imo omnibus prædicantem au-
dientibus perlibenter. At secundo prædi-
cationis anno quam plurimos habuit ob-
tretratores: et anno tertio quos, et quam
graves adversarios passus sit nemo ignorat:
nam Judæi Pontium Pilatum ad mortem
illi inferendam calumniis, minis, et cla-
moribus vel invitum adegerunt.

*De triumphali Christi ingressu in
urbem Hierosolymam.*

Anno vitæ ejus postremo, die ante mor-
tem ejus quinto, primo hebdomadæ; qui
nobis nunc Dominicus est, Christus Hiero-
solymam ingressus est. Nam summo ma-
ne Bethania decedens cum ad Bethphage
venisset, eo misit duos Discipulos, qui in-
de asinam et pullum ad se adducerent,
jussos dicere eorum dominis, si prohibe-
rent; Domino his opus esse. Asino palliis
Discipulorum exornato Christus insedit, ve-
lusque per vias vestibus ac ramis palma-
rum et olivarum stratis, a populo gratu-
lante et clamante *Hosanna filio David*,
tamquam Messias in urbem deductus est.

*De Paschate a Christo celebrato, et
Eucharistia ab ipso instituta.*

Christus Dominus, quemadmodum narrat Joannes (c. 13.) prima ac legitima cœna jam peracta, inter cœnam secundam ac communem, solus aliis recumbentibus surrexit, vestimenta sua deposuit, et ministerium admodum servile fungens aquam in pelvim fudit, ac pedes Discipulorum, initio facto a Petro, qui id prius vehementer abnuerat, lavit, lotosque abstersit linteo, ac demum mensæ, a qua surrexerat, iterum accubuit, *et humanæ humilitatis utilitatem*, ut loquitur S. Augustinus (tract. 55. in Joan. Evang. §. 7.) *suo exemplo commendavit.*

Postquam legitimam cœnam fecit, et pedes Discipulorum lavit, cum recubisset iterum, pane et calice accepto ac benedicto, Corpus suum et Sanguinem Discipulis distribuit, ac jussit ut ipsi quoque id facerent in sui commemorationem.. Quo Sacrificio et Sacramento instituto, divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, atque reipsa eos *in finem dilexit*, (Joan. c. 13. 1.)

De Passione Christi.

A Judæ proditione cœpit Christi passio. Judas enim unus ex Discipulis, quos assumpserat ad Apostolatam, biduo ante Pascha, abiit ad Sacerdotum Principes in aula Caiphæ Pontificis consultantes quomodo Jesum dolo comprehensum interficerent,

passusque est cum ipsis mercede triginta argentorum se magistrum suum prodituri.

Christus cœna cum legitima tum Eucharistica cum duodecim Discipulis suis; atque ideo etiam cum Juda proditore, vespere celebrata, egressus ex urbe, ac transiens torrentem Cedron, in montem Olivarum se contulit, et in hortum Gethsemani Patrem oraturus secessit. Tunc Judas eo, ubi erat Christus, venit cum militibus Præsidis et ministris Pontificum, eumque osculatus, prout inter ipsos convenerat, signum dedit injiciendi manus in illum. Christus inimicis suis obviam procedens non modo non restitit, sed prostratos erexit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, se ultro satellitibus vincendum obtulit, et Petrum ad sui defensionem distracto gladio decertantem cohibuit.

In horto ter eundem sermonem repetit, dicens: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* (Matth. 26. 29.) In ea oratione passus est tristitiam illam ingentem, quæ eum ita affecit, ut etiam post adhibitam ab Angelo consolationem, fieret *sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* (Luc. 22. 24.) Causa vero tristitiæ fuit non solum objecta animo species suppliciorum, sed præsertim Judæ proditio, Petri negatio, Discipulorum fuga, obstinata Judæorum improbitas, excidium Jerusalem, omnium hominum et maxime Christianorum errata, uno verbo, peccati gravitas, et turpitudine.

Comprehensum Jesum et vinctum adduxerunt satellites primum ad Annam socerum Caiphæ, deinde ad Caipham ipsum ejus anni Pontificem. (*Matt.* 26. 27.) Caiphas Jesus tamquam nefarium et impium hominem interrogavit, subornatis testibus eum accusantibus, et aliis omni contumeliarum genere tota nocte reliqua afficientibus. Mane diei insequentis, cum Sacerdotes, Seniores populi, et Scribæ eum ad mortem dare habito concilio decrevissent, vinculis constrictum in Prætorium ad Pilatum, postea jussu Pilati ad Herodem, et rursus ab Herode ad Pilatum perduxerunt.

Apud Pilatum triplicis criminis reus factus est, scilicet, quod perversa doctrina populum in errorem induceret; quod Romanis tributa solvere prohiberet; demum quod Regnum affecaret. (*Luc.* 23. 2. 6. 7.) Post hæc Pilatus, cum cognovisset Jesum esse Galilæum, ut a negotio tam molesto se expediret, eum ad Herodem misit. Sed cum Herodes illum de multis interrogasset, nec ullum ab eo responsum tulisset, veluti fatuum ac stolidum hominem, illum et indutum veste alba ad Pilatum remisit.

Tunc Pilatus id maxime curavit, ut Judæis persuaderet, satis esse si Jesus flagellis castigaretur. *Traditus est itaque Jesus militibus verberandus*, ut scribit S. Hieronymus (*in Comment. ad Evangel. Matth. cap. 27.*) et illud sacratissimum Corpus pectusque Dei capax flagella secnerunt.

Flagellatus est omnino nudus ad colu-

manum ligatus, et non virgis, instar hominis liberi, sed flagellis tamquam servus cæsus est.

Post verbera milites nudatum Christum pristinis vestibus induunt clamydem coccineam, et pro diademate ponunt ei coronam spineam: pro sceptro regali dant calicem, et adorant quasi Regem, ludibrii et crudelitatis spectaculum exhibentes. Christum tam sæde laceratum conspicientes Judæi, non desierunt eum ad mortem postulare; hinc clamare cœperunt, non Jesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem, non Salvatorem, sed interfectorem, non datorem vitæ, sed ademptorem; atque illud etiam furore abrepti optarunt, ut pœna mortis ejus in se et filios suos recideret. Tum Pilatus nomine *Cæsaris terribus* (8. Leo serm. 57. cap. 2.) et illorum clamoribus furentibus cessit, et Jesum crucifigendum tradidit.

Traditus Dominus Jesus Christus sævientium voluntati, Crucem in humeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) a Prætorio Pilati ad montem Calvariæ deportandam. Sed cum ille jejuniis, vigiliis, verberationibus confectus ac pene exanimis oneri succumberet, obvium quemdam hominem Cyrenæum nomine Simonem arripuerunt, qui *tolleret Crucem ejus*, eamque solus deferret.

De morte Christi.

Ubi ventum est ad Calvarium, *dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum* (Matth.

18. 34.); et sub meridiem in Crucem sublatus est; et septies e Cruce pendens locutus est. Prima vox illa fuit, qua petiit a Patre, ut iis ignosceret, qui pœnarum omnium, quas pertulit, auctores et ministri fuerant: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* (Luc. 23. 34.) Secunda illa, quam dixit Latroni homini pœnaliter pendenti, et salubriter confitenti: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Tertia illa, qua Matrem suam, et Joannem Apostolum affatus jussit, ut altera alteri Mater, et alter alteri filius esset: *Mulier, ecce filius tuus;* et al discipulum conversus: *Ecce Mater tua.* Quarta est ingens illa vox: *Deus meus;* *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quæ vox ostendit, Christo inter summos dolores nullum animi solatium divinitus datum, et humanam ejus naturam sensisse tormenta omnia, perinde ac si personæ Divinæ conjuncta non fuisset. Quinta: *Sitio.* Sexta: *Consummatum est.* Septima et postrema, Divinæ ejus naturæ index, est vox illa quam emittens expiravit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Qua precatione monuit suos, ut constituti in extremo vitæ momento, quanta maxima possent animi contentione se Deo commendarent.

Mortem Christi hæc consecuta sunt prodigia, videlicet Velum Templi scissum est in duas partes, terra mota, petreæ disruptæ, reserata sepulchra, erecta plurima jacentia corpora Sanctorum, qui deinde post resurrectionem ejus exeuntes e sepulchris,

profectique Hierosolymam, se in conspectum multis dederunt.

De Christi Sepultura.

Postquam Christus Dominus feria sexta, hora diei nona in Cruce spiritum emisit, eodem die vespere Josephus ab Arimathæa, et Nicodemus, viri illustres ac nobiles, corpus ejus de Cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum ac sepeliendum curarunt. Corpus permissu Pilati Præsidis e Cruce depositum laverunt primum, lotum unxerunt, cum unxissent, nova mundaque sindone cum aromatibus involutum a pedibus ad collum usque colligarunt, et sudario capiti superposito intulerunt in propinqui horti monumentum novum, quod deinde saxo ingenti ad ostium appposito occluserunt. Postero die magno Sabbati saxum a Principibus Sacerdotum concessu Pilati obsignatum est, et milites sepulcri custodes positi; ita volente Deo, ut quo magis cavit perfida gens, ne Apostoli corpore Christi per fraudem sublato, resurrectionem ejus spargerent in vulgus, eo minus id causari posset, ex quo Christus ad vitam rediisset.

De Christi Resurrectione, et Ascensu ejus in Cælum.

Tertio a mortis die, qui fuit Dominicus, summo mane Christus, qui triduum mortuus fuerat, egressus e sepulcro clauso et obsignato, custodibus quos attonitos obstupefecerat pavor nihil videntibus, ad vi-

tam virtute sua primus omnium rediit et surrexit.

Fœminæ omnium primæ resurrexisse Dominum ab Angelis audiverunt; et resurrectionem nuntiarunt Christi Discipulis, et nominatim Petro, prout ab Angelo jussæ fuerant.

Christus Dominus ipso Resurrectionis suæ die quinquies apparuit. (S. August. et S. Thom.) Primum dedit se in conspectum Mariæ Magdalenzæ ad sepulcrum ejus ploranti, sub olitoris specie, ideoque ab ea habitus est cultor horti; sed postmodum agnitus est tamquam magister. Postea occurrit eidem Magdalenzæ, aliisque mulieribus revertentibus a Sepulcro Hierosolymam, quæ cum singula Apostolis narrassent, vana narrare visæ sunt. Tertio apparuit Petro. Eodem die *in effigie viatoris* se itineris socium adjunxit duobus Discipulis proficiscentibus Hierosolyma Emmauntem; estque ab iis cognitus in fractione panis. Tandem eodem die in noctis exordio januis clausis ingressus est ad Discipulos, absente Thoma, in unum locum congregatos, iisque data prius pace concessit potestatem remittendi peccata, et pœnitentiæ Sacramentum instituit. (*Luc. c. 24. v. 39. Jo. 21. v. 31.*)

Octavo ab Resurrectione die eodem Discipulos foribus pariter occlusis Christus adivit, ac Thomæ, qui tunc præsens aderat, vulnera tractanda obtulit. Rursus ostendit se ad mare Tiberiadis quatuor Apostolis Petro, Thomæ, Jacobo, et Joanni; item Nathanaeli; itemque duobus Discipulis a

Joanne (c. 21. i.) non memoratis. Postea eundem in monte Galilææ, qui *Thabor* dicitur, Discipuli undecim viderunt. *Novissimo* (Marc. c. 16. v. 14.) idest ipso quadragesimo die, *recumbentibus illis undecim apparuit, et convescens* (Luc. Act. Apost. c. 1. v. 4.) *præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*, videlicet Spiritum Sanctum. Peracto convivio deduxit eos in Bethaniam ad montem Olivarum, unde cum prius eis *elevatis manibus benedixisset*, eisdem videntibus in cælum sublatus est.

In prædictis apparitionibus Christus cum Discipulis suis egit potissimum *de Regno Dei* (Luc. Act. Apost. cap. 1. v. 3.) non de cœlesti solum ac æterna gloria, qua post exantlatos in evulganda ejus doctrina labores donandi erant; sed etiam de Ecclesia, quam fundare jam cœperat, rebusque ad ipsam pertinentibus.

DE BEATA MARIA VIRGINE.

De genere et Parentibus Beatæ Mariæ Virginis.

Matthæus et Lucas genus Mariæ Virginis repetunt ab Rege Davide. Idem Lucas eam fuisse tradit Sacerdotali Aaronis familiæ affinitate conjuncta. Mariæ parentes fuerunt Joachim et Anna. Joachim *præparationem Domini*, Anna *gratiam significat*. Anna sterilitate divinitus depulsa (S. Greg.

Nyssen. et S. Epiphan.) Mariam concepit modo prorsus naturali atque communi, quæ tamen in utero matris sanctificata fuit.

De Mariæ Virginis Præsentatione in Templo, ejusque Desponsatione cum S. Josepho.

Maria Virgo adhuc tenella ad Templum deducta fuit, Deo consecrata, et a Sacerdotibus ad Samuelis similitudinem, in sanctis ædibus educata, ibique perpetuam Virginitatem Deo vovit.

Mariam, etiamsi Virginitatis voto teneretur, Josepho viro justo nubere non recusasse docent Sacræ Litteræ (Luo. c. i. v. 27.); sed hujus rei mysterium non docent, nec ullo modo indicant, utrum Maria suum cum Josepho consilium prius communicaverit, atque effecerit ut Josephus in id consentiret; an vero ipsa ultro se offerens Deo, sequæ ejus providentiæ committens, matrimonium deinde contraxerit: quod aliter facere Israelitarum mores adhuc non permetterent.

Vitam et mores Beatæ Mariæ Virginis describit S. Ambrosius (lib. 2. de Virginibus c. 4. §. 6.) hisce verbis: *Sit vobis tamquam in imagine descripta Virginitas Vitæque Mariæ, de qua velut speculo refulgeat species castitatis, et formæ virtutis. Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum, corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parcior, legenti studiosior, non in incerto divitiarum, sed in*

prece pauperum spem reponens. Intenta operi, verecunda sermore, arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum querere, nullum ledere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, equalibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit a propinquis? quando fastidivit humilem, quando derisit debilem? quando vitavit inopem? eos solos solita cætus virorum invisere, quos misericordia non erubesceret, neque præteriret verecundia. Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum; non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. Quid exequar ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam? alterum ultra naturam superfuisse, alterum pene ipsi nature defuisse? Illic nulla intermissa tempora, hic congeminatos jejuniis dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obuius, qui montem arceret, non delicias ministraret. Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit: et tamen, cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænunciat. Prodi-
re domo nescia, nisi cum ad ecclesiam conveniret; et hoc ipsum cum parentibus, aut propinquis. Sic Maria intendebat omnibus, quasi a pluribus moneretur; sic implebat omnia virtutis officia, ut non tam disceret, quam doceret. Talem hanc Evan-

gelista monstravit, talem Angelus reperit, talem Spiritus Sanctus elegit.

*De Annunciatione, et Visitatione
B. Mariæ Virginis.*

Gabriel Angelus ingressus ad Virginem, solam reperit, et orantem in suo cubiculo: salutavit appellans *gratia plenam*, quali salutatione nemo ante dignus habitus fuerat. Hanc ob rem, et quod existimabat se virum videre, quem postea Angelum esse intellexit, turbata est, sacro quodam horrore perfusa. Ubi didicit ab Angelo futurum, ut conciperet et pareret magnam sobolem, Filium Altissimi, rogavit quanam id ratione fieri posset; non quod de Angeli fide dubitaret, sed ut modum intelligeret, quo Deus id facere decrevisset, atque divinæ se voluntati submitteret. Tunc Angelus inquit: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Cum Virgo Angeli dictis credens se *Ancillam Domini* esse professæ fuisset, fide concepit. (S. August.)

Digresso Angelo Mariâ humilior facta, ubi se cognovit electam, statim ad cognatam suam Elisabetham in montana processit, ut cognatæ gaudium suum ob conceptum ab illa filium testaretur, suamque prægnanti ac seni navaret operam et studium. Tercentum circiter millia passuum confecit, ut Hebronem urbem in montibus positam, in qua degebat Elisabeth,

Nazaretho. discédens, (et Hierosolyman: pertransiens, Deum ibi in Templo adoraturam): perveniret. *Quasi tribus mensibus* (*Luc. c. 1. v. 56.*). Maria mansit apud Elisabetham: et probabile est mansisse usque ad ortum Jo. Baptistæ.

*De Partu, et Purificatione
B. Mariæ Virginis.*

Quemadmodum Christum conceperat Virgo Maria, ita etiam peperit, sine ulla prorsus Virginitatis diminutione. Quem sine gravamine tulerat, eundem sine dolore, atque adeo, magna cum voluptate in lucem emisit.

Etsi Beatæ Virginis partus (concepto sine viri opera Christo Domino, et in lucem edito sine maternæ Virginitatis detrimento) non purissimus esse non potuit; illa tamen, tamquam una e multis, voluit per dies quadraginta Legis præcepto obtemperare, tum *ut humilitati filii conformaretur*, tum *ut calumniæ occasionem Judæis tolleret* (*S. Th. 3. p. qu. 37. art. 4.*). Post illos dies, cum venisset in Templum, filium suum obtulit, et sacrificium more pauperum, *par turturum, aut duos pullos columbarum*, non propter necessitatem, sed magis propter consuetudinem Legis, tuncque magna cum admiratione audit, quæ de filio suo ab Simeone et Anna prædicta sunt, ac didicit, futurum, ut tantum animo dolorem caperet, quantus esse solet dolor ejus, qui gladio transverberetur. Quod ei contingit, quando Filium suum despectum ab

omnibus, flagellis casum, spinis perfossum, crucifixumque conspexit..

De Maria Virgine a Purificatione usque ad mortem.

Maria Virgo ut ab imminente puerorum cæde, quam Herodes indixerat, Filium suum Jesum subtraheret, cum ipso et Josepho Sponso secessit in Ægyptum; deinde reversa in terram Israel habitavit in urbe Nazareth: inde Hierosolymam cum Josepho quotannis conferre se consuevit ad Pascha celebrandum, puerum Jesum annos jam duodecim natum secum duxit; amissum ac triduo post inventum in Templo cum doctoribus disputantem allocuta est verbis istis: *Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, et ego, dolentes quærebamus te.*

Josephum *fabrum* fuisse dicit S. Matth. (cap. 30. v. 55.), at cui operi Maria vacaret, nullus significavit Evangelistarum: dicendum tamen, quod et ipsa honesto aliquo artificio, quemadmodum et Joseph, et sibi et Filio necessaria ad victum comparare studuit.

Maria una cum Christo interfuit nuptiis in Cana Galilææ celebratis; cumque vino deficiente ei dixisset: *Vinum non habent* (Joan. c. 2. v. 1.), hoc ab eo tulit responsum: *Quid mihi, et tibi, mulier? nondum venit hora mea.* Postea cum eodem Filio suo, fratribus et discipulis ejus profecta est Capharnaum, ibique mansit paucos dies. (Marc. c. 3. v. 31.) Insuper cum iis-

dem fratribus venit ad Christum in domo nescio qua concionantem, et cum illi non possent ipsum adire præ turba, misit qui nuntiarent, se foris esse cupientes loqui cum eo.

A Christo moriente Joanni Apostolo commendata fuit; ipsa non secus ac Maria Cleophæ, et Maria Magdalene, stetit juxta Crucem Jesu.

Post Ascensionem Christi fuit cum Apostolis aliisque tum viris tum mulieribus, qui fundendis ad Deum precibus concorditer intenti, Spiritum Sanctum a Christo promissum expectabant.

De Morte et Assumptione B. Mariæ Virginis.

Deipara Virgo mortem obiit simillimam sopori illi placidissimo ac suavissimo, quo Deus Adamum sopivit, ut ex latere ejus sine ullo dolore ac sensu costam educeret, ex qua Evam formaret. Post mortem vero una cum corpore assumpta est in Cælum.

DE APOSTOLIS.

*A*postoli sunt duodecim illi viri, quos Servator ac Dominus noster Jesus Christus haud multo post Evangelicæ prædicationis initium sibi adjunxit, et præ reliquis Discipulis suis solo Apostolorum nomine, quasi præcipuo quodam honoris titulo, insignivit, mandans ut pro se legatione fungentes, in universum Orbem irent, et

omni Creaturæ Evangelium prædicarent, et credentibus æternum in Cœlis Regnum pollicerentur: facta insuper eisdem potestate agros sanandi, mortuos ad vitam revocandi, et dæmones ejiciendi, ut *magnitudo signorum probaret magnitudinem promissorum*. (S. Hieron. in Matth. lib. 1. c. 10.)

Duodecim Apostolorum nomina ita recenset S. Matth. (cap. 10. v. 2.) *Primus Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebedai, et Joannes frater ejus, Philippus, et Bartholomæus, Thomas, et Matthæus Publicanus, Jacobus Alphai, et Thaddæus, Simon Cananæus, et Judas Iscariotes*. Omnes Evangelistæ Petrum primo loco ponunt, Judam postremo.

Apostoli e cæterorum Discipulorum numero non fuerunt electi ob aliquam ingenii dotem, quia Christus *idiotas elegit, ut confunderet Mundum*. (S. August. in Jo. tract. 7. §. 17.) Præter duodecim Apostolos a Christo electos, alii tres sunt, scilicet S. Matthias in locum Judæ proditoris ab Apostolis successus, Paulus ac Barnabas instinctu Spiritus Sancti Apostolatu deinde initiati.

Sacerdotes creati ab ipsomet Christo fuerunt, et quidem eo tempore, quo, celebrata cum ipsis Agni Paschalis cœna, et Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento instituto, eisdem præcepit, ut tali modo sui memoriam celebrarent, et confecta sub utraque specie Eucharistia, Sacrificium offerrent.

Die Pentecostes, seu quinquagesimo post.

Christi Resurrectionem, Apostoli Spiritu Sancto afflati fuerunt (Aët. Apost. c. 2. vers. 1. 15.), et quidem Hierosolymis; nam mandaverat illis Christus, *ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*. (Aët. Apost. c. 1. v. 4.) Susceperunt postmodum *imbuendum Evangelium mundum* (S. Leo serm. 80. cap. 3.) *distributedis sibi terrarum partibus*. Antequam tamen dividerentur, eodem Divino Spiritu afflati convenientes Hierosolymam Christianæ Fidei formulam componendam censuerunt, ut eadem per omnes gentes æqualiter prædicarent, eamque *Symbolum* appellarunt, ut ea veluti nota et tessera quadam Christianos internoscerent.

De S. Petro Apostolorum Principe .

Petrus, antea Simon, Jonæ seu Joannis filius, Bethsaidæ ad lacum Genesareth natus est. Fratrem habuit Andream, piscatu vixit, et domum habuit Capharnaum. Ejus uxor martyrii gloria nobilis traditur apud Clementem Alexandrinum (lib. 7. Strom.) et apud Eusebium (lib. 3. Hist. Eccles. c. 30.), filiosque ex ea Petro susceptos scribunt Patres aliqui (Clemens Alexand. Epiph. etc.). Ad Christum ab Andrea, qui primus illum viderat, deductus, *Cephas*, hoc est *Petrus*, appellari jussus est. Ambulans Christus prope mare Galilææ, cum piscantes vidisset atque vocasset, relictis continuo rebus omnibus, se ejus sectatores esse professi sunt.

Petrus Apostolorum omnium primus, et

rebus omnibus nuntium remisit, et in Christo Divinitatem agnovit. Quid egerit ille singulare ad Christi defensionem, notum est ex Evangelio. (Luc. c. 22. v. 49. 59.) Cum enim vidissent Apostoli accedere milites ut Christo manus injicerent, eum rogarunt, liceretne vim vi repellere? At Petrus non expectato Christi responso, ense educto, Malcho in Jesum audacissime irruenti, dexteram auriculam abscidit, quam illico Jesus Christus, qui Petrum cohibuit, Malcho restituit.

Cum ab ancilla et Judæis Petrus interrogatus fuisset, num Christi esset discipulus, non semel aut iterum, sed tertio negavit, jurejurando etiam affirmans, *se non novisse hominem*, quem antea Christum Filium Dei vivi confessus fuerat. Agnovit Petrus, postquam Christus eum aspexit, peccatum suum, et quantum mali Christum negando commiserit, plorando monstravit.

Post resurrectionem suam Christus Petrum ter interrogavit, *Simon Joannis, diligis me plus his?* (Joan. c. 21. vers. 15.); cui interrogationi cum ipse dedisset triplex hoc responsum, *Domine tu scis, quia amo te*; ac trina voce amoris solvisset trinam vocem negationis: totidem vicibus Christus subjunxit, *Pasce agnos meos, pasce oves meas*, et tunc illum sui Vicarium, Pontificem Summum, totiusque Ecclesiæ et ipsorum Apostolorum Caput constituit.

Petrus Apostolorum *Princeps* constitutus, datam sibi a Christo provinciam administrare aggressus, dum adventum Spiritus

Sancti una cum Apostolis et aliis fratribus expectaret, de duodenario Apostolorum numero explendo cum ipsis egit, et D. Matthiam, in quem sors ceciderat, in Collegium Apostolorum cooptavit. Deinde Divini Spiritus lumine illustratus, tanta vi primus inter Apostolos Christum predicavit, ut una et altera concione octo hominum millia ad Christianæ Fidei veritatem traduxerit. Eum postea saevavit, qui in *speciosa* porta ex matris utero ab annis quadraginta claudus erat. *Ananiam*, et uxorem ejus *Saphiram* mentientes, increpando morti tradidit. *Ægrotantium* ingentem numerum pristinae sanitati sola corporis umbra restituit. *Simonem* Magum, qui existimabat potestatem dandi Spiritum Sanctum emi posse pecunia, objurgatum gravissimis verbis repulit. *Æneam* paralyti annos jam octo laborantem, sanum fecit; ac *Tabitham*, bonorum operum effectricem, a mortuis excitavit. Tandem a *Cornelio* Centurione jussu Angeli arcessitus, ad eum se contulit, ipsumque et alios complures Spiritu Sancto visibilem in modum repletos baptizari jussit.

Jussu Herodis Agrippæ Regis Judæorum conjectus fuit in carcerem; cumque noctu suavissime dormiret, *inter duos milites, vinctus catenis duabus* (Act. Apost. cap. 12.) ab Angelo excitatus fuit, et simul ex vinculis ac carcere liberatus.

Duas in primis Ecclesias fundavit, Antiochenam, et Romanam. Antiochenæ Ecclesiæ fere septem annis præfuit. Romanam

cum advenisset, Evangelium prædicavit, et omnia egit, ut urbs vanas aspernata superstitiones, ad solidam cœlestis doctrinæ cognitionem perveniret. Ob edictum Claudii Imperatoris inde emigravit, et Hierosolymam veniens, primum tenuit locum in Concilio, quod ea in urbe celebratum est. Post annos fere quinque, Claudio vita jam defuncto, Romam reversus, ibi ad obitum usque mansit.

Sæviente prima Ecclesiæ persecutione a Nerone excitata, capite in terram converso, pedibusque sursum elevatis crucifixus est. Ejus corpus in Catácumbas primum, (S. Greg. Magn.) secundo ab Urbe lapide illatum est, atque inde postea translatum in Vaticanum, ubi etiamnum quiescit.

Duas scripsit Epistolas; quarum secundam scripsit sub vitæ finem, et in hac hortatur Fideles, ut, etiam se mortuo, firmiter teneant doctrinam ab Apostolis acceptam, caveantque sibi ab errorum magistris, quorum mores et studia describit.

De S. Paulo.

Paulus duobus ab ortu Christi annis, Tarsi in Cilicia, natus est patre seâa Phariseo, ex Tribu Benjamin. Hierosolymis apud Gamalielem educatus est, atque omni cura *juxta veritatem paternæ legis* eruditus. Secutus est seâam Phariseorum, omnium severissimam, ita maxime omnium Christo contrariam.

Anno Christi 35 seu 36, cum ætatis suæ

annum 33 ageret, amplexus est Christi fidei hoc modo. Dum Christianorum caedem anhelans Damascum pergeret, luce ingenti sub meridiem cælo demissa repente circumfusus, et Christi voce percussus, prostratus est, et erectus et instructus, ac mutatus de persecutore in prædicatorem. Cum Damascum enim Christi jussu postea venisset, ab Anania baptizatus, statim cepit, omnibus admirantibus, ejusdem Divinitatem magno animi ardore in Synagogis prædicare, et acerrime tueri.

Damasco digressus, Hierosolymam profectus est ut Petrum videret, ac ejus conspectu frueretur, et fraternam charitatem etiam corporali præsentia cumaret, et dies quindecim apud Petrum mansit.

Anno Christi 44. aut 45. Apostolus creatus est, agente Spiritu Sancto: *Segregate mihi Paulum, et Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Eodem anno raptus est usque ad tertium cælum, ubi arcana vidit, quæ non licet homini loqui. Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum fidem prædicavit. Hinc Christianæ doctrinæ luce illustravit Phœniciam, et Syriam, et Ciliciam, et Cappadociam, et Saracenos, et Persas, et Armenos, reliquosque Barbaros: insuper Parthicas regiones, atque Asiam, præterea et Thraciam. Antiochiæ in Pisi- dia, Iconii, Lystris, Thessalonica, Corinthi, Athenis, Ephesi, eodem munere functus est; sicut etiam Cypriis, Galatis, Macedonibus, Philippensibus, Cretensibus, ac demum Romanis acceptam a Christo do-

Erinam tradidit; ita ut dici possit, *ante eum terram defecisse, quam studium prædicandi.* (S. Hier. in Amos cap. 5.)

Anno Christi 47. cum in Lycaonia Evangelium prædicaret, ad fidem convertit, ut fertur, Theclam Iconiensem virginem nobilissimam: et cum prædicaret Philippis, ad Christum adduxit baptismoque initiavit *Lyliam purpurariam* (Act. Apost. c. 16.) et *spiritum pithonem*, seu dæmonem auctorem divinationis ex quadam puella, quam obsidebat, ejecit. Hanc ob causam, quia videlicet domini illius puellæ sibi ademptam viderunt omnem spem quæstus, quem ex ejus divinationibus faciebant, seditio-nem in Paulum concitarunt, quasi ciem-tem turbas, et Majestatis læsæ reum. Hinc virgis ad sanguinem cæsus est una cum Si-la comite, et in carcerem interiorem con-jectus pedibus ligno insertis. Media nocte illis orantibus terræ motus factus est, fun-damenta carceris concussa sunt, ostia aper-ta, vincula divinitus soluta, et custos car-ceris ad eorum pedes provolutus Deo cre-didit. Die insequenti a Magistratibus di-missi fuerunt, et eorum innocentiam Ma-gistratus ipsi rite promulgarunt.

Cum esset Athenis, raptus est in Areo-pagum, ut de nova, quam tradebat do-ctrina, coram judicibus diceret, et eorum aliquibus suasit, ut verum Deum cole-rent, inter quos fuerunt Dionysius Areo-pagites, et mulier quadam nobilis nomine *Damaris*, et alii. Ephesi, tumultum con-tra cum excitavit Demetrius quidam ar-
gen-

gentarius, quo sedato, Paulus in Macedoniam profectus est.

Ad Melitum maris Adriatici insulam vi tempestatis appulsus, cum sarmentis in ignem coniectis, viperæ, inter ea latentis morsus adpetitus esset, excussam projecit, nihilque mali passus est, mirantibus qui aderant quia mox putaverunt moriturum. (Act. cap. 28.)

Paulo pedestri itinere Romani venienti Christiani occurrerunt. Per biennium, quo in vinculis Romæ fuit, non solum verbis, sed etiam scriptis Ecclesiam instituit atque erudivit. Cum enim Romam venisset, non cum cæteris in carcerem conjicitur, verum ei conductâ in domo habitare permittitur, simul cum milite qui ipsum custodiret. Ibi Christianam fidem libere tradidit ingredientibus ad se tam Judæis, quam Ethnicis, ita ut ipsam Cæsaris aulam ejus doctrina pervaderet. Bienio expleto, vinculis solutus Roma emigravit, et utrum in Asiam an potius in Hispaniam Roma decedens profectus fuerit, certo non liquet.

Quanta passus sit tempore Apostolatus, ipse narrat inquit : *Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cedimur, et instabiles sumus; et laboramus operantes manibus nostris: (1. ad Cor. 4.) maledicimur, et benedicimus; persecutionem patimur, et sustinemus; blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. . O-*

omni hora periclitamur; quotidie morior. Secundum hominem, ad bestias pugnavi Ephesi. In laboribus plurimis, (2. ad Cor. 11.) in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas (plagis) unum minus accepi: ter virgis (ab Ethnicis) cæsus sum: semel (Lystris) lapidatus sum: ter naufragium feci: nocte et die in profundo maris fui. Addit se ubique pericula subiisse a latronibus, a Judæis, a Gentilibus, a falsis fratribus; ac demum profitetur se vitam egisse in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti; in jejuniis multis; in frigore et nuditate: præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. In hac narratione non modo nihil per exaggerationem speciosam dictum est, sed etiam plura fuerunt prætermissa, quam enumerata. (S. Jo. Chrysostom. hom. 2. in epist. 2. ad Cor.)

Orientis regionibus per biennium et amplius peragratis, in Urbem anno Christi 65. revertitur; et in carcerem detusus arctissima custodia detinetur. Tunc scripsit secundam epistolam ad Timotheum, in qua eum admonet, finem vitæ suæ appropinquare, et cito se mortem pro Christo subiturum. Revera, id quod vehementi studio optaret, ut corporis quasi carcere liberatus esset cum Christo, Romæ obtinuit, capite, jussu Neronis, abscisso, eodem die quo S. Petrus in Crucem actus est, etsi non eodem anno quia Petrus eum præcessit.

Quatuordecim Epistolas in Sacro Scripturarum Canone recensitas scripsit: ex his decem ad octo Ecclesias, quatuor ad Discipulos suos. Sermone omnes græco exaratae fuerunt, præter epistolam ad Hebræos, quam hebraice scripsit.

De S. Andrea.

Andreas Simonis Petri frater fuit: is cælibem vitam ducens, Præcursoris Domini factus est Discipulus. Audita Christi voce, relictis retibus una cum fratre totum se ad ejus voluntatem, nutumque convertit.

Evangelium prædicavit Scythis, Sogdianis, Saccis et Sebastuli, quæ erat Colchidis urbs (apud S. Hieron. de Script. Eccles. tom. 1. pag. 265.). Imo Græciam etiam, Epirum, et Achajam prædicando peragravit. (*Theodoret. S. Greg. Naz. et S. Hieron.*)

Cruci affixus fuit; et acta Martyrii ejus conscripta fuerunt a Presbyteris et Diaconis Ecclesiarum Achajæ.

De S. Jacobo Majori.

Jacobus qui cognomine *Major* dicitur, ut distinguatur a Jacobo *minore*, Bethsaidæ in Galilæa, patre Zebedeo, matre Salome natus est: fratrem habuit S. Joannem Evangelistam: uterque cælebs, uterque piscator. Hi cum intenti componendis in cymba retibus a Christo Domino vocarentur, statim relicto patre, rete, na-

vicula, eum secuti sunt, affectum sanguinis, et vincula sæculi, et curam domus pariter relinquentes. Apostoli constituti *Boanerges*, hoc est tonitrus filii *ex firmitate et magnitudine fidei* nominati sunt. (*S. Hieronym. in c. 10. Matth.*) Una cum Petro in monte transfiguratum Dominum conspexerunt, et ad Archisynagogi filiam a mortuis excitandam ire cum Domino, ac tristitiæ ejus in horto testes esse meruerunt.

Cum Samaritani Christum hospitio recipere noluissent, Jacobus et Joannes maxima fiducia petierunt, velletne cælo deducerent ignem, qui illos inhumanos absumeret? Sed nimium eorum zelum Christus repressit. Per matrem Salomem, quæ Dominum una cum aliis feminis sequebatur, petierunt, ut alter ad dexteram, et alter ad sinistram in Regno ejus collocarentur; quorum preces Christus rejecit ea voce: *Nescitis quid petatis.*

Duodecim Tribubus in dispersionem prædicavit Jacobus Evangelium Jesu Christi. Eundem Apostolum in Hispanias esse profectum, et ibi Evangelium prædicasse ferunt.

Jussu Herodis Agrippæ Regis Judæorum Hierosolymis gladio cæsus est (*Actor. cap. 12.*). Primus Apostolorum martyrium subiit, ac proinde quem inter Martyres Stephanus, eundem inter Apostolos locum martyrii gloria obtinet. Ferunt ejus corpus in Hispaniam eodem anno translatum fuisse, quo idem Apostolus obtruncatus fuit.

De S. Joanne Appostolo et Evangelista.

Joannes Zebedæi et Salome filius, adolescens desertis parentibus, abjecto omni instrumento artis, qua usque ad eum diem victitaret, Christum vocantem nulla interposita mora secutus totum se ei addixit. Itaque tanta illum sibi charitate devinxit, ut ab eo eximie et singulariter præ ceteris omnibus sectatoribus, ac Discipulis amaretur. Inenarrabilis hujus benevolentiae testimonia duo habemus: nam in cœna illa mysteriorum plenissima, qua cum suis celebrata, et Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento instituto, omnem in omnes amorem suum effudit, unus ex omnibus Joannes dignus habitus est, qui in sinu ejus recumberet, et cui soli Judam proditorem præmonstraret. Majorem in Joannem amorem Christus postea ostendit cum id, quod carissimum habebat in terris, Matrem scilicet suam, ei commendavit, et illa huic matrem, hunc illi filium esse jussit. Ipse pariter Joannes magnopere Christum amavit; nam Christum militibus captum comitatus est, et ab eo confitendo nunquam deterritus est, *et stetit solus Apostolorum ante Crucem, Matremque Salvatoris in sua recepit* (S. Hieron. ep. 16.).

Ad Christi sepulcrum tanta celeritate properavit, ut Petri adventum præcurreret. Christum redivivum, dum una cum aliis Discipulis in mare Tiberiadis piscaretur, stantem in litore omnium primus agnovit,

et ostendit Petro. Post ejus Ascensionem in cælum, Concilio Hierosolymitano de cæremoniis Legis veteris celebrato interfuit. Ad Parthos deinde se contulit. Complures in minore Asia Ecclesias instituit, et præceptis, ac doctrinis constabilivit. Ephesi præsertim commoratus est.

Sæviente altera a Domitiano excitata persecutione, Epheso Romam vinctus mittitur, ubi in ferventis olei dolium injectus non solum illeso corpore exivit, sed etiam tamquam Christi athleta vegetior. In Patmos Egæi maris insulam postea relegatus est, ubi Divinum Apocalypseos libellum conscripsit. Domitiano interfecto, restitutisque ab ejus successore Nerva exulibus, rogatu Discipulorum, ac omnium pene Episcoporum Asiæ, Ephesi degens, Evangelium litteris consignavit, ad retundendam Cerinthi et Ebionis insaniam; qui Christum ante Mariam non fuisse, et hominem tantum esse effutiebant; atque ideo ea præsertim persecutus est, quæ Christum etiam Deum esse comprobarent, expromens altissimi mysterii cognitionem, quam ex pectore Christi Salvatoris hauserat. Præter Evangelium et Apocalypsim, tres Epistolas ab Ecclesia receptas scripsit. Cum præ senectute ad plura verba non sufficeret, præclaram illam vocem *Filioli, diligite alterutrum*, sæpe in Ecclesia iterare consuevit; agebat enim hoc præcepto omnia contineri.

Denique cum Ephesi in summa tranquillitate usque ad amplius nonaginta ata-

tis annos vixisset, excessu placidi soporis simillimo, omnium Apostolorum postremus ad Dominum evolavit, virgineo nitore, Apostolica dignitate, Evangelistæ gloria, Martyrii citra violentam mortem laurea, et Prophetiæ spiritu insignis.

De S. Philippo.

Philippus ex Urbe Bethsaida fuit. Vix- dum a Christo in Galilæam proficiscente vocatur, ut sibi comes esset, statim man- dato obtemperavit. Viso mox Nathanaele testatus se reperisse quem Moyses et Pro- phetæ venturum prædixerant, *Jesum filium Joseph a Nazareth*, facile cum ad Chri- stum perduxit. Exinde Apostolica dignita- te auctus est.

Cum petisset a Christo, ut sibi et re- liquis Discipulis Patrem ostenderet, id tu- lit responsum: *Philippe, qui videt me, vi- det et Patrem meum* (Jo. 14.). Dum E- vangelium apud Hierapolim Asiæ civita- tem populo nuntiaret, Cruci affixus lapi- dibus opprimitur (*Baronius ad an. 54. §. 3.*).

De S. Bartholomæo.

Bartholomæus, perinde ac cæteri Aposto- li, Galilæus fuit. Ad Indos usque pene- travit, et Evangelium S. Matthæi hebrai- ce scriptum secum tulit. (*Baron. ad ann. 44. §. 34.*) Ex Martyrologio Romano ha- bemus, Bartholomæo tormentis lacerato, et pelle vivo detracta, caput fuisse abscis-

sum. Ejus corpus Liparam primum translatum dicitur, inde Beneventum, ac tandem Romam in Insulam Tiberinam, ob id S. Bartholomæi hodie cognominatam.

De S. Thoma.

Thomas, qui etiam dicitur Didymus, in Galilæa ortum habuit. Cum Jesus paulo ante mortem suam in Bethaniam ad excitandum a morte Lazarum ire decrevisset, Thomas condiscipulis, ut sequerentur, animos addidit imperterrita illa voce, *Eamus et nos, ut moriamur cum eo* (Jo. c. 11. vers. 16.). Demum Thomæ querenti a Christo in ultima cœna, quo pergeret, respondit Christus: *Ego sum via, veritas, et vita* (Jo. c. 14. vers. 6.).

Christus redivivus Apostolis, absente Thoma, se in conspectum dedit (Joan. 20.); iis postea rem totam narrantibus Thomas credere recusavit, donec vulnera ejus videret, atque contrectaret. Post dies octo Jesus se Apostolis iterum obtulit, et manus suas clavis terebratas, ac latus lancea transfixum Thomæ videndum, ac tangendum præbuit. Tunc Thomas minime dubitanter exclamavit. *Dominus meus, et Deus meus*: Jesus vero respondit: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti. Beati qui non viderunt, et crediderunt.*

Thomas potestatem accepit remittendi peccata, quamvis abesset cum Dominus illam cæteris Apostolis impertivit. Parthia ipsi ad prædicandum obtigit. Aliqui (apud Baron. ad an. 44. §. 33.) tradunt, Æthio-

pas, Medos, Persas, Brachmanas, Indos, aliasque nationes finitimas Parthorum imperio, Evangelica luce ab eodem fuisse illustratas. Ex Martyrologio Romano, Calaminæ, quæ urbs Indiæ est, Martyrii palmam adeptus est.

De S. Matthæo Apostolo, et Evangelista.

Matthæus *Levi* itidem dictus est. Galilæus fuit, et professione publicanus. Morabatur Capharnaum, et mensam ad mare Tiberiadis urbi proximam habebat; Judæus erat, non Ethnicus. Vocatus a Christo, statim secutus est eum. Confestim ita obtemperavit, ut nec domum quidem ad communicandam rem cum suis profectus sit; verum sicut piscatores prius retibus una cum navigio atque patre relictis, sic iste publico officio et quæstu relicto Christum sequutus est. (*S. Jo. Chrysost. hom. 31. in Matth.*)

Eodem anno, quo Christo nomen dedit, primo videlicet prædicationis Christi, Apostolatu initiatus est. Omnium primus Evangelium scribere aggressus est. Nam dum Hebræis primis Fidem prædicasset, inde ad alias quoque gentes profecturus, Evangelium suum patrio sermone conscribens, id quod præsentiae suæ adhuc superesse videbatur, scripto illis, quos relinquebat, supplevit.

Matthæus non aliam ob causam Evangelium scripsit, quam ut nos compotes faceret originis carnalis Jesu Christi. Cum

enim propter eos, qui ex circumcisione crediderant, Christum expectantes scriberet, necesse fuit, ut humanam ejus generationem enarraret, et ex stirpe Abraham Davidisque semine natum ostenderet.

Matthæo ad prædicandum obtigit Æthiopia. Antequam tamen in Provinciam discederet, Hebræis primum fidem prædixit. Ex Martyrologio Romano extremum vitæ diem violenta morte confecit.

De S. Jacobo Minore.

Jacobus, qui *minor* appellatur ad distinctionem *majoris*, qui erat filius Zebedæi, tres habuit fratres, Josephum, Judam, et Simonem; et consobrini, vel patruales fuerunt Christi, cum aliqui Alphæum, alii Cleopham patrem eos habuisse velint. Hinc Jacobus aliique fratres Domini appellantur pro more, et usu Divinarum Scripturarum, ubi fratres aut sorores dicuntur, qui proxima cognatione, aut etiam affinitate inter se conjuncti sunt. Fuit Jacobus Episcopus Hierosolymorum. Paulus scribens ad Corinthios (1. ad Cor. 15.), significat, Jacobo, etiam separatim a reliquis Apostolis, Christum post resurrectionem apparuisse; et alibi (*ad Galat. cap. 2.*) Jacobum numerat inter Apostolos, qui videbantur columnæ esse Ecclesiæ; et erant tres, videlicet Jacobus, Petrus, et Joannes. In Concilio Hierosolymitano post Petrum verba fecit, ejusque sententiam probavit, scilicet Veteris Legis cæremonias imponen-

das non esse Ethnicis ad Christi fidem conversis. Triginta annos Hierosolymitanam rexit Ecclesiam; et morti datus est anno Neronis septimo.

Unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem Catholicis est. Scripta est duodecim Tribubus, quæ erant in dispersione, hoc est Judæis omnibus, qui in diversis Orbis regionibus habitarent. In id præsertim incumbit, ut doceat, tentationem utilem esse ac fructuosam, ostendatque contra Simonianos, Christi fidem sine operibus nihil ad æternam beatitatem prodesse. Promulgat etiam institutionem Sacramenti Extremæ Unionis a Christo Domino profectam.

De S. Thaddæo, seu Juda.

Thaddæus, qui et Judas appellatus est, frater fuit Jacobi minoris, ut initio epistolæ suæ Catholicæ seipsum appellat. Causam a Christo rogavit Thaddæus, cur Apostolis tantum, non Orbi universo se manifestaturus esset. Edessam, omnemque Mesopotamiam ab eo divinis præceptis imbutam volunt nonnulli; Judæam, Galilæam, Samariam, Idumæam, Syriamque universam eum perlustrasse prædicando tradunt alii. Apostolum Armenii esse dicunt suum, et in Armenia majore obiisse credunt. De tempore et genere mortis ejus nihil certi affirmare licet (*Baron. ad an. 58. §. 5.*). Post annum Christi 66. alii post 71. ex hac vita decessisse existimant.

Extat una ejus Epistola, quæ de septem Catholicis est, atque postremum inter eas locum obtinet. *Catholicæ* ideo dicuntur, quia generatim omnibus Christi fidelibus, non peculiari alicui Ecclesiæ inscriptæ sint; etsi hæc scripta videatur Judæis ad Christi fidem conversis. Non sententiis tantum, sed etiam verbis similis est Epistolæ secundæ Divi Petri. Nicolaitas fortasse, Gnosticos, Simonianos, et alios ejusdem generis insestatur *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam*, sola in Christum fide operibus vacua contentos. Scriptam plerique volunt post obitum omnium Apostolorum, uno Joanne excepto: versus enim decimus septimus innuere videtur, plerosque Apostolos e vivis jam excessisse.

De S. Simone Cananæo.

Simon *Cananæus* appellatus, quia de vico Cana Galilææ ubi aquam Dominus vertit in vinum, ex Tribu Zabulon, aut Nephthali fuit. Quibus prædicaverit, et ubi extremum vitæ diem confecerit, non liquet. Ægyptum, Cyrenem, et Africam; deinde Mauritaniam et Lybiam omnem, insulasque Britannicas Christi præceptis a Simone imbutas, scribit Nicephorus. (*lib. 2. c. 40.*) Eadem ferme narrant Græci (*in Menæis*) addentes eum in Britannia sepultum.

De Juda Iscariothe.

Judas Simonis filius, ut proditor magis, quam ut Apostolus Christi notus, *Iscario-*

thes dictus est vel ob *Iscarioth* vicum Tribus Ephraim, ubi natus creditur, vel a Tribu *Issachar*, voce *Issachariotes* in *Iscariotes* contracta. Accepit et ipse Eucharistiam in ultima cœna, quando Christus, instituto Augustissimo Sacramento, singulis ministravit: verum non credidit in accepta Eucharistia contineri corpus Christi: siquidem fuit unus ex illis Discipulis, qui Hæreseos omnium primæ auctores, Christo tantum mysterium apud Joannem explicari non crediderunt, *sed abierunt retro cum Capharnaitis*. (S. Joan. Chrysost. hom. 46).

Impius Discipulus vendidit Christum triginta argenteis, qui nunc libellas venetas circiter centum quinquaginta pretio æquant. Electus fuerat a Christo ad accipiendas stipes et pecunias, quæ ipsi et Apostolis dabantur, ut is compararet, quæ ad corpus, et ad hanc vitam tuendam pertinent; quidquid vero superesset, in pauperes erogaret. Verum Apostolicæ vitæ ratione non admodum contentus, Apostolicis institutis diligentissime parere desiit. Emere cœpit, quibus ipse unus ad privata commoda victus atque vestitus uteretur. Appetitio opinati boni sensim augeri cœpta ita crevit, ut aliquid collectivæ stipis, et pecuniæ pauperibus deditæ seponeret. Eam ob rem cum Lazari soror Maria pedes Christi unguento magni pretii unxisset, id non solum ægre tulit, sed etiam improbavit, curam et defensionem egenorum simulans verbis istis: *Quare hoc unguentum non va-*

nisi tercentis denariis, et datum est pauperibus? (Joan. 12.)

A Christo admonitus de malitia, nihil remisit, et Satanæ potius aures præbuit suadenti, ut magistro divendito, pecuniam sibi pararet. Exinde semel atque iterum Satanæ in eum intrasse dicitur: primum quidem postquam memoratæ Diaboli suasioni consensit, ut quam animo conceperat Christi venditionem, pacto firmaret: deinde vero postquam *bucellam* suscepit; ut quod pacto firmaverat, reipsa impleret. Atque ex his satis intelligitur Judam tanta demum avaritia arsisse, ut a tota mente, et recta ratione deficiens, Christum magistrum suum vendere, atque adeo ad mortem tradere non dubitaverit.

Ubi Christum, se prodente, mortem damnatum vidit, tum conscientia iæus crimen horruit. Triginta argenteos *Principibus Sacerdotum et senioribus* restituit, (Matth. 27.) fassus, se ad supplicium insontem tradidisse. *Sed Dei misericordiam desperando, exitialiter pœnitens, sceleratæ illius traditionis auxit potius quam expiavit commissum* (S. Aug. lib. 1. de Civit. Dei, c. 17.). Gravius enim in eo peccavit, quod veniam a Christo se impetraturum diffidit, quam in eo quod Christum Judæis prodidit; siquidem prodicione in Christum hominem, desperatione in Christum Deum injuriosus et contumeliosus fuit.

Laqueo vitam finivit Judas, eo nempe mortis genere, quo solent homines desperationi remedium quærere; et quidem die

Veneris Majoris Hebdomadæ se suspendit, antequam Christus inoreretur.

De S. Matthia.

Matthias, post Christi in Cælum Ascensionem, in locum Judæ ordinatus, numero Apostolorum duodecimus adjunctus est tali modo. Cum Apostoli una cum Maria matre Jesu, et fratribus ejus, hoc est cognatis tam Mariæ quam Jesu, et cum mulieribus quæ Apostolos sequi consueverant: aliisque numero fere 120. (quibus annumerandi videntur etiam 72. Discipuli) in Cænaculum convenissent, et precibus ad Deum fundendis unanimiter intenti, promissum Spiritum Sanctum præstolarentur. Petrus Apostolorum Princeps, ut Ecclesiam Judæ scelere afflictam consolaretur, de alio in locum ejus subrogando sermonem habuit. Subrogandum universi censuerunt; omnibus prius in Deum functi officiis, duos esse dignos existimarunt, qui locum Proditoris tenerent, Joseph Barsabam, cui *Justo* cognomen, et Matthiam. Cum autem non appareret, uter ad id muneris magis idoneus esset, sortiri placuit; et sors Matthiæ Apostolatium dedit.

Eum a suscepto Joannis Baptismate semper cum Jesu et Apostolis usque ad Ascensionem ejusdem in cælum fuisse, certum omnino est (Act. Apost. c. 1.). Tradunt nonnulli, eum post Pentecostem cum Provincia illi evenisset Palæstina, multa patrasset miracula, et quamplurimos ad Chri-

istianam veritatem traduxisse: ac tribus circiter et triginta annis post Christi mortem, jussu Anani junioris, qui S. Jacobum Hierosolymis morti dederat, lapidibus percussus, et deinde obtruncatum fuisse.

De S. Barnaba.

Barnabas agro suo divendito, pretium ante pedes Apostolorum posuit (Act. 4.). D. Paulum, cum quo a condiscipulatu vivebat conjunctissime, adduxit ad Apostolos, Petrum videlicet et Jacobum *minorem*, ut non in Christianos solum, sed etiam in eorum Collegium referretur. Profectus jussu Ecclesiæ Hierosolymitanæ Antiochiam, hortatus est novos fideles, ut in proposito permanerent; et quia erat *vir bonus, plenus Spiritu Sancto, et fide*, idcirco ejus adhortationibus incitati Christianam Religionem plures susceperunt. Inde Tarsum se contulit, ut quæreret Saulum, et inventum, Antiochiam secum deduxit. Illic per annum integrum commorati sunt; et per eos quamplurimi divinam Legem et Christianæ vitæ præcepta edocti fuerunt, *ita ut cognominarentur primum Antiochiæ Discipuli Christiani*. Antiochia venerunt in Judæam cum eleemosynis, quas Ecclesiæ Antiochenæ Fideles Hierosolymorum pauperibus mittebant. Quo munere functi Antiochiam rediere, socio sibi adjuncto Joanne, cui *Marco* cognomen. Antiochiæ degentes Spiritus Sancti instinctu per impositionem manuum consecrati sunt. Inde ad propa-

gandam Christi Doctrinam abierunt, comitante Joanne *Marco* administro. Profecti sunt Salaminam, Paphum, Pergen, Pamphyliam, unde Joannes *Marcus* iis relictis Hierosolymam repetiit. Illis vero iter prosecuti initiandis Christo, et in ejus disciplina instituendis hominibus operam navarunt. Antiochiæ in Pisidia, et Iconii, atque illinc lapidationis metu Lystram et Derben Lycaoniæ urbes confugerunt, ubi cum a *Lycaonibus* Jupiter et Mercurius putarentur, et eis vellent hostias immolare, sciderunt vestimenta sua, et se homines esse dixerunt. Derbe regressi sunt Lystram, Iconium, Antiochiæ, Pisidiæ, et Pergen. Inde processere Attaliam, unde Antiochiam Syriæ remigrarunt, ibique per haud modicum tempus manserunt.

Antiochia missi Hierosolymam solvendæ causa controversiæ, Moysis ne Lege teneantur Ethnici ad veri Dei cultum a vitæ pravitate conversi, interfuerunt Concilio Apostolorum, in quo eadem quæstio dirempta est, et ipsi Gentium Apostoli sunt renuntiati, habitique pro hominibus, qui tradiderunt animas suas, ut honori Christi inservirent. Postea reversi sunt Antiochiam: qua in urbe cum pauci post diebus Paulo studium incessisset revisendi Civitates, quas ad Christianæ pietatis rationem instituerat, velletque Barnabas Joannem *Marcum* itineris socium habere, id non consensit Paulus, quod ille antea ab se ipsis in Pamphylia degentibus abiisset. Ob id orta inter Paulum et Barnabam dissen-

sione, non tamen *inimicitiae* (*Chrysost. in Act. hom. 34.*) alter ab altero discessit, ut uterque datum sibi munus expleret. Paulus Asiam iterum petiit, et Barnabas una cum Marco in Cyprum navigavit.

In Cypro suum pro Christo sanguinem fudisse narrant aliqui, alii vero a Judæis Salaminæ lapidibus obrutum referunt. Corpus ejus certe in Cypro repertum est imperante Zenone anno 488. gerens *in pectore sacrum et divinum Evangelium Matthæi Evangelistæ ipsius Barnabæ manibus scriptum.*

FINIS.

I N D E X

Selectarum e veteri Testamento Historiarum.

P A R S P R I M A.

C REATUR Mundus. Homo & mulier formatur.	Pag. 3
Primorum parentum peccatum, & pœna.	4
Cain occidit fratrem Abelem.	6
Malitia hominum, Diluvium. Fœdus Dei cum Noaco.	7
Turris Babel.	11
Abrahamus vocante Deus venit in terram Chanaan.	12
Lothus discedit ab Abrahamo.	ibid.
Nova promissio de multiplicando semine Abrahami.	13
Angeli hospitio excepti ab Abrahamo & Lotho.	14
Abrahamus filium Isaacum immolare parat.	15
Eliezer Rebecca uxorem adducit ad Isaacum.	17
Profugum Jacobum consolatur Deus.	21
Jacobus benigne excipitur a Labano avunculo.	22
Josephus patri charus, & fratribus invisus.	23
Josephus venditur a fratribus.	24
Josephus hero Putiphari charus.	26
Josephus in carcerem conjicitur.	ibid.
Somnia duorum vincitorum interpretatur Josephus.	28
Genium Pharaonis somnium Josephus explicat.	30
Septem anni ubertatis, totidemque inopia.	33
Fratres Josephi traditi in custodiam.	ibid.
Revertuntur ad patrem, Simone relicto in vinculis.	35
Redeunt in Ægyptum filii Jacobi cum Beniamino.	37
Josephus reversos fratres cum Beniamino excipit convivio.	38
Scyphus Josephi in sacco Beniamini deprehenditur.	40
Judas offert se in servitutem pro Beniamino.	41
Josephus se fratribus agnoscendum præbet.	43
Jubet Pharao adduci Jacobum in Ægyptum cum universa domo.	44
Patri Ægyptum ingredienti occurrit Josephus.	46
Terra Gessen conceditur habitanda Jacobo & fratribus.	47
Jacobus postulat ut sepeliatur in sepulchro patrum.	48
Minorem filiorum Josephi majori præponit moriens Jacobus.	49
Sepelitur Jacobus in terra Chanaan.	50
Fratres consolatur Josephus & moritur.	51

<i>Opprimuntur Israelita ab Aegyptiis . Nascitur Moyses .</i>	52
<i>Agni Paschalis immolandi ritus .</i>	53
<i>Egressus Israelitarum ex Aegypto .</i>	56
<i>Columna ignis & nubes dux itineris Israelii .</i>	57
<i>Aegyptii Israelitas per medium mare persecuti suffibus obruntur .</i>	58
<i>Lex data in monte Sina .</i>	60
<i>Transitus Jordanis arca praecedente .</i>	66
<i>Muri Jerichuntis corruunt .</i>	68
<i>Levita benigne exceptus a socero , et a sene quodam Ephratao .</i>	70
<i>Gedeonem adversus Madianitas mittit Deus .</i>	72
<i>Duplici velleris miraculo confirmatur Gedeon .</i>	74
<i>Probantur ad aquas qui ad bellum essent progressuri .</i>	75
<i>Tubis , lagenis , et lampadibus debellantur Madianita .</i>	76
<i>Samuel nascitur , et Deo offertur .</i>	78
<i>Samueli aperit Deus quae mala impendeant Heli propter filios .</i>	79
<i>Mors Heli et filiorum .</i>	82
<i>Tobia pietas in Deum , conjugium , filius .</i>	83
<i>Tobia benignitas in captivitatis suae socios .</i>	84
<i>Tobias mortuos cum vitae periculo sepelit .</i>	85
<i>Tobia cecitas , et patientia .</i>	86
<i>Tobias mortem optat , et peccatorum veniam postulat a Deo .</i>	87
<i>Tobia monita ad filium .</i>	88
<i>Tobia filio comitem se praebeat Angelus .</i>	90
<i>Flentem Tobia matrem consolatur conjux .</i>	91
<i>Tobias liberatus a pisce , venit ad Raguel .</i>	92
<i>Tobia Sara uxor datur .</i>	93
<i>Tobia et Sara preces ad Deum .</i>	95
<i>De incolumitate navorum conjugum gratias agit Deo Raguel .</i>	ibid.
<i>Gabelus ab Angelo adducitur ad nuptias .</i>	96
<i>Tobia pater et Anna dolent de longa filii absentia .</i>	98
<i>Raguel generum et filiam tandem dimittit .</i>	ibid.
<i>Reversus domum Tobias , patri visum restituit .</i>	99
<i>Angelus oratus ut mercedem accipiat , aperit quis sit .</i>	101
<i>Calum repetit Angelus Raphael .</i>	102
<i>Tobias pater Deo gratias agit , et futura praedicat .</i>	103
<i>Mors utriusque Tobiae .</i>	ibid.

PARS SECUNDA.

<i>ONIAE summi Pontificis pietas , & Simonis perfidia .</i>	105
<i>Heliodorus ad diripiendos Templi thesauros mittitur .</i>	106
<i>Lustus urbis viso auditoque Heliodoro .</i>	107
<i>Heliodorus flagellis caditur .</i>	108
<i>Orante Deum Onia sanat Heliodorus .</i>	109

<i>Exercituum in aere congressus conspiciuntur.</i>	110
<i>Antiochi Epiphanis crudelitas atque impietas.</i>	111
<i>Epiphanis Praefecti Judaeos omnibus malis vexant.</i>	112
<i>Egregia Eleazari senis mors.</i>	113
<i>Septem fratrum & matris eorum cruciatus.</i>	115
<i>Mathathiae & filiorum ejus pietas ac fortitudo.</i>	120
<i>Mors Mathathiae.</i>	123
<i>Judae Machabaei laus.</i>	124
<i>Apollonium & Seronem vincit Judas armis, et fiducia in Deum.</i>	125
<i>Antiochus Judaeam gentem delere statuit.</i>	126
<i>Deo in auxilium vocato, vincuntur a Juda Nicanor & Gorgias.</i>	127
<i>Visti quoque a Juda Timotheus, Bacchides, & Lysias.</i>	131
<i>Lustratur Templum, & muris cingitur mons Sion.</i>	132
<i>Judam pugnanti missi e caelo equites tuentur.</i>	134
<i>Antiochus a Deo percussus moritur.</i>	135
<i>Lysia iterum visto pax componitur.</i>	138
<i>Hostibus iterum casis urbes expugnat Judas.</i>	140
<i>Pro mortuorum peccatis sacrificium offertur.</i>	141
<i>In Antiochi Eupatoris & Lysiae castra noctu irrumpit Judas.</i>	142
<i>Iterum visto Eupator cum suis elephantis.</i>	144
<i>Eleazar elephantis occisi pondere opprimitur.</i>	145
<i>Demetrius Alcimum ad summum Sacerdotium promoveri frustra tentat.</i>	146
<i>Impius Nicanor Templo iniuratur, & Dei potentiam contemnit.</i>	147
<i>Judas suos roborat fiducia in Deum, et narrato somnio de Onia & Jeremia.</i>	148
<i>Visto & occiso Nicanor impietatis penas dat.</i>	150
<i>Judas fortissime dimicans occiditur ac lugetur.</i>	152
<i>Goliathus Philistaeus provocat Israelitas ad singulare certamen.</i>	154
<i>David pugnam adversus Goliathum deposcit.</i>	155
<i>Rege permittente se ad pugnam accingit David.</i>	156
<i>Goliathus a David visto et obtruncatur.</i>	158
<i>Davidis laudibus offensus Saul de ejus pernicie cogitat.</i>	159
<i>David a Saulis lancea declinat, et ducentos Philistaeos occidit.</i>	160
<i>David mille viris Tribunus praeficitur.</i>	161
<i>Saullem Davidi placare tentat Jonathas.</i>	162
<i>David a Michole uxore servatus fugit, Jonatha frustra patrem deprecante pro eo.</i>	163
<i>David persequitur Saul.</i>	164
<i>David in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saulis abscondit.</i>	165
<i>David Sauli dormienti scyphum et hastam aufert.</i>	167
<i>Davidem apta oratione placat Abigail.</i>	169

<i>Saulis regis desperatio et mors.</i>	174
<i>Luctus Davidis de morte Saulis.</i>	177
<i>David adulterio cum Bethsabée adjungit cadem Uriæ mariti ejus.</i>	178
<i>Mittitur a Deo Nathan ad Davidem.</i>	179
<i>Parabola de ovicula pauperi erepta.</i>	180
<i>Objurgationes et minæ prophetae Nathanis, et Davidis penitentia.</i>	181
<i>Absalon adversus Davidem patrem conjurat.</i>	182
<i>David egreditur cum suis ex urbe.</i>	184
<i>Semei maledicta patienter fert David.</i>	ibid.
<i>Absalon parentis uxoribus illudit.</i>	186
<i>Domini vultu consilium Achitophelis dissipatum.</i>	187
<i>Absalon pralio victus transfoditur.</i>	ibid.
<i>David Absalonem filium luet.</i>	189
<i>David Semei veniam precanti ignoscit.</i>	190
<i>Omnem populum Israeliticum recenseri jubet David.</i>	191
<i>Septuaginta hominum millia pestis absumit.</i>	193
<i>Ezechias a rerum sacrarum cura regnandi exordium ducit.</i>	194
<i>Celebrandi Paschatis consuetudo renovatur.</i>	196
<i>Deorum simulacra, et serpens aneus confringuntur.</i>	197
<i>Sacrificii et Sacrorum ministris providet Ezechias, vincitque Philistheos.</i>	198
<i>Sennacheribus multas Judæ urbes capit.</i>	200
<i>Ezechias populum hortatur ad spem reponendum in Domino.</i>	201
<i>Ezechias a morte imminente liberatus.</i>	203
<i>Ezechias thesauros suos Babylonis ostentat.</i>	204
<i>Ezechiam adversus Rabzacis impia ac superba dicta consolatur Isaias.</i>	205
<i>Ezechia divinum auxilium iterum pollicetur Isaias.</i>	207
<i>Ob advocata externa auxilia sibi plaudunt Principes Judæ.</i>	209
<i>Vitis Æthiopiæ et Ægypti exercitibus accedit ad Urbem Hierosolymam Sennacheribus.</i>	210
<i>Deletus exercitus Sennacheribi, ipse a filiis deinde occisus.</i>	212
<i>Ezechia pietas et mors.</i>	213

SYNOPSIS VITÆ

Domini nostri Jesu Christi & Beatæ Mariæ Virginis
ac SS. Apostolorum.

D E Christi Genealogia, Nativitate, & Baptismo.	Pag. 215
De miraculis Christi, ac de ejus Prædicatione.	219
De Triumphali Christi ingressu in urbem Hierosolymam.	219
De Paschate a Christo celebrato, & Eucharistia ab ipso instituta.	220
De Passione Christi.	ibid.
De Morte Christi.	223
De Christi Sepultura.	225
De Christi Resurrectione, & Ascensu ejus in Cælum.	ibid.

DE BEATA MARIA VIRGINE.

De genere et Parentibus B. Mariæ Virginis.	227
De Mariæ Virginis Presentatione in Templo ejusque Desponsatione cum S. Joseph.	228
De Annunciatione, et Visitatione B. Mariæ Virginis.	230
De Partu, et Purificatione B. Mariæ Virginis.	231
De Mariæ Virgine a Purificatione usque ad mortem.	232
De Morte et Assumptione B. Mariæ Virginis.	233
De Apostolis.	ibid.
De S. Petro Apostolorum Principe.	235
De S. Paulo.	238
De S. Andrea.	243
De S. Jacobo Majori.	ibid.
De S. Joanne Apostolo, et Evangelista.	245
De S. Philippo.	247
De S. Bartholomæo.	ibid.
De S. Thoma.	248
De S. Mattheo Apostolo, et Evangelista.	249
De S. Jacobo Minore.	250
De S. Thaddæo, seu Juda.	251
De S. Simone Cananæo.	252
De Juda Iscarioth.	ibid.
De S. Matthia.	255
De S. Barnaba.	256

INDEX NOMINUM

Abel.	Abel, elis.	Jocabed.	Jocabed, edis.
Abigail.	Abigail, ilis.	Joseph.	Josephus.
Abner.	Abner, eris.	Josue.	Josua, æ.
Abraham.	Abrahamus.	Juda.	Judas, dæ.
Adam.	Adamus.	Laban.	Labanus.
Amasec.	Amalecus.	Loth.	Lothus.
Amram.	Amramus.	Madian.	Madianus.
Asseneth.	Assenetha.	Manasses.	Manasses.
Benjamin.	Benjaminus.	Merob.	Merobe, bes.
Bethlehem.	Bethlehemus.	Michol.	Michol, olis.
Cain.	Cainus.	Nathan.	Nathan, anis.
Cham.	Chamus.	Ninive.	Ninive, ves.
Elieser.	Elieser, eri.	Noe.	Noacus.
Ephraim.	Ephraim.	Osce.	Osea, cæ.
Gabaa.	Gabaa, æ.	Philisthim.	Philisthæi.
Goliath.	Goliathus.	Phinees.	Phines, cæ.
Hebron.	Hebro.	Rachel.	Rachel, elis.
Horeb.	Horebus.	Rahab.	Rahab, abis.
Isaac.	Isaacus.	Roboam.	Roboamus.
Israel.	Israel, elis.	Ruben.	Ruben, enis.
Jacob.	Jacobus.	Sadoc.	Sadocus.
Japheth.	Japhethus.	Salmana-	Salmanassar.
Jericho.	Jerichus, chun-	sar.	
	tis.	Sara.	Sara, ræ.
Jeroboam.	Jeroboamus.	Sem.	Semus.
	Hierosolyma,	Sennache-	Sennacheribus.
	mæ.	rib.	
Jerusalem.	(& Jerosolyma,	Seron.	Sero, onis.
	orum	Simeon.	Simeon, onis.
Jetro.	Jetro, onis.	Sinal.	Sina, næ.
Jezrael.	Jezrael, elis.	Thamar.	Thamar, aris.
Joab.	Joabus.	Theglath.	Theglathpha-
Job.	Jobus.	phalasar.	lassarus.

MAG 2012327

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text on the right margin.

Handwritten text on the right margin.

Handwritten text on the right margin.

Handwritten text on the right margin.

Handwritten text on the right margin.

Decet Sanctitudo

Domini et
Antiqua testa
menta

Dr. J. A. Smith
D. M. 1890

Dr. J. A. Smith
D. M. 1890